

PANNON LAKÓK

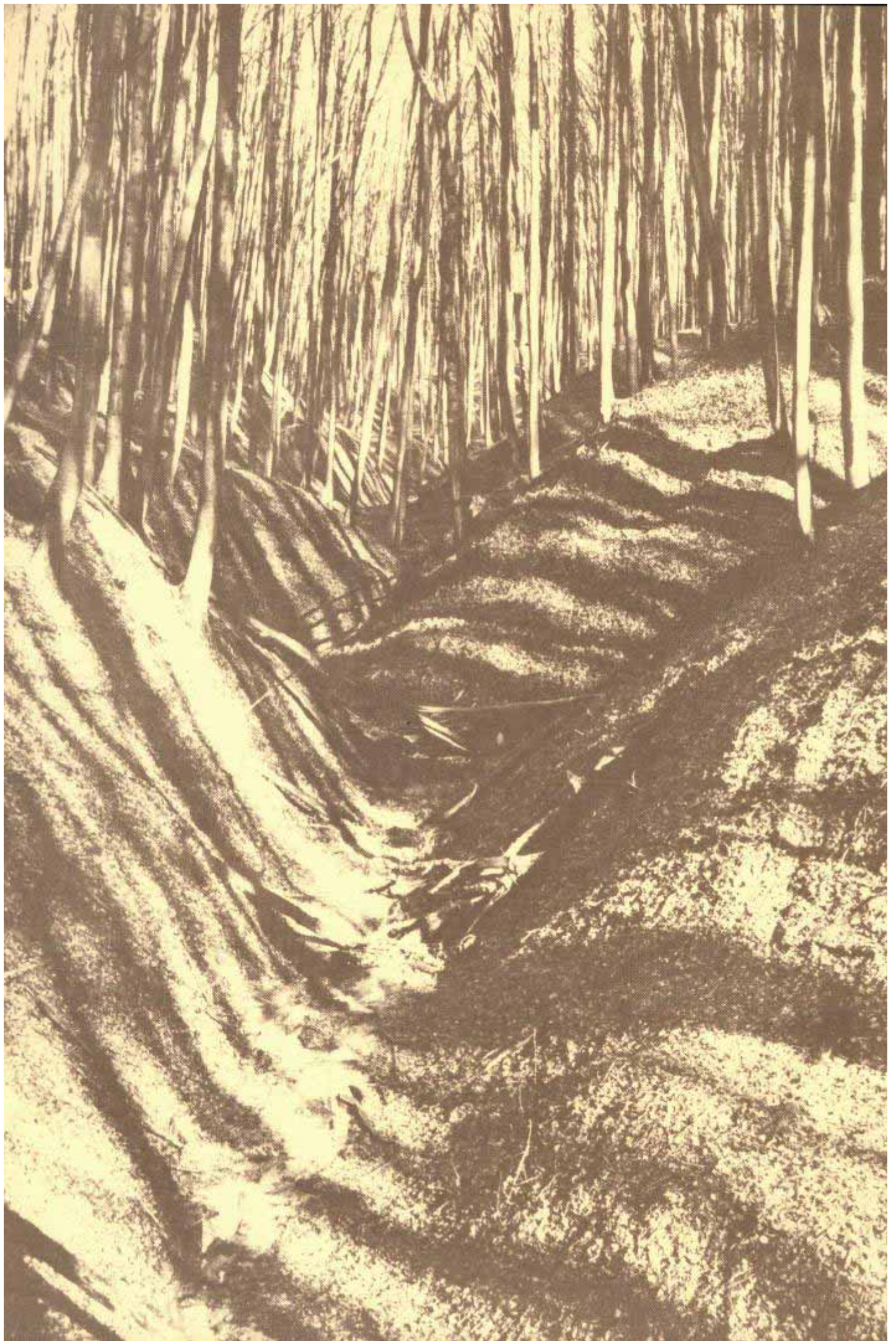
Kulturális folyóirat

Anna Margit grófok

1995

1.
PRÓBA-
SZÁM

PANNON LŐKÖB

Kulturális folyóirat

1. (próba) szám. 1995. december

SZERKESZTI:

PÉK PÁL

főszerkesztő,
képzőművészet, vers

LACKNER LÁSZLÓ

szépróza, dokumentum

PÉNTEK IMRE alapító
szerkesztő

TAR FERENC

honismeret, tájismeret

Z. FERENCZ GYŐZŐ

olvasószerkesztő

Folyóiratunkat Hohl Zoltán és Kotnyek István fotóival, Artner Margit, Gábel József és Király Ferenc műveivel illusztráltuk. A borító 2. oldalán Kotnyek István, 3. oldalán Hohl Zoltán fotója látható.

A próbaszám megjelenését Hévíz és Zalaegerszeg városok önkormányzatai támogatták

Megjelenik kéthavonta, minden páros hónap 15-én

Kiadja a Zalai Írók Egyesülete. Felelős kiadó: Orsós Jakab elnök

Szerkesztőségi levélcím: Pék Pál Nagykanizsa, Ady Endre o. 12/B. Telefon: 06/93/314-460

Előfizethető csekkkel a Zalavölgye Takarékszövetkezet, Zalaegerszeg, 755-00258-10809415 sz. számláján

A lap megrendelhető a ZALATOURL címen: 8900 Zalaegerszeg, Kovács Károly tér 1. Tel./fax: 32/311-469

Előfizetési díj egy évre: 420,-Ft. Az egyes számok ára 95,-Ft

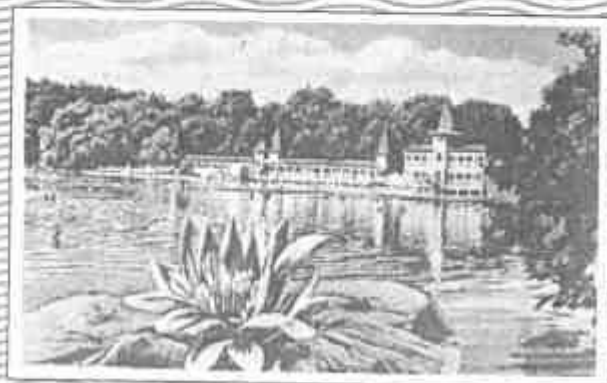
Címlapterv: Euromanager Kft. Zalaegerszeg

Nyomdai munkák:

TARTALOM

Üdvözllet az olvasónak	3
SZÉPIRODALOM	
Aranyi László versei	4
Ács József verse	7
Jónás Csaba versei	11
Orsós Jakab novellája	13
Takács László versei	16
Lackner László novellája	19
Fa Ede versei	25
Bence Lajos versei	26
Bécs Ernő versei	33
PUBLICISZTIKA	
Ladányi István: Danilo Kistről	8
A háziszolga - Kohári József szavaival (lejegyezte: Tar Ferenc)	28
Baán Tibor: Bécs Ernőről	36
Dél - Nyugatnak szegletén - Arató Jenő önéletírásából	37
Büky László: Jónás Csabáról	42
Kántor János Kurszánról (Szabó Ágnes) és Szoliva Jánosról (Pék Pál).....	44
Cséby Géza: Egy versfordítás margójára	68
TESTVÉRMÚZSÁK	
Cservenka György: Király Ferenc szobrairól	45
Egri Mária: Gábrriel József képeiről	49
Halász Gyula: Jazz - sziget Kanizsán	53
Nászta Katalin beszélget Czegő Teréz színésznővel	55
DOKUMENTUM	
Rózsa Miklós: Városi közigazgatás Kanizsán 1690-ben	58
Bertók Pál: A Keszthely - Hévíz közötti vasút- és villamos közlekedés meg nem valósult tervei	65
Szántó Endre: Hévíz a két világháború között	70
Petánovics Katalin: Egy néprajzkutató naplójából.....	75
A Zalai írók Egyesületének kiadói tevékenysége 1983-1995	77

HÉVÍZ A SZÁZADFORDULÓ UTÁN

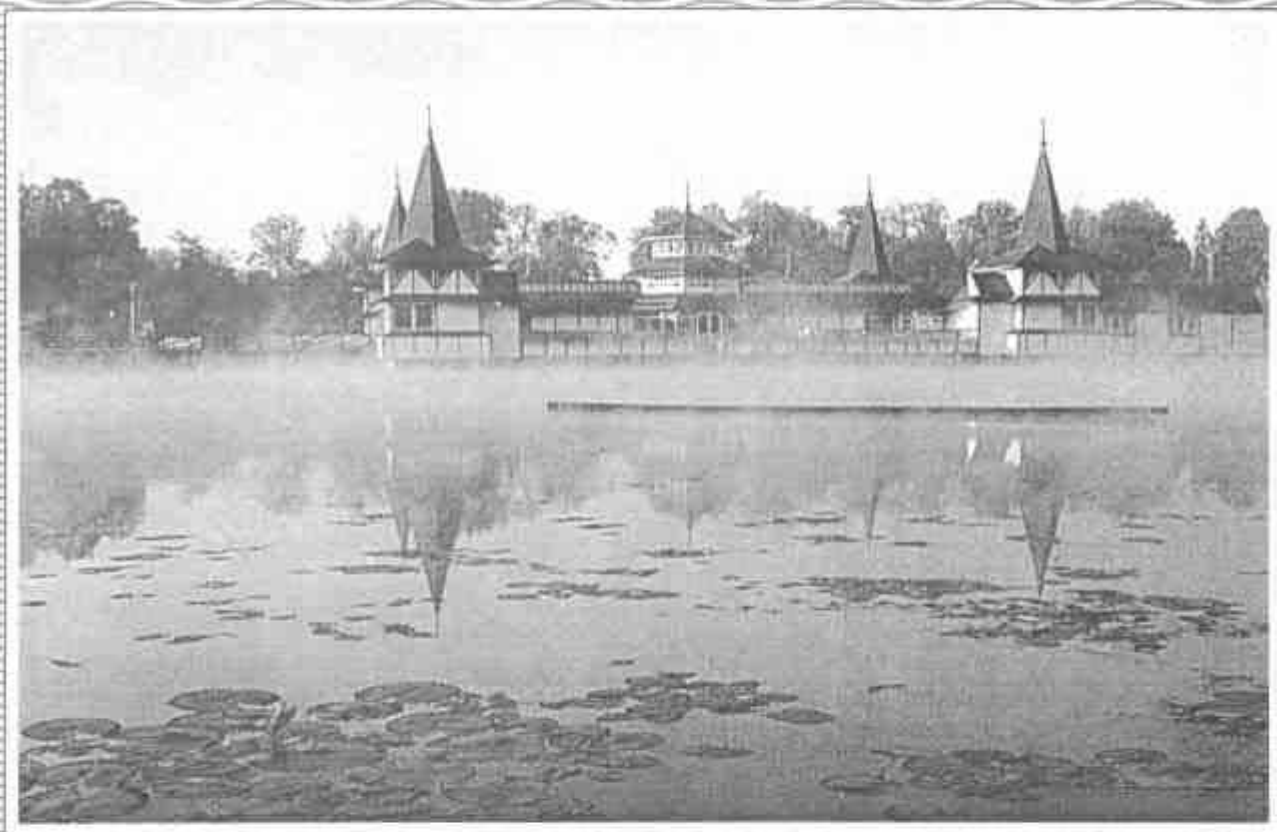
HÉVÍZ FÜRDŐ 200

200 ÉVES 1795-1995

HÉVÍZ AZ EZREDFORDULÓ ELŐTT

ÜDVÖZLET

AZ OLVASÓNAK

Tisztelt Olvasó!

A nyolcvanas években már megteremtődött megyénkben az a tudományos, művészeti, közéleti szereppel bíró értelmiség, amely lehetővé tette, hogy szellemi műhelyként létrejöjjön a Zalai Tükör című periodika, amely szépreményű kiadványra ma is büszkén gondolhatunk vissza. Fontosabbnak tűnő feladatok, differenciálódó érdekek miatt sajnos megszűnt. Azóta a közgyűjtemények, önkormányzatok szakmai és helyi, városi érdekek alapján többféle kiadványt is megjelentetnek, egymástól függetlenül.

A kilencvenes évek fordulójára jelentős, pozitív változások történtek a megye szellemi életében, a korábban írogató emberekből érett hangú, többkötetes írók, költők lettek; a képzőművészeti élet nagy öregjei mellett kialakult egy fiatal alkotói gárda; a tudományos műhelyekben tovább folyt a múlt, a társadalmi változások feltárása, elemzése; több, mint tíz éve működik a régióban a zalaegerszegi színház; a zalai képzőművészeti alkotótáborok nyaranta közel ötven külföldi művészt vonzanak, inspirálnak; a települési önkormányzatokban felerősödött az igény, hogy közreadják, népszerűsítsék településük történetét feldolgozó kutatások eredményeit. Emellett, sajnos, elapadtak a szponzori források, egyre kevesebb figyelmet fordítottunk a helyi eredményekre, pedig igazán büszkék lehetnénk a színházi, képzőművészeti, tudományos, zenei és irodalmi értékeinkre, a közöttünk élő alkotókra, és azokra a határon túl élő barátainkra, akikhez nemcsak közös nyelv, de a közös sors is ezer szállal köt bennünket. Nekik kínál összefogó fórumot, megmutatkozási lehetőséget a Pannon Tükör.

Jól tudjuk merész vállalkozás és nagy feladat megmutatni értékeinket önmagunknak, a régiónak, az országnak, és Európának. De igenis ki kell állnunk; íme ilyenek vagyunk mi, a XX. század végén, sok tehetséggel, tisztas eredménnyel megáldva; van nemzeti kultúránk, értékrendünk, amely e hazát nemzetivé, európaivá teheti.

Ezen gondolatok után jó szívvel kérünk támogató összefogást megyénk polgáraitól, közéletünk tiszteletben álló személyiségeitől e kulturális folyóirat megjelenéséhez. Legyenek pártolói e jószándékú ügynek, vegyék kézbe, forgassák, olvassák bizalommal; legyen e kulturális folyóirat - a Pannon Tükör -tükre szellemi életünknek, vívódásainknak, örömeinknek és tévedéseinknek.

Császár József
Zalaszentgrót Város
polgármestere

Dr. Gyimesi Endre
Zalaegerszeg Megyei Jogú
Város polgármestere

Kollár Gyula
Lenti Város
polgármestere

Dr. Kulcsár Péter
Keszthely Város
polgármestere

Rostonics László
Istenyő Város
polgármestere

Suhlai Sándor
Nagykanizsa Megyei Jogú
Város polgármestere

Varga László
Zala Megyei Önkormányzati
Közgyűlés elnöke

Vértés Árpád
Hévíz Város
polgármestere

ARANYI LÁSZLÓ

ájulásszerű, dermedt alvás; szokatlan álom

a megrepedt kitinpáncél alatt földrésznyi
szeméttelepek parázslanak

Megszokott égi útján
vonszolja roncsolt potrohát
az elnéptelenedő Föld.

Ájulásszerű, dermedt alvás; szokatlan álom.
Ájulásszerű, dermedt alvás; szokatlan álom,
szellem kéz-írta rejtélyes ákom-bákom porlepte
porcelán-urnán Baron Samedit idézi, a temetők
urát.

Mondják, ájulásszerű, dermedt alvás; szokatlan álom.
Ájulásszerű, dermedt alvás; szokatlan álom, hiszen
Mézföld iható nedvei kristálytiszták, háború, éhínség,
járvány ismeretlen, kiegészíti egymást, mitikus egységet
alkot itt ember, növény, állat, valamint a Föld lelke

ARANYI LÁSZLÓ

ok. kriptá elvégre a kriptában vagyunk kaptárban vagy
SGEM elbődülés locsogás zakó lehányva

g mint a salamon töke gyula a pecér bendő belügyminisz

POCI A BELÜ

sámson salabakter seggberúgás miszter bendő a belügy
sámson salabakter

ányni köll sámson salabakter reggbesúgás ragyog mint

AKASZTOTT EMBER

i töke gyula a pecér elvégre a kriptában vagyunk sámso

elvégre a kriptában vagyunk

ter seggberúgás ragyog mint a salamon töke gyula a pe

KRIPTA

Mell Wilmos

CSÖCS VILI

Jó az ukáz

poci hányás kriptá elvégre a kriptában vag

töke (gyula) gyalú a pecér

rog mint a salamon töke gyula (gyalú) a pe

a pecér

er róka-ügy sámson salabakter reggbesúgás

HAGYOG MINT A SALAMON

bendő a belügy elbődülés locsogás leh

ter seggberúgás ragyog mint a salamon

ÉTSÍKOK

ber

kötet köpet aLvadT turha

belügyminiszter okádás sámson salabakter kaptár kript

ARANYI LÁSZLÓ

gnózis

novalis nyomán: „Werden dich in kurzem binden,
Erdgeist, deine Zeit ist um”.
Kocsma pultra bukó száalmas,
törpe részegként lenyugvó Napkorong, eleven lény,
áttetsző, felfúvódott felhők mögött. Cigaretta veszek,
iszom egy fröccsöt; az apró, ami visszajár:
egyforma, nyálkás obulusok, fillérek Kháronnak...
Tátongó nyílás, húgyszagú kapualj. Alaktalan
monstrummá hízott, iszonyú, fogatlan néember hívogat
egy részeg katonát.
Testük kimért húsként
gőzölög.
Nagyvárosi kloáka, tátongó, húgyszagú kapualj. A
köznapi pokol telített bugyraiban, mint nagyapáink a
Duna-korzón vasárnaponként,
önfeledten sétálgatunk.
Néha iszunk egy-egy fröccsöt,
testünk kimért húsként gőzölög. Ami szent
bennünk, arról le hull a béklyó, az örök. Ami nem, az
kimért húsként gőzölög

ÁCS JÓZSEF**EGY ALATTVALÓ MERENGÉSE**

Csillámlik minden valaha volt szép,
elérhetelen, távol, hideg földön él a császár.

Bűnös szolgák, sárból a házunk,
törvényeinket észrevétlen elfeledtük,
s herdálunk csupán, míg ránk hagyott kincseid
maradékát is végleg elvesztegetjük,
már csak röhög rajtad,
összeviszza guruló, robajló,
süket kődarabok,
össze-összekoccanunk, halálosan.

Nincs már odaát a nagyteremben zene.
Most se jössz közénk.
Pedig egyetlen lehelleted megmentene.

Ima:

Ami maradt, ne nevezd meg.
Ezer neve lüktet benned. Ezer
név, de mind hamis. Még az az
egy: még az is.

S mert a szavak kivakarva,
nincs mit hirdetned se rajta.
Bár az új hit kelendő lenne,
csak a szemét gyúlne benne.

Világol-kialszik ezernyi alakban? Csak
tűnő fényed tükröződik abban. Ha érte
harcolsz, mindenképp vétesz: csak
magadnál gyengébbet védhetsz.

LADÁNYI ISTVÁN

REGÉNYES UTAZÁS*

„Figyelmeztetem: minden lényeges.”

D. K: Fövenyóra. 180. p.

„Én nyomorult, kettészakadt Énem.”

D. K: Fövenyóra. 169. p.

Kerkabarabás, 1942. IV. 5.

Kedves Olga! Rövidre szabott leveledre, melyet Babival küldtél, a rendesnél is hosszabban válaszolok, mert hála legyen a nagy Teremtőnek az íráshoz témáról gondoskodtok. Egy kis rémregényre is bőven adtok anyagot, amelynek a következő címet adhatnám: „Diszfelvonulás a háremben”, vagy „A feltámadás ünnepe a kerkabarabási zsidó kúrián”. Ezzel kezdi a nagy, kockás árkus papírra a pontos hivatalnok szép írásával írott levelét Eduárd Kis (Kiss Ede, szül. Kohn). „Most ismét az asztalnál van, egy pillanatig mozdulatlanra meredve. Majd belső zsebéből kockás papírlapokat, hosszú kutyanyelveket vesz elő, s odateszi az újság tetejére. A papírlapok hosszában vannak kettéhajtva, mint az iratokat szokták, de nincsenek mégegyszer, keresztben is megtörve.” (Fövenyóra. 16. o.)

A magyarul írott levelet ismerhetjük a *Fövenyórából*, ugyanis Kis néhány apró, de a könyv erővonalai szempontjából meghatározó változtatással mintegy függeléként vagy összefoglalásként beépíti a regénybe. Az író hagyékában lévő levélbe most az első oldal fénymásolata erejéig betekinthezünk. Az eredeti levelet olvasva úgy érezzük, mintha illetlenséget követnének el, mintha olyan levelet olvasnánk, amelyet nem nekünk címeztek. Mintha belépnénk a regénybe, és magunk olvasnánk el a főhős levelét, nem pedig az elbeszélő közvetítésével. (Tatjana levele szép női kézírással. Vajon franciául vagy oroszul írta?) Akár egy számítógépes játékban: belépünk a történetbe, és magunk kezdünk el tájékozódni ebben a világban, tárjuk fel magunknak, hiszen mindazt, amit megtudunk, a regényhez tartozik, csak a megírt szöveg kapujából korábban nem láthattuk. Be kell lépni ezen a kapun, körül kell tekinteni, betájolni magunkat, hol is vagyunk, aztán elindulni.

Vonattal szerettem volna érkezni, stílusosan. Megérkezni Zalaegerszegre, ahonnan Kiss Ede vasúti inspektor pályája indult. „Apám Észak-Magyarországon látta meg a napvilágot, és kereskedelmi akadémiát végzett bizonyos Vi-

rág úr szülőhelyén, aki Joyce úr kegyelméből Leopold Bloom néven híresül el.” - írja a *Manzárd* 1983-as kiadásában lévő *Születési anyakönyvi kivonat (rövid önéletrajz)* c. függelékben. De sehogy sem találtam olyan járatot a menetrendben, amellyel alkalmasan utazhattam és időben érkezhettem volna. Kénytelen voltam autóbusszal útnak indulni. A vasúti és az autóbussz-menetrend természetesen külön kötetben van. Ki is vállalkozna arra manapság, hogy egy könyvben megírja az autóbusszok, vonatok, hajók és repülőek indulását, érkezését. Ilyesmi csak a regényekben létezik.

Zalaegerszeg. Tavaly jártam itt először. Zala megye. Már megtanultam: a megyehatárok folyton változnak. Mede: határok. Stalno se menjaju. Akkor átutazóban voltam. Veszprém volt az úticélm, egyáltalán nem volt célm, csak a továbbiakig mentem oda, valahová. Akkor Lenti-ből érkeztem vonattal. Lentiig kocsival hoztak Celjéből. Celjéig autóbusszal utaztam Ljubljánából, akárcsak Ljubljánába Triesztből. Csak a Szarajevó és Trieszt közötti távot tettem mecj repülőn, Szarajevóba autóbussz vitt Újvidékről, oda Szabadkáról vonaton jutottam el.

Nem tudnám pontosan megmondani, mire is vállalkoztam, eredetileg csak le kívántam ellenőrizni néhány adatot Danilo Kis édesapjáról. Azt még kevésbé tudom, hogy mi is lett belőle. Szándékomból, a nyomozásból. Mintha megváltozott volna a viszonyom a tíz narancs-sárga kötethez (BIBLIOTÉKA SVJETSKI PISCI - DIJEIA DANILA KISA. Glóbus, Zagreb - Prosveta, Beograd. Ti-sak: CGP Delo, Ljubljana. 1983.).

Danilo Kii, Kis Dániel, Dani

Volt egyszer egy Danilo Kis nevű híres író. Szerb író, aki Párizsban élt. Tudott magyarul is. Történetek keringtek róla. Felfeltűntek a könyvben. Novellája egy Esterházy-könyvben. És tudott magyarul. Fordítások. Úgy tűnt, már mindenki ismeri. Megvettem műveit tíz kötetben. 8000 dinár. Alkalmi vétel a Nolit könyvesboltban. A SPENS-en, Újvidéken. 1985. talán. És már azt hittem,

* Ex Symposion-ban megjelent tanulmány. (1193. 3-4.szám)

én is ismerem. Mert tanultuk: csak a leírt szöveg a fontos. A textus. Aztán jött a kaland az *Iskolában* Kőszegen: „NON EST VOLENTIS, NEQUE CUR-RENTIS, SED MISERENTIS DEI.” És már előtte más kalandok. Helyek. Mondjuk Trieszt. Joyce úr eljutott az Adriára. Mi a lényeges? „ Figyelmeztetem: minden lényeges.” Mindig azzal kezdődött bennem az írás, ha gondolkodtam róla, hogy „Tulajdonképpen...”. Tulajdonképpen nem is... Tulajdonképpen csak... Aztán *Az atléta halálában* kerestem egy mondatot. Ezzel a szóval kezdődik a regény. „*Tulajdonképpen* az Állami Sport-kiadó kért meg rá, hogy valami emlékezésfélét szerkesszek az életéről, ne hosszút és főképp ne túlságosan szakszerűt.” Lelepleződtem. *Causa scripti*: Mások kértek, én magamtól nem szóltam volna. Mentegetőzés, *benevolentia*. Aztán a mondat, amit kerestem, valójában kettő: „... ez még nem az a könyv, amit írni szeretnék róla. Tétova adatgyűjtés inkább...” Nem tudok átlépni a tényeken. Zalaegerszegre érve még mindig a híres író után kutattam. A levéltárban elmondtam jövetelem okát. A téma nem volt ismeretlen. Tudták, hogy Danilo a megyéhez kötődik. A volt múzeumigazgató foglalkozott is vele. Egy telefon, és hallom az adatokat: „igen, vannak iratok, innen származott az apa, aztán '42-ben onnan jöttek ide.” Hát igen, valóban híres író. De ezek itt másképp beszélnek róla. Más az ott meg az itt. Ez már nem a leírt szöveg. Itt éltek ezek az emberek. A hang mondja: „általában egyeznek a nevek a regényben és az iratokban.” Tehát Zala megye. Zalaegerszeg. Kerkabarabás. Nem itt van ugyan Virág úr szülőhelye, mégis regénytér. Textuson belül vagyunk még? „Él még a tanítónénije.” A Danilóé? „Igen. Itt, Egerszeg.” Néhány sikertelen telefon. Napok.

1993. január 18-án érkezem újra. Felhívom a nénit. „Igen. Igen. A Kis Dániel. Okos, értelmes fiú volt. Ott laktak a rokonoknál. Mi lett velük? Egyszer, már később felkeresett. Most mi van veled?”

Délután egy órára megyek hozzá. Tömbház. I. emelet. Két perccel kések. Egy néni a körfolyosón. Egy másikkal beszélget, aki az ajtóban áll. Kérdezem. Ő az. Vendel Zoltánné Szigeti Irén. A tanítónéni a Korai bánatból. Apró, száraz asszony. Mutatja, merre menjek.

„Emlékszem rá. Nagyon szegények voltak. Egy kubikosszobában laktak az apja nővérénél. Tudja, mi az a kubikosszoba?”

„Én önkaratomból, és hogy függet-

len legyek, kiváltam testvérhúgom háztartásából. Ez idő szerint a családommal együtt a melléképületben lakom, amely nem más, mint volt istálló.” (*Főve-nyóra. 180-181. o.*)

„Szegény, visszahúzódó fiú volt. Meglátszott az öltözködésén is, hogy nagyon szegények. Pedig a többiek is szegények voltak. Nagyon sajnáltam. Próbáltam kedves lenni hozzá, sokszor megdicsértem. A többiek féltékenyek voltak. Tudja, milyenek a gyerekek.”

„A nővérét Danicának hívták. Szép kislány volt. Az anyjuk nem tudott jól magyarul. Törte a magyart.”

A néni 1 929-től 1949-ig tanított Barabáson. A férje vasutascsaládból való. Végül iskolaigazgató lett belőle. Németerosz szakos tanár. Hadifogolyként megjárta Szibériát. A néni most 85 éves. 1908-ban született. Nagy tisztelettel és szeretettel beszél a férjéről. Az idézetekből kiderül: magázták egymást. A férje nagyon szeretett volna eljutni az Adriára, de nem kaptak útlevelet, mert egyik fiuk emigrált. Aztán, mire lett útlevel, a férje meghalt.

„*A látóhatár irányában ereszkedő távoli, szürkés hegyoldalon a sziklába vajt út fehér szalagja dereng, amint párhuzamos, ferde vonalak alakjában halad lefelé. A lejtőről lejtőre ereszkedő út mind keskenyebb, hogy aztán - már a zöldövezet közelében - egészen keskeny ösvénnyé váljék, s ide-oda tekeregvén egy nagy, írott M betűt alkosson, olyant, mint a tenyér legvilágosabban kirajzolódó három vonala. A szaggatott, zezugos vonal mentén, ott ahol a tenger és a szárazföld találkozik, mély fjdrok és öblök, közöttük pedig sziklás hegytarajok rajzolódnak ki. A nap, a szabályosan kerek és vörös naptányér éppen megérintette a hegycsúcst. A hegyek vetette hatalmas árnyékok sötétzöldre festik a tenger kékjét, de úgy, hogy közben jól megkülönböztethető választóvonallal érzékeltetik a kék és a zöld közötti határt, mint két olyan színt, amely nem, vagy legalább is nem olyan könnyen és tökéletes alapossággal keveredik, mint az ég kékje és a tenger kékje a messzi látóhatár alján.*

A tenger és a szárazföld találkozását jelző zezugos vonal mentén, a fák zöldjében apró kis házak egy rakáson, sematikusak maguk is: faluk fehér, tetjük piros.” (*Fővenyóra, 29. o.*)

A tenger vagy Kerkabarabás. „Aztán egyszer már felnőtként meglátogattam. Egy vasárnap délelőtt volt. Képviselő voltam akkor. 1963-tól 1972-ig voltam képviselő. Dióskálban kellett

előadást tartanom. Bejött hozzám egy fiatalember, magas, jóvágású fiatalember volt, és megkérdezte tőlem: „Mond-e Önnek valamit az a név, hogy Kis Dániel? „Jó Isten, Dani, te vagy az?” Megkérdezte, hogy elkísérhet-e az előadásra. És ott maradt végig az előadáson. Elmondta, hogy író lett. „Megírtam ám az Irénke nénit!” Mondtam neki, hogy büszke vagyok rá, hogy író lett belőle. „Én meg Irénke néniére vagyok büszke, hogy képviselő lett.”

Aztán mégegyszer Kerkabarabásról. „Nagyon szegény falu volt. Sok árverést láttam. Mi is mindig rántott levest ettünk. Segítettek bennünket a falusiak. Daniék sógora sem volt gazdag. Egyszerű falusi botos. Boros Gyula kereskedő. Egyszerű szatócsboltja volt. Tudja, olyan kis bolt, csengő volt az ajtón, csengett, hogyha vevő érkezett. Sarkon állt a ház. Azóta lebontották.”

„Emlékszem a Danira. Látom a kis rövidnadrágjában. Szomorú volt a szeme... Durva volt a gyerekekhez az apa. Azt hiszem, ivott. Nagyon zárkózott kisfiú volt. Amikor meglátogattam, akkor már egészen más volt. Magabiztos. Jó fellépésű. Látszott rajta, hogy sikeres.

Vissza a levéltárba, lapozni az anyakönyveket. Aztán egy sörrel még leöblítjük a port a levéltárosokkal. Hazafelé: vasúton. Zalaegerszeg-Celldömölk, személyvonat. Celldömölk-Veszprém, Bakony-Örség Expressz. A *Manzárdban* másodosztályra szól Danilo Kis menetkedvezménye. Apját sárga csillagja miatt átküldték a másodosztályra. Aztán a másvilágra. Oda is vasúton.

Celldömölk. Micsoda név, gondoltam tavaly, mikor befutott ide a vonat. Beültem a vasúti restibe és megvacsoráztam. Volt fél óram a továbbindulásig. Várni sok, vacsorázni kevés. A resti olyan volt, mint a kisvárosi restik általában. Ide csak a vasutasok, meg idegenek járnak. Nem tartozik a városhoz. Ideiglenes hely. III. osztályú vasúti étterem. Csak a folyton utazók érzik magukat otthon az ilyen helyeken, hiszen alig különböznek egymástól. Celldömölk, Szabadka, Zenta, Vinkovci. Félhomály, füst, hideg, kevés vendég. Télen is hideg sör, mert az oltja a szomjat, meg aztán a vonatban van toalett. A falon, jól látható helyen, szökkenő léptekkel haladó óra. „*Ebben a pillanatban olyan magával ragadó erővel tört rám a mulandóság érzése, mintha az a kis hamuoszlop (leomlott és darabokra hullott bár, de azért még mindég oszlop, az idő kettétört gerincoszlopa), tehát mintha az időnek ez a ledőlő oszlopa magát a mu-*

landóságot jelképezné, a mindig fájó és félreérthetetlen képeit a mulandóságnak, amelyet például akkor érez (sejt) meg az ember, amikor elmozdul az óramutató (a vasútállomási nagy villanyórakon Szabadkán, Újvidéken, Triesztben vagy Budapesten), de nem fokozatosan és észrevétlenül, hanem hirtelen, nyilallás-ra emlékeztető tompa zökkenés és kattanás kíséretében, úgyhogy a fém mutató még tovább remeg egy darabig ez után a hirtelen szökellés után, amelynek megtételére mintha őt magát is úgy rázták volna fel szendergéséből és az időtlenségéből, úgy, mint akinek az utolsó pillanatban valahogy eszébe jutott, mi a dolga, vagy pedig eszébe juttatta valaki, fölkeltette, felrázta békés nyugalmából, valaki: az órák órája, az óraczásár, egy kérlelhetetlen és szigorú ébresztőóra, az ébresztőóra istene, Kronosz-Je-hova, aki szívének ütemes dobbanásaival, verőérének lüktetésével riaszt és ébreszt, s nem engedi, hogy az idő megálljon." (Fövenyóra. 71/72. o.)

A hosszú utazás végén mindig ott van a tenger. Vagy hazautazunk... Az otthon: Kerkabarabás. „Ha az ember -a kutya éles hallásával megáldott ember -alkalmas pillanatban földre tapasztaná a fülét, valami halk, alig hallható csörgedezést hallana, olyan, mint amikor vizet öntenek át egyik edényből a másikba, vagy mint amikor a fövenyóra homokja pereg - valami ilyesmit lehetne hallani, valami ilyesmit hall a földre tapasztott fül, miközben a gondolat lefűr a föld mélyébe, átfűrja a földtani rétegeket egészen a mezozoikumig és paleozoikumig, sűrű agyag- és homokrétegeken hatol át, mint valami gigászi

fa gyökérzete, le, mélyen, iszap- és kavicsrétegeken át, kvarc- és gipszrétegeken át, elpusztult kagylók és csigák rétegein át, halpikkelyek és csontvázak tur-gás rétegein át, teknőcök és tengeri csillagok, csikóhalak és tengeri herkentyűk csontvázain át, borostyánkőből és finom homokból álló rétegeken át, tengeri füvek és a humusz rétegein át, algák és gyöngyházfényű kagylók sűrű rétegein át, mészkőrétegeken át, szénrétegeken át, ember- és állatcsontvázak rétegein át, koponyák és lapockák rétegein át, ezüst- és aranyrétegeken át, cinkérc- és piritrétegeken át; mert itt fekszik valahol, alig néhány száz méter mélyen a Pannon-tenger teteme, amely még nem halt meg egészen, csak le van fojtva, szorítva a rásúlyosodó, mind újabb és újabb föld-meg kőrétegek alatt, a homok-, agyag- és gyantarétegek, az állati és emberi tetemek, a halott emberek és halott műveik tetemei alatt, csak le van szorítva, mert évezredek óta, lám, még mindig lélegzik a hullámzó búzatenger szalmaszálain, a láposok nádszálain, a krumplicsövek gyökerein át, még nem halt meg egészen, csak ránehezedtek a mezozoikum és a paleozoikum rétegei, mert lám (földtörténeti időszámítással mérve), már néhány órája, néhány perce lélegzik, igaz, hörögve és nehezen, mint a bányász a rászakadó gerendák, támfák meg az izzadó, súlyos széntömbök alatt; amikor az ember a földre hajtja a fejét, s fülét odatapasztja a nedves agyaghoz, akkor - különösen ilyen csendes éjszakákon - meghallhatja a föld zihálását, elnyújtott halálhörgését." (Fövenyóra. 35/36. o.)

JÓNÁS CSABA

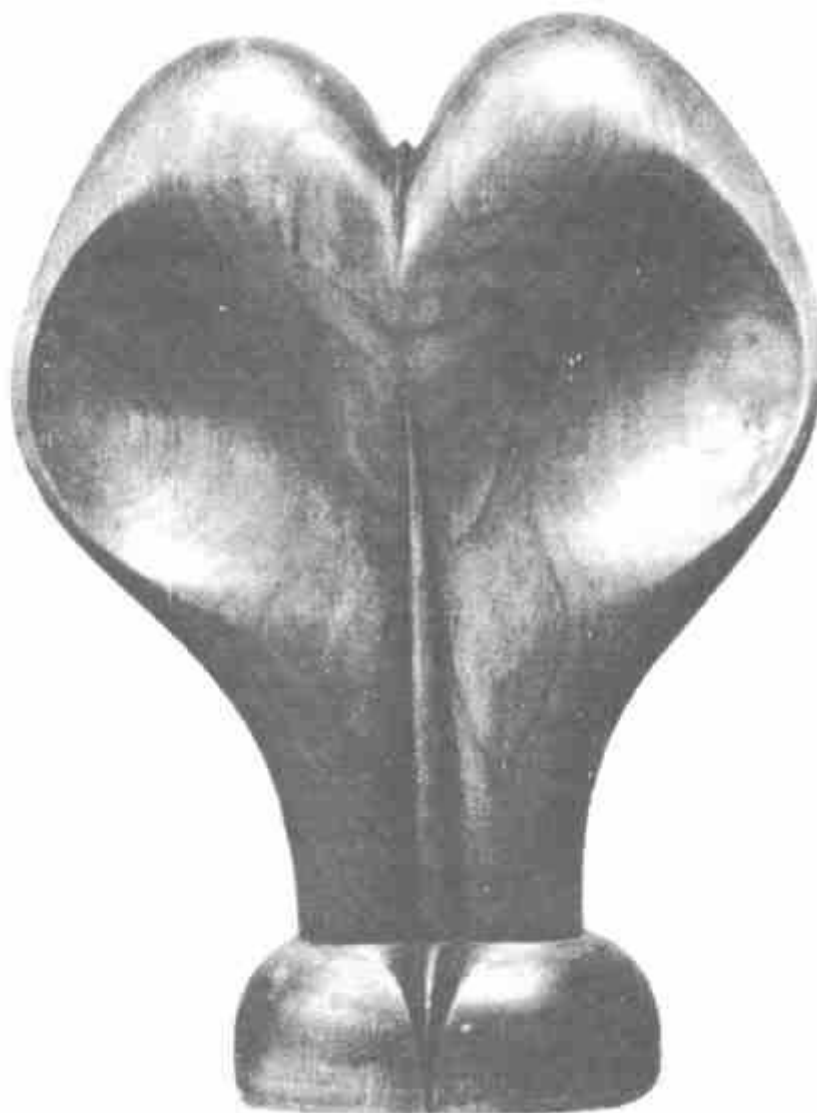
Annyi éven át félreértettek, de most újra a világ színe elé lépek. Eletemben ecsettel és szénrel eredtem a Nap nyomába, s csak a "lélek néha reménytelennek tűnő bolyongása" tanított meg, hogy győzni a szavakban a legegyszerűbb. Az én tanításom: a tudatlanság beismerése. (Sajnálom, hogy az állatoknak és növényeknek nincs mit mondanom.)

(Napút)

Hérodotosz a kikötőben ül egy kerti széken a kockás kőasztal fölé görnyedve, s míg alatt a dokkmunkások zajongónak, hajókürtök zúgnak, és a tenger dühödten csapkodja a hullámtörőket - ő ír. Olykor turisták gyűlnek köré, de ő észre sem veszi; a tengert fürkészi, a víz színét átszövő ösvényeket, hogy meglelje az időt, mely nagyságban és pompában egyedül áll. A hajókat nézi, a színes pókocskákat, ahogy a hullámokon futkározva húségesen követik a percek múlását. Néha belemarkol a kistányéron eléje tett sósmogyoróba, és elrágicsálja. Aztán kristályvizet iszik. Sokat. Nagyon meg tud szomjazni. Szemében a sós tenger - "a végtelen szomjúság metaforája" -, szájában a hiányos fogak között függő cikázó sósmogyoró. Sokszor megcsodálja a palackban fölfelé szökő buborékokat, és ésszel fel nem érheti, honnan jönnek. Mint ahogy azt sem tudja, ki az az ember, aki időről időre hideg kristályvizet hoz, és elviszi az üres üveget. De mindez kevéssé izgatja. Amíg csak öreg ujjai bírják, ő ír "a sziporkázóan kék hellén ég" alatt.

(Az utolsó író)

A táj a figyelem lankadása.
Ha az Úristen jobban figyel,
az egész Teremtés: egyetlen
ember. És ha az Úristen a Teremtéskor
csupa figyelem lett volna,
akkor nincs a "mi képünkre és hasonlatosságunkra".
(Figyelem)

Király Ferenc műve

Foto: Cservenka

ORSÓS JAKAB**RONGYOKBA PÓLYÁLT EMLÉKEK**

Anyám huszonnégy évesen már ötünket megszült, utána még hét gyerek született. Én voltam az első: 1948-ban. Minden gyereket itthon hozta világra, és két évesen ezt a sok szülést végignéztem, majd nagyobbacska koromban én is segédkeztem. Mind a tíz születésre visszaemlékszem, hogy milyen tengernyi fájdalmakat kellett anyámnak elviselni. Hol Istenhez fohászzkodott, hol cifrábbnál-cifrább átkokat szórt a világ minden férjijára. Mindig többesszámban szórtá az átkokat, de anyám ezeket az átkokat apámnak címezte. Apám bűnbánóan téb-lábolt a szűkös kunyhóban, és érthetetlenül dörmögött valamit. Nagyon szép asszony volt anyám: arca kreol, mely a halántéknál kissé elkeskenyült, szemei nagyok, és szelídek voltak. Ha nevetett, ragyogtak hófehér fogai. Apámban egy csepp szelídség sem volt. Józanul még elviseltük, de ha felöntött a garatra, akkor mindnyájan a kunyhón kívül kerestünk menedéket. Ezidőtájt még nem a bányában dolgozott, hanem az udvaron volt a szabad ég alatt egy hatalmas tuskó, és ezen faragta, vájta, repesztette, ékelte a szebbnél szebb faedényeket. Néha órákat ült a forgácsshalmon, és pipálva elmerengett. A legtöbb faedény kézbevaló volt, de akadt olyan hatalmas teknő is, hogy apám őrjöngései elől alámenekültünk. Ha már apánk lecsendesedett, elsőként én bújtam ki a teknő alól, majd egy nagyobb tuskóval megtámasztottam a teknő szélét, és akárcsak a méhek a kasból úgy rajzoltunk ki. Négy-öt évesen mindnyájan mindent tudtunk a szülésről, de csak a magunk módján: ahogy az életben láttuk. Egyikünket sem zavarta anyánk jajveszékélése, és a vértől sem borzadtunk el. Voltak olyan esetek, hogy míg apánk a kocsmában borgőzben gajdolt, addig mi anyánknál levezettük a szülést. Körül feküdtük anyánkat a zizegő szalmán, és örvendeztünk az új testvérkének. Mondtuk neki: - Boldog leszel, meg nagyra fogsz nőni, s közben anyánk megengedte, hogy lágyan megsimogassuk. A fűrésztés egy fateknőben történt, a vizet az udvaron szabad tűznél melegítettük. De boldogan csináltuk! Milyen boldogok lettünk, hogy eggyel többen vagyunk, és az újonnan születettnek a neme nem érdekelt bennünket. Olyan gazdagnak éreztük magunkat, hogy rebdestünk az örömtől. Anyánknak minden mozdulatát magunkba szívtuk, ahogy fűrésztötte, ahogy szegényes gönceibe belebugyolálta testvérkénket. Öröm, és bánat ült az arcán, de néha ránk is vetett egy-egy meleg pillantást. Ha boldog az ember, úgy könnyebben elviseli a rosszat. Addig voltunk boldogok, míg apánk nem volt otthon.

Úgy 1954 táján mentem iskolába, de csak egyedül, mert hatunk közül csak én voltam iskolaérett. A házunk - ha lehet ezt mondani, - olyan volt, akár egy elhagyott csőszkunyhó. Sokáig tétovázott a tanítónőm, míg egyszer elszánta magát, hogy benézzen hozzánk. Erőltetett mosoly ült ki az arcán, mert igyekezett elrejteni a szánalmat, ami az arca mögött volt. Mielőtt elköszönt, mindnyájunk arcát, fejét megsimogatta. Rá következő napon a délutáni órákban a tanítónő a férjével érkezett hozzánk. Csak később, már nagyobbacska koromban tudtam meg, hogy a tanítónőm férje valamelyik városi középiskolába tanított. Hogy apámmal mit, miről beszéltek az udvaron, nem tudtuk, de apám azon a héten korábban kelt, és gondterhelten ette anyám főztjét. Most csendesebbnek látszott.

Akár a feje tetején is járhattunk, de nem szólt ránk. Mi ezt a csendet lármával, zajongással viszonztuk, akár a karóból kiszabadult csikók.

Ma a többiek nem is, de én a hetedik évemben furcsállottam apám csendjét, jámborságát. Az esték is csendesebbek voltak, és anyámat is kevesebbet verte. Bizonyos jelekből arra következtettem, hogy apám valami feketeporos helyen dolgozik, de ez csak halvány felismerés volt, mert a szülők mostanság csak susogva, vagy a szemükkel beszélgettek, ha én a közelükben tartózkodtam. Nagyon furcsák voltak, szomorúak, gondterheltek, és szánalommal néztek ránk. Apám barnabőrű volt, de most feketébbnek láttam. Csak hetekkel később tudtam meg, hogy a közeli szénbányában dolgozik. Reggelenként mindig feldúltan hagyta el a konyhót: - Elmegyek a pokolba! - Ha az a sok ember kibírja, akkor te is kibírod. - Ilyenkor apám megrántotta a két vállát, és valamit morgott magában.

Egy derűs májusi délelőttön egy idősebb ember anélkül, hogy valamit is szólt volna, méricskélgni kezdett a konyhó körül egy kétméteres acélszalaggal, majd egy kockás füzetbe számokat írkált. Néhány cöveket is a földre vert, majd ránk parancsolt, hogy a cövekhez hozzá ne merjünk nyúlni. Kerültük is a cövekeket, akár az ördög a tömjént. Az idős ember érkezéskor sem köszönt, de távozáskor is anélkül távozott.

Néhány hét is eltelt, mikor egy szombati napon csákányokkal, ásókkal egy csapat ember feltúrta eddig háborítatlan konyhánk elejét. Ezek az emberek szelídebbek voltak, mert megkérdezték a nevünket, meg hányan járunk iskolába. Csak én egyedül járok - dicsekedtem az embereknek - majd a többi testvérem kórusban mondta: - Mi is megyünk nemsokára, majd kezük ujjain mutogatták, hogy egy, vagy két év múltán. Erre én tanítottam meg őket, mert tőlem naponta kérdezték testvéreim: - Mikor megyünk iskolába? - Még ezen az első napon egy hatalmas tartályból megöntötték a házunk alapját, és ránk parancsoltak, hogy véletlenül se merjünk a friss beton alapra lépni! Mintha megnyomorítottak volna bennünket, mert az eddig tágas udvart megcsonkították. Gyűlölettel néztük a földhányásokat, és abból kiemelkedő kietlen szürke beton alapot. Csak az Isten a megmondhatója, hogy hányszor jöttek az emberek, amíg elkészült a ház két szobával és konyhával. Nem örültünk az újnak, mert a régiben voltak a gyerekkori emlékeink. Mi az újban csak idegen szagokat éreztünk. A házon dolgozó emberek kivétel nélkül tegezték apámat, míg ő mindnyájukat magázta. Kereszt nevén szólították apámat: - Így Gyuri, meg úgy, de szép házad lesz, csak becsüld meg! - Talán jobban örültek az emberek a házunknak, mint mi, mert nekünk idegen volt, mert sajnáltuk azt a régit, melyben emlékeink voltak beleágyazva.

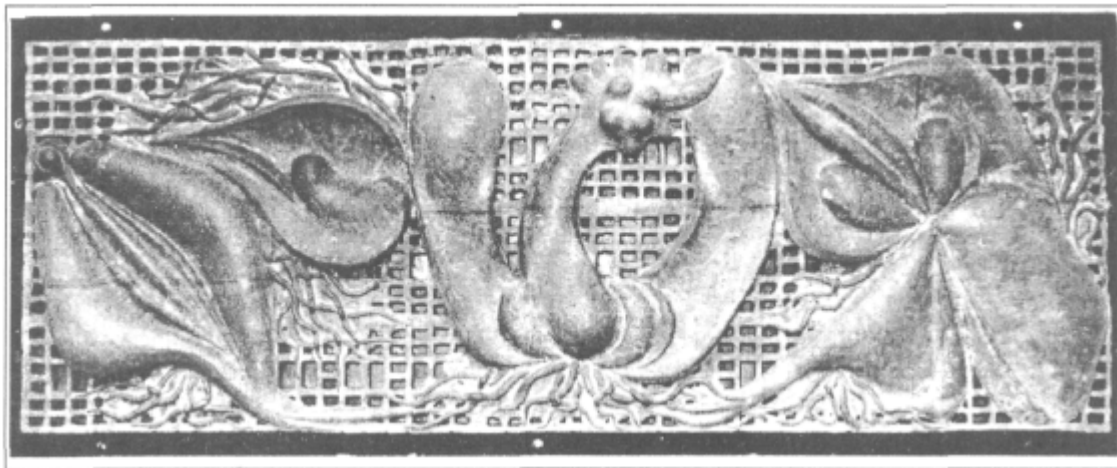
Miután a házunk elkészült, egy délután a tanítónő, egy csoport felsős diákkal lepte el az udvart. Mindnyájan anyánk szoknyájába kapaszkodtunk, mintha egy élő fodor lettünk volna, és értetlenül bámultuk a virágtöveket ültető diákokat. A tanítónő kannával gondosan megöntözte a virágtöveket. - Látod, hogy csinálják a gyerekek? - kérdezte a tanítónő, majd kezembe nyomott egy virágtőt, és biztatott, hogy próbáljam elültetni: - Így, így - biztatott, majd maga is megigazította a virágtőt.

-Másnap ugyanazok a diákok a közeli tanító lakásból használt ágyakat, heverőket, ruhás szekrényeket cipeltek a lakásunk udvarába. A tanítónő férje irányította a szállítást, majd mind a két szobát alaposan végigszemlélte, szelíden megkérdezte anyámtól, hogy melyikben alszunk mi, gyerekek, és melyikben a szüleink? - Nekünk mindegy, hagyta helyben anyám. - Akkor rám bízta Bogdánné? - Magára tanító bácsi - egyezett bele anyám. A konyhánkat is felszerelte a tanítónő, de a tárgyakra csak nagyon kevés hányadát ismerte anyám. A gyerekeknek pedig hatalmas ruhacsomagokat hoztatott az egyik szobába. A ruhák különböző méretűek voltak, és a lánygyerekek tetőtől talpig fel lettek öltöztetve. Csak a fiúgyerekek keseregtek, és magukban morogtak.

-Majd nektek is gyűjtögetek, fiaim - nyugtatta meg a fiútestvéreimet a tanítónő, majd magához ölelve, szomorkásan, suttogva ennyit mondott: - Ezek a lányomé voltak!

-Hol van a maga lánya? - kérdeztem sután. - Nagyon messze! - válaszolt. - Az a messze merre van tanító néni - kérdeztem.

-Ausztráliában - válaszolta, majd lágyan megsimogatta a fejemet. Mintha nem is az én fejemet simogatta volna, mert abban a pillanatban én az ő lányára gondoltam.

Király Ferenc műve

Foto: Cservenka

Takács László

[hiába volt]

hiába volt a sok gyakorlat az
árulás és az áruitatás
fűrészporral kitömött végtagok

Alleluja

egyetlen sírban se én vagyok Csak
gonoszkodom mi másra jó az ilyen akarat csupa
ábra a panaszfal meghasonlott madarak alatt
kézművesek hajlonganak a vélt sírok körül
tapasztanak tapasztanak Egykettőre eltűnik a
repedés

hát ha nem haltál meg időben
vegyülj el legalább
a kijövőkkel egy-két utcasarokig
hiszen tudniuk kell

a nagy áramszünet alatt
a te szemed nyitva maradt
vackorhoz narancshoz csak a te réveden jutnak
és az isteni kópéságról egyet-mást
elmorranthatsz

az új és a szemtelen
minden időkből hasznót terem
Talán nem veszik észre hogy hiába
maradtál élve nem voltál méltó az
elítéltetésre

Alleluja, alleluja Kezdi újra az
emberiség egy rafinált cölöp körül az életét

TAKÁCS LÁSZLÓ VERSE

Takács László

[Kilendültek]

Kilendültek künn is. benn is
 a harangok
 és a böjt kihaladt szövetéből
 az egykori rangok villodztak
 a szántók és vetők elébe.
 És a hír hogy: végre!
 létrákat lógatott a mélybe,
 /hol csupa vatta közt, mint
 a bogarak
 végigálmodhatta azt, amit
 a fakír jósolt a mázsás-legű kertben:
 "... ki a párzás révén jött, hogy féljen,
 átmegy a földön-égen" .../
 Most hogy a nap kitakarta
 a magasságot, harmadnapra -
 bárányt ölt és borban fürdött.
 S mert úgy tudta
 sokáig nem tarolhat
 elengedte az érzék kutyáit,
 fűtyült az ártalomra
 és kevés volt olyan
 ki hajnal-ésszel
 imigy rimánkodott
 beérve a közömbös Egésszel: "Ki a bábut
 visszahívta zúdítsa kényes
 edényébe vissza a lelket
 azt, akit eleddig egyszer volt bátor
 elhagyni (mint szervet) magából az
 ember
 hadd érezze bizonyosan, hogy
 feltámadt a vízzel, a szénnel és
 semmi se hiányzik belőle, mert
 energia s az sohasem vész el!"

Agónia

úgy maradt a rozsdá a vízköpő
 szája szélén ahogy a kiapadás
 első rémületében Még talán
 hátra is nézett a válla fölött
 mi miatt késik eddig özönlött
 Még az is elképzelhető
 hogy morgott hogy az a pléhtető
 minek képzelet magát Megint
 elősorolja az összes rokonát
 ráijessen hogy bár anyagban
 ugyanazok
 azért ő formálja meg egyedül
 a végső alakzatot
 Szégyen is emészthette hogy odalenn
 szegényebb a látvány
 s az az idecsődített regiment
 turista széplélek városfaló
 a köveket rugdossa vagy epéskedik
 és sűrűn elhangzik Nyilvánvaló
 egy ilyen ország Dehát uraim
 A romokat romosítják
 Kíáltani akart ő a vízköpő
 hogy ne kell mindjárt kongatni
 azokat a harangokat
 és ekkor érte a halál
 azt még érezhette hogy visszaáll
 a zajos élete körül a csend
 még makacskodott a csipkés száj
 azt hitte csupán csak tévedés
 valami ostoba tréfa az egész
 félelmét és dühét utoljára
 rávicsorította önmagára

LACKNER LÁSZLÓ

UDVAROL A KÖLYÖK

Teljesen váratlanul ért a ténytudó közlés, miszerint elsőszülött, és egyetlen fiam, Bence, alig tizenöt évével lányos háznál töltötte az elmúlt éjszakát, mi több tölti a következőt is, mint szívesen látott, és komolyan vett udvarló.

- Mi ez? - tágitom ki egyszerre pupillámat, és kiszáradt számat, az alkalomhoz illő felháborodással.

- Udvarol a kölyök - hallom az egyszerű tény, amit egykori feleségem kicsit talán büszkén, de némi aggodással közöl.

- De hiszen három napja megbeszéltük, hogy jövök hozzá - méltatlankodom esetlenül, a lehető legkeserűbb arccal.

-Jól van na, szeret téged - vigasztal, vagy gúnyolódik -, de a kislány most ez egyszer fontosabb neki. - És felnevet.

- Hogy lehetett ezt megengedni? - támadom a könnyelmű anyát, akire felelőtlenül rábízam fiam erkölcsi nevelését. - Én, ebben a korban még csak távolról sóvárogtam a lányok után. - Elhallgatok, és szorongva nézek volt nőm szemébe. - Miféle népség közé engedted? Lehet, hogy már össze is fektették őket.

- Egyszerű paraszt család - mondja higgadtan. - Fogd fel úgy, hogy belekóstol egy kicsit a falusi életbe.

- Mit lehet tudni? - fortyogok tovább. - Még behálózzák.

-Jól van, látom te is féltékeny vagy - mondja kacarászva. - Én is nyugtalan vagyok, olyan felfoghatatlan ez az egész, de hidd el, nem tudtam visszatartani. Makacs, mint te.

Teljesen állunk, ilyen még nem történt velünk. Mit is kell ebben a helyzetben tennie egy lelkiismeretes atyának? Hagyja az egészséget a fenébe, mert mostanság ilyen a világ, és izguljanak a lány szülei, vagy..?

- Ugorj be hozzájuk útba esik, és nézd meg - mondja ki az egyetlen ésszerű lehetőséget és a fejével bízta.

- Oké - bólintok rá. - Mondd a címet!

Amint úttalan utakon manőverezek, elkényeztetett, városi aszfalton bejáratott kocsimmal, válogatok a számításba vehető, alkalomhoz illő, szerepek között. Méltóságteljes, és szigorú apaként lépjek-e föl, aki erős kézzel rendet teremt fia még fejletlen, összekuszált agyacskaiban - esetleg egy-két jól irányzott nyaklevessel; vagy bölcselkedő, és ellentmondást nem tűrő hosszú okfejtéssel vessek véget ennek a napközis idillnek; netán bukkanjak föl, mint a kor szellemét megértő, rugalmas gondolkodású ő, aki maga is volt fiatal, sőt szerelmes, ezért aztán mindenben megértő?

Az eldugott, hevenyészett kis faluban össze-vissza forgolódom, míg az ötödik biztos eligazítás után megtalálom Baksa-szeget, és megállok egy terebélyes parasztporta várkapu méretű bejárata előtt.

A kocsit kint hagyom, és elbizonytalanodva indulok be. Egy csatakos, kócos kutya, minden meggyőződés nélkül kezd csaholni. Balra hatalmas gőzölgő trágyadomb. Jó jel - állapítom meg, és azon kapom magam, hogy háztűznézőre áll a szemem.

Tovább mérlegelve a túloldali hadállásokat, a hátsó udvar felé sandítok. Kövér kacsák, libák, telt csirkék, és egy messziről feltörő, diszkrét rőfögés. Az istállóban legalább öt tehén gondozott hátsó fele. Balra munkagépek. Ami tény, az tény: Van szeme a gyerekeknek!

Idős nénikébe botlok, népi jóneveltséggel ráköszönök:

-Adj' Isten, nénikém! Pálékat keresem.

- Mi vónánk - mondja büszkén, és kinyílik, mint egy szatyor.

- A fiamat keresem, Bencét. Itt találom?

-Ja, a Bencét? - derül fel az arca, és szemhéja élénken ugrálni kezd. - Hát, az itt van, halla. Itt biza. - És gondosan igazgatni kezdi az álla alatt összekötött fekete kendője csomóját. - Maga lenne tán az apja?

- Igen.

- Szép gyerek. Istenem, miilen derék... És ahogyan így elnézem, magát hasonlítja. Szakasztott mása.

Csoszog előttem botorkáva, és megnyitja a konyhaajtót. - Tessék - int befelé, hogy maga elé engedjen. - Ehun, ni!

Az ajtófélfánál lehajtom a fejem, és belépek az ételszagú, pállott parasztkonyhába; két kinyílt, kíváncsi gyerekarc, és egy kifejezéstelen asszonyi ábrázat mered rám egyszerre.

- A Bence apja - károgja mögöttem a nagymama, és jóízűeket kacarász hozzá.

Velem egyidős nő álldogál a tűzhely mellett, virágmintás egybeszabott ruhája elnyűtt, felismerhetetlen eredetű foltokkal, az orra, és környéke pirosan izzik. Bizonytalan léptekkel megindul felém, a somolya vigyorrá torzul.

- Adjon Isten. A Sáríka édesanyja vagyok . szorongatja máris a kezemet, és valami kellemetlen szagú ragacs kenődik a tenyeremre. -Tényleg, a Bence apukája? Na hát! Tessék leülni.

Feszengve sandítok körbe, alkalmas ülőhelyet keresnék, de csak egy kövér gyerek tátott szájáig jutok el, akinek foga közt megállt a sültburgonya.

- Ő Vendelke, Sáríka öccse - harsogja a nő, és még mindig belém kapaszkodik, tán már össze is ragadtunk. És mintha a világ közepe lenne, az asztal túlsó vége felé bök. - Ő pedig a Sáríka. - És felém fordul büszkén, várakozón.

Most tűnik csak föl, hogy a leányzó pofija bájos, s ahogy visszanéz rám, érzem, hogy kedvesség, és értelem árad a lényéből. Most, először megkönnyebbülök, mégsem ficamodott ki gyermekem zsenge ízlése. Rásandítok az anyjára - kelekótyán,

minden mondatra vigyorog -, és a némán dűnnyögve faló kerekfejű gyerek után elképzelem az apját, de megáll a tudomány: Honnét került ide, ez a kis tündér?

Miután nem szólok, az asszony noszogatni kezd:

- Na, mit szól? Aranyos gyerekek, ugye? - És végre elengedi a kezemet.

- Igen, igen - térek magamhoz, és újra körbe nézek. - De Bence? Hol van Bence?

- A szobájában - kiáltják egyszerre többen is, hogy tudjam, lám itt a kedves vendégnek a külön szoba kijár.

- Hát akkor, - kezdek forgolódni egyhelyben - hol találom? Az asszony elém perdül.

- Tessék gyünni, mutatom.

Az egész konyhai csapat, vonulunk a hátsó épületrész felé. Kerülgetem a pocsolókat, s közben választhatok, hogy liba, vagy tyúktojba lépjek-e? Kis előszobába érünk. Az asszony betaszít egy nagy barna ajtót, és átlép rajta, én pedig mindenféle baljós érzésekkel követem. Tágas, félig elsötétített szobában vagyunk. Felém fordul, csuklik egyet, aztán a dupla parasztágy felé int, ahol a vánkosok és dunnák rengetegéből kócos gyerekfej kandikál ki.

Közelebb lépek, borzongva fülelek: él-e? Lassú, ütemes szuszogásából látom, hogy mélyen alszik. Tanácstalanul fordulok hátra. Az egész család mögöttem szorong, bárgyún mosolyog; olyan csoportkép lehetünk, mint egykor Betlehemben jézus bölcsőjénél. A szag is olyan állott, olyan izzadtságzagú, istálló.

- Miilen ártatlanul alszik - sóhajt fel boldogan a nagymama. - Akár egy jószág.

- Felköltjük - közlöm szigorú atyai döntésemet, amit visszafojtott örömjongás követ, majd Sárika az ágy mellé szökken, és egy igazi nő hanglejtésével közli:

- Majd én. De maguk menjenek ki!

Engedelmesen tolatunk kifelé, én csukom be az ajtót, és a záródó nyíláson át látom, hogy a lány lassú, óvatos mozdulattal benyúl a dunna alá. Úristen, ez mire készül?

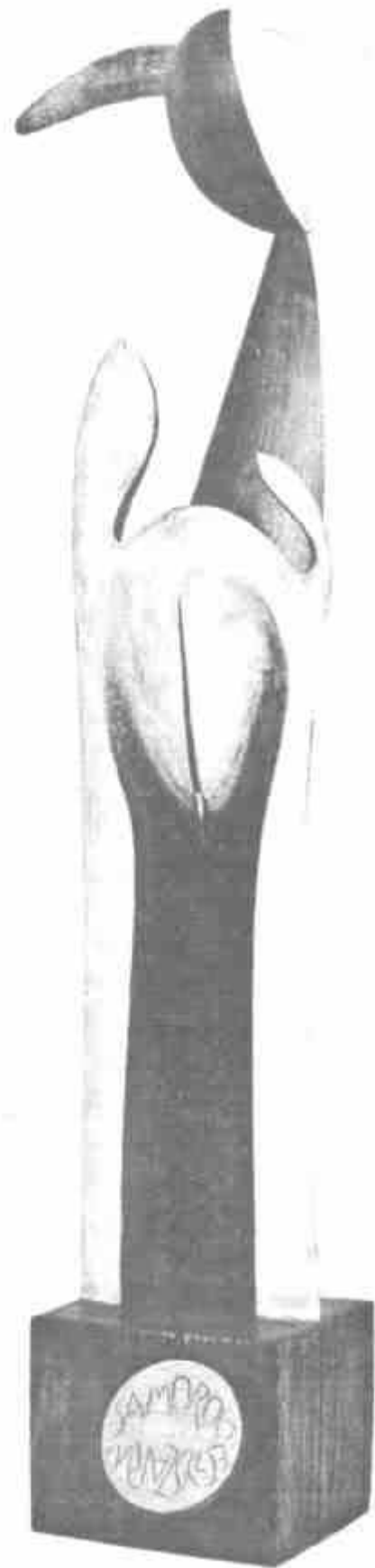
Az eszem bent marad a szobában, de az udvaron nincs megállás, meg kell szemlélnem a viruló gazdaságot. Az asszony sűrög-forog, be nem áll a szája, olyan, mint egy piaci kofa, aki erőszakosan tukmálja a portékáját, én pedig egy ütődött türelmével bólogatok, olyan a helyzet, mintha már túllennénk az esküvő részleteinek megtárgyalásán. Hat tehén, tíz hízó sertés, egy anyakoca, megszámlálhatatlan számú malaccal, és annyi szárnyas, mint egy trópusi madárrezervátumban.

Közben elképzelem a maszadéokra és gyanús szagokra oly kényes fiamat, amint áll a trágyadomb tetején, és vasvillával pakolja a masszát a szekérderékra, miközben az apraja csurog, hullik vissza a keze szárára, nyakára.

- Van traktorunk is, az ember éppen vele van - egészíti ki a nő a látottakat, hogyteljes legyen a leltár, aztán hirtelen a fejéhez kap. -Jó ég, odakap a hús! - És már szalag is a konyha felé, én meg ott maradok, a válogatott állatkert kellős közepén. Cipőfűzőmet egy totyakos kacsza csipegeti, a fenekembe belekíváncsiskodik a kutya, pillanatnyilag szeretnék felszállni a fák fölé, vagy még feljebb.

Erényöv

Egyszarvú

CSERVENKA FOTÓ

KIRÁLY FERENC MŰVEI

A nagymama ment meg, fejbe kólintja a kutyát, a kacsát fölűgja. - Gyűjjon, nézze meg a kertemet - int körbe és kétfelé billegve elindulunk a gyümölcsös irányába.

- Én kapáigatom, én öntözgetem - mutatja büszkén.

- Gyönyörű a saláta, és a paprika is - ámuldozok.

Megáll a kert közepén, megfogja a karomat, és egészen közel hajolva, suttogni kezd.

- Halla?! Ezek meg együtt háltak ám az éccaka.

Egy szigorú atya minden döbbenete, és felháborodása buggyan ki belőlem. - Hogyan?!

- Biza. Ügy higgye el - bólint rá, és igazgatni kezdi a köténye elejét. -Jaj, csak az apja meg ne tudja! De leszidna érette..., mert tudja, a Bence megkapta Sáríka szo báját, a liánt meg hozzám tették, hogy én majd vigyázok rá. Éjfélíg fönn vótam, ak kor aztán elnyomott az álom. Hajnal tájt megébredek, látom ám, hogy a gyereklány nincs sehol. Fülelek, a szomszéd szobában beszéd van. Hát, nem átszökött az a kis beste. Most mit szól, micsoda üdők! Ez má' a világvége. Igaza lesz a régi öregeknek, eljön hamarosan az ánti-Krisztus.

- **H**elló, apu! - érinti meg a vállamat elcsábított fiam.

Lecsapok rá.

- Na, gyere, mutasd csak meg a gyümölcsöst!- intek a fejemmel, és már indulok is. Magabiztosan, nagy léptekkel ered utánam, olyan a járása, mint egy kész férfinak. A kert terebélyesebb almafája alatt lebökök.

- Te öreg, mi folyik itt?

- Semmi - vágja rá röviden, és könnyedén.

- Nem gondolod, hogy azért ez mégiscsak túlzás?

-Mi?

A francba is, ez így sehogy sem klappol - látom be, és leengedem a hangom.

- Na, ide figyelj! Beszéljünk úgy, mint két férfi. - Egy kicsit kivárok, hogy ráérez zen a váltásra. - Mi a helyzet?

Felpillant rám, sunyin pislogó szeméből látom, hogy ez már tetszik neki.

- Nézd apu! Csípem a Sáríkat, olyan kis aranyos.

- Ez eddig normális, - fűzöm hozzá - de...

- De? - kapja el a szót szinte sürgetve.

- Hallom, együtt aludtatok.

- Igen.

- És? - pörgetem a témát egyre türelmetlenebbül.

- Nem történt semmi.

Felbőszít a nyeglesége, de nem robbanok. Úgy vélem, hogy jogom volna tudni, mi történt valójában az éjjel. Hazugságot sejtek, és még az is felöltlik bennem - milyen furcsa kettősség -, hogy, ha kellett, vajon helyt tudott-e állni a kölyök?

- Ne izgulj, apu! - teszi a vállamra a kezét. - Igaz, hogy Sáríka éjjel átló gott hozzám, odabújt mellém, de... Hidd el, nem csináltam semmi meggondo latlanságot.

Állok, álldogálok, valami esetlen, elfojtott álbölcsesség bohócszíneivel az ábrázaton, és nem tudom, hogy őszinte-e, vagy jótékony hazugsággal próbál nyugtatni - azaz: hülyét csinál belőlem.

Hosszan elmélázok az őrési dombok fölött. Magamban keresgélek, vajon meséltem-e neki eleget a nemi örömszerzés csapdákkal teli természetrajzáról? Hát, nem nagyon.

Tehetetlen üresjáratként még körbe futtatom tekintetem a birtokon, aztán ügyetlen kioktatásba kezdek.

- Öreg, mond meg őszintén, mi a fene tetszik itt neked annyira?

Felkapja a szemöldökét, majd akaratosan a szájába harap.

- Anyu otthon nem sokat foglalkozik velem, ha eljössz elmegyünk moziba, vagy autózunk... De itt mindenki ugrál körülöttem. Igaz, hogy Sári néni tűtűzik, de imád engem.

- De édes fiam! - tör fel belőlem keserűen, a lappangó felsőrendűségi érzés. - Ez nem a mi világunk.

- Van saját kapám - folytatja dicsekedve. - Nyáron már felülhetek a traktorra is. - Hátra fordul, és hosszan bámul a konyha felé. - Tudod, hogy itt mekkora rántott húsok vannak.

Király Ferenc műve

Cservenka fotó

Fa Ede

Tél a hegyek közt

LENTRŐL: sziklakkal-szétszelt
 eget látsz, hószikrás hegy
 fénytömbként ég a fényben.

körül hóág-fenyvesek. a hegy
 havában úsznak.

s most FENT vagy: már-már játszol egy
 "makett"-városkával. hó és kő:
 elvarázsol!

ITT nincs tere a zajnak:
 csönd jár át. gyógyít. -
 otthon,
 fizetsz a ZŰRZAVARRAL

NEMZEDÉKEK

vasárnap volt/ kíváncsi dilettánsok
 ástak elő egy hetakomba-sarkot/ csont-dirib-darab/
 ásványszutyok/ csak pár száz éves réteg - mondta
 a régész - ez minket nem érdekel/ nyelték a sört/
 cigiztek a fickók/ nevetve "régészkedtek" a habzó
 kökény közt/ limlom leszünk mi is /korhadék/ egy új nagy
 háború után/ így össze-vissza egymásra dobáltan:
 mész-szén-por-agyag/ pacsirta fütyül/ égboltot
 csíkoz egy röpcsi/ a nyomot betemetik/ hogy is tudtuk volna
 miféle nép volt/ mikor kik ölték halomra/ hogy horgászni mentek
 csattogó kacsák közé/ s az egész csak esti sztori/ a kocsma
 fél percre odafülel/ a napi gondot káromkodjak füstté/
 itt és most élve cefetül...

BENCE LAJOS

nem
 hihetem
 hogy ezek a fák
 kissé távol az erdőtől
 véletlen
 vannak
 itt
 valami rend
 szabályt erősítő bizonyosság
 azért mégis kell hogy legyen mindenben
 a csillagok járásában
 a vizek vonulásában
 a vakondok
 útvesztőiben
 csodák
 egyébként
 mindenkivel megeshetnek
 ahogy így lépegetek e furcsa
 t é v e l y g ő k között
 bibliai rengeteg
 híján
 e
 r
 d
 ő
 t
 l
 e
 n
 ü
 l

A POR CSAK BEFÖD

A por csak beföd... a
 hamu emléke őrzi
 csontod ízét velőd
 akaratát
 melegedet azt is,
 hogy meg volt írva
 minden a kőbe¹

kiálló szög vagy
 beleverve az időbe

KOTNYEK ISTVÁN FOTÓJA

A háziszolga

(Részletek)

Az alábbi beszélgetés Kohári Józseffel, a Festetics - család utolsó háziszolga jóval készült, 1985. októberében. Része annak a sorozatnak, mely Keszthely múltjába enged pillantani, megőrizve az emlékezők szóhasználatának és gondolkodásmódjának sajátosságait. Az illusztrációként felhasznált képek a Balatoni Múzeum gyűjteményéből valók.

- **H**ogyan került a kastélyba Józsi bácsi?

- Hát kéremszépen én a gazdaságból kerültem be. Mint háziszolga. Egyszer csak izentek értem - de nem is úgy történt -, hanem egy ember volt a kastélyban fűtő, Fiedlerjohan volt a neve. Én meg a majorban olyan 17-18 éves gyerek voltam, takarmánykaszás. Aztán ez kijött a mezőre, voltak neki ilyen házi nyulai. Aszonta: öcsém vihetek-e egy kis lucernát? Hát; mondom Johannak, mért ne vinne, a gazdaság ettől nem szegényedik meg. Hát, aszongya, megállj öcsém, majd én tégedet beszerezlek a kastélyba. Egyszer csak gyűnnek ám értem: Józsi öcsém gyere föl, hivat a herceg úr. Hát, mondom, én ilyen ruhában nem jelenhetek meg, mert ugyebár ilyen szegény embernek volt ruhája egy hétköznapi, egy ünnepi, hát aztán elmentem én haza, fölöltöztem. Édes szívem, mondja a herceg, volna-e kedved a kastélyba bejönni? Láttam, hogy ott szépen fel vannak öltözve az inasok, hát már annyi eszem volt, hogy énnekem többet ér a gazdaságnál ez itten. Aztán így bekerültem.

- És mi volt a dolga Józsi bácsinak a hercegnél?

- Énnekem? Azt is meg tudnám mutatni, mi volt az én frontom, mi volt az én takarítani valóm. Amint bemegyünk itten, odaérünk az alkov alá, négy ablakos, az volt az én frontom. Belül meg aztán a várószoba, ahol az inasok meg az udvarmester várakozott. Az udvarra néző, az a hosszú front ablakkal, az megint az enyim volt. Az a sok kép a falon, az mind. Hiszen még most is megvan egy porzóm. Mikor Pesten el lett adva a palota, én voltam ott, meg az Udvarmester, meg a rozvejtér közül egy ember összepakolni azt a sok holmit. Valami öt-e vagy hat teherautóval hoztuk haza. Min- . dig azon voltam, hogy minél nagyobb pormentesség legyen, huzatot csináltam, nehogy bent maradjon a por, vigye ki. Aztán ezt minden reggel kefélni. Olyan volt, mint a tükör, vigyázni kellett, hogy el ne essenek. Akkor, mikor ezzel végeztem, horgászni jártam. Fölkeltem már három órakor, hogy elvégezzek a takarítással, hogy mehessek horgászni.

A Festetics - kastély

Archív

- Közösen volt a reggeli az alkalmazottaknak?

- Igen, volt egy külön helység, a kávéskonyha, oda mentünk mind reggelizni. Ha az udvarmester nem akart külön valamit mondani, én annyira tudtam a dolgomat, hogy nekem nem parancsolt az udvarmester sohase, hogy mér vagyok a szobába, vagy mért nem megyek dolgozni. Fogtam magam, nekiálltam, vagy tükröt, vagy ablakot pucolni, vagy pedig padlót kefélni, csináltam a dolgomat. Dél felé a hercegúr meg is kérdezte akárhányszor az udvarmestert, hogy mér van odahátra - kinyitottam a zsalukat ugye, - nincsen vendég, mér vannak tárva. Az udvarmester megmondta nekijje, hogy a Kohári takarít. Jól van, nagyon helyesen, mondd meg a Kohárinak. Voltak ilyen dolgok kéremszépen, a hercegúr nagyon kényes ember volt.

- A Tasziló herceg?

- Igen. Meglátott persze, fehér kötény volt előttem, ott dolgoztam a tálalóban, ahol fölhozták a liften az ennivalót, meg ahol volt egy előtér, ahun kiraktuk a liftből az ennivalót, de ha vendégek voltak, nem lehetett fehérekötényesen járni. Még arra is kényes volt. Hát aztán így tovább, ezzel tellett az én időm. Amikor tudtam, hogy tálalás lesz, én mosogattam az ezüst dolgokat. Tányérokat meg összeszedtem, azt meg küldtem le liften a kávéskonyhának, ott szokták elmosni. Aztán amikor tiszta volt, szóltam le. Felhúztam, én raktam el.

- Tehát ha jöttek vendégek, akkor valamelyiket Józsi bácsira bízták.

- Azt is elmondom, hogy milyen formában. Én még eleinte nem szolgáltam vendéget, ugye, még tudatlan voltam ebbe, nem is bízták rám. Hát aztán az egyik inas, a hercegúrnak az inasa kéremszépen, az is szolgált ki vendéget, mert hát valakinek ki

kellett szolgálni, nem volt olyansok inas, csak kettő, a komornyik az nem szolgálhatott vendéget, mert az ott van a hercegúrnak a közelibe. Hát kéremszépen egyszer az inas nem volt ottan, a hercegúr kereste. Hát osztán akkor mondta az inas, hogyhát vendéget szolgáltam ki ott voltam a vendégnél rendet csinálni. Hát vedd tudomásul, ha nekem köllesz, nekem mindig itt légy. Nem kell neked vendéget kiszolgálni. Attól kezdve kérem azt mondta az udvarmesternek, meg kell mondani a Kohárinak, tanuljon be vendéget kiszolgálni. Attól kezdve mindig nekem kellett vendéget kiszolgálni. Hát aztán voltak kényes vendégek: egy gróf, orosz, igen csinos gyerek volt. Voltak még akkor az olyan ingek, hogy hátul kellett begombolni, és gallért lehetett tenni, másik gallért, no az minden nap két három gallért viselt. A Windischgratze hercegnek a lányát vette ez el. Tetszett biztos hallani Windischgratze hercegről? Bécsben mi ezen a sarkán voltunk az uccának, azok meg a túlsó sarkon, nem messze egymástól.

- **S**okszor járt Józsi bácsi Bécsben?

- Sokat jártam. Egész míg a Hercegúr élt, mindig, 33-ig. Hát ottan, amit tanultam kérem, ugye, Így a népek között megtanultam. Most is kinn voltam valamelyik nap. Egy csinos ott csalokolt körülöttem. Én egyedül ültem, látom, hogy akar szólni, hát aztán szólt is, én meg úgy tettem, mintha nem tudnék szólni, csak magyarul beszéltem. Mindjárt kérdeztem tőle: Was viln sie bite (sic!) mindjárt kérdezte az akadémiát. Magyaráztam, hogy hol van. Nem tudok perfekt beszélni, de ha valakivel beszélek és kérdez valamit, megmondom, hogy hol tanultam, mennyit tanultam, nem tudok jól perfekt beszélni, aztán aszongya, csak én tudnék úgy magyarul beszélni.

- **A** Tasziló herceg milyen ember volt?

- Az nagyon kényes ember volt. Úgy beszélt, hogy szívem. Mikor megjött Monté Carlóból meg Nizzából, mindig behivatott, hogy nézd, szívem adok egy kis borra valót, mert látom, hogy jól voltak a vendégek kiszolgálva.

Festetics Tasziló

Archív

Milyen emberekkel tetszett találkozni? Voltak nemes emberek is?

- Hogyne, voltak. Németek, meg franciák, angolok, azután ezek a magyar grófok Gróf Zichy meg a Károlyi grófok.

- Horthyt is tetszett látni?

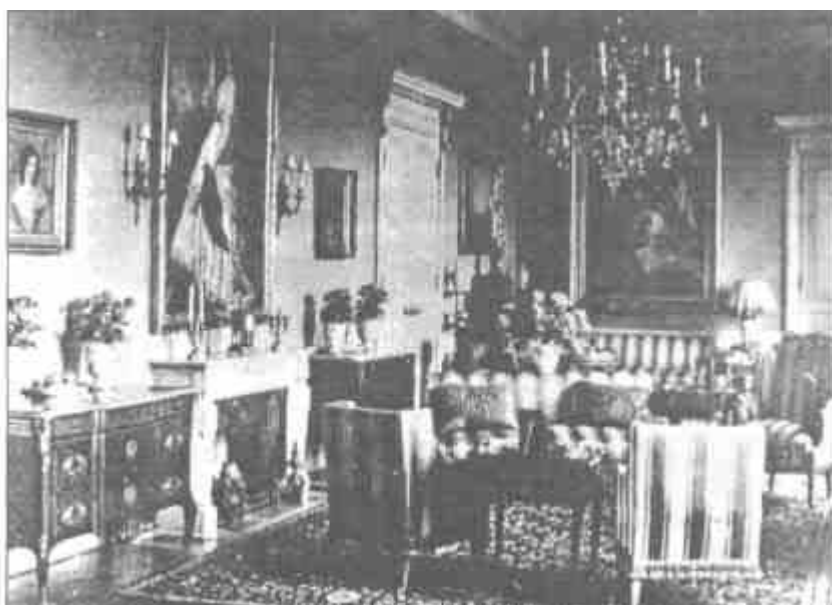
- Horthyt is láttam, kérem. Hiszen abbul a szempontbul volt a betörés is.

- Ez mikor volt, ez a betörés?

- Hát ez kéremszépen a 28-as években történhetett. Valami ilyesmi. 27-be nősültem meg.

- Ez hogy zajlott le, ez a betörés? Mit tetszik erről tudni?

- Erről sokat tudok, kéremszépen. Én adtam föl az első jelenetet és nem is hitték el. Bécsben voltam, a feleségem megírta nekem, hogy te, aszongya, betörték a szekrényedbe. Hiszen még meg is van az a kalapom, amit Bécsben vettem, tetszetős kalap, és én kétséges voltam, hogy ki az isten törhetett oda be. Alig vártam, hogy hazajöhessenek. A feleségem már várt. A szekrényem széles szekrény volt, fölül a polcon a kalapok, sapkák. Hát ez a süket lerepítette a sarkát neki, úgy nézte meg a kalapot, hogy mi van. Mikor hazajöttem, hát hiányzik az ernyőm, azután meg három nyakkendőm. Volt egy inas jóbarátom, aki járt Franciaországban többször, és olyankor mindig megajándékozott ilyen nevezetes nyakkendővel. - Megjön a hercegúr, az inas mindjárt nézi, hiányzik egy pár cipője, aztán szép porköpenye, meg az ernyűje. Persze, az enyim nem volt olyan finom, ez a gazember az enyimet nem vitte magával, mert gyanús volt, hogy két ernyőt vigyen. Az inas mindjárt ment a hercegúrhoz, hogy betörő járt itten. A hercegúrnak az ajtajánál, amint kinyitotta, egy ruhaakasztó volt, azon szokott egy gallér lenni, ha a hercegúr kiment, mindjárt a nyaka köré terítette az inas. Nem is nézték, hogy a hercegúré ez vagy valami külvilági kabát ottan, csak amikor meggyűnnek, akkor nézik, hogy hát az nem idevaló. A mokus akasztotta oda aztat a kabátot, benne volt még egy arany fülbevaló is.

A kastély szalonja

Archív

Hát ennek híre ment, hogy a Kohári mégis igazat mondott, de mi nem hittük el. Aztán hamarosan egyszer csak meghozták a mókust, Péterfi Jenő volt a neve nekijje. Aki betört. Nyomozó volt, aki végigjárta a kastélyt, megnézte nincs-e valaki, mikor a kormányzó jött. Hát aztán elfogták kérem. Egyszer csak hozzák ám ide. Hát mikor meghozzák, gyűnnek értem mindgyár, kitárják az izét, mibe a nyakkendők vannak. Megismertem az enyimeket. Az illető megmutatta hogyan jött be először. Hát aszongya láttam, hogy itt villany van, láttam, hogy este mennek le. Vacsorázni ment a személyzet, a szobalányok, meg a kulcsárné. Hát megvártam én ezt, beültem ott a bokorba, rágyújtottam egy szivarra, megvártam mikor följönnek, akkor aztán bátran mentem, láttam, hogy már sötét van mindenhol. Akkor ott az én ajtómnál jött be valahol. A másik meg belülről volt. Ha én otthon voltam, mindkettőre rátettem a kulcsot belülről, eszes voltam mindig, hogy ha valaki esetleg éjjel akar bejönni, ne tudja a kulcsot rádugni. Aztán én nem voltam idehaza, persze, hogy az illető ott jött be. Végigjárta a házat, elment egészen a hercegúr íróasztaláig, hogy azt kicsukta, vagy nem, nem tudom. Amellett volt az ablaknál egy krokodilbőr kézitáska, ennek az oldalát kérem fölrepítette késsel. Pénzt nem tartott itt az uraság, de volt a hercegnének egy írószobája, ott egy gömbölyű asztal volt, abba mindenféle, körülrakva fiókokkal. Na, a lányok huzogatták a fiókot, ott találtak egy aranyórát. Ez a süket nem találta meg mégse.

(Lejegyezte: Tar Ferenc)

A központi épület

Archív

BÉCS ERNŐ

A Lovag története

Repülni akartam, mondta a Lovag, velem szálltak volna égő lobogó tulipánok. Repülni akartam, ahogy a gólyák, szívemben érezve a segítő sarkcsillagot.

Szelek se úztek, viharok se emeltek, felhők se tömték be szájam tengerízű habbal.

Térden állva várom, hogy lenyakazzon a fájdalom. Mert esztendőök körmenete nem könnyíti a testet, sárverte kóró a hit, békaszagú nád az akarat.

A Vándor-árus újra elfogadta a bort, nem is hümmögött. Nemsokára egy nagyszakállú felhőn lengett tarisznyája.

Milyen tarlókról jön ez a szél?

Mintha a lélek sarkifény-tájáról jönne, mintha ösztönök szurdokából.

Mintha a Dombról
és apám elindult a föld lelke felé
mintha utakról
és égő madarak szállnak.

Réteken és vásznak hasitékan,
a vézna boldogság parazsán forog a szél
bolondul a nyáj, mondta a pásztor,
fákat növesztett, tornyokat állított
mondta a vándor,

összedönti bennem a világot,
szólt a Lovag.

Összepréselték a csöndet a csukott-szájú záruk,
délre kúszott az Aurora Borealis,
Arkangyalok zászlai fénylettek benne.
Nem is tudta merre lovagol, mégis hitte, hogy megelőzi
a menekülő csillagokat.

*

Ha majd a lelked központja felé zuhansz,
akkor kiáltsd el a fiatalság imáját, a szilaj káromkodást
- ez áll a Könyvben, mondta a Keleti Vándor,
amikor elköszönt.
A Remete így szólt hozzá: derekadra tekerd az esztendőket,
takard be lelked mohával, tapaszd be a szájad szőlőlevéllel,
mert nemsokára vesédbbe néz a tél.

- Nem délibábok, a temetők lebegnek arra,
mondta a Hajnali Koldus.

*

Ki vagy? kérdezte a Bagoly.
A Lovag fölkapta bárdját és feléje sújtott.
Toll és csont fröcskölt szét a cellában,
- a falon függő Krisztus is megvonaglott.
Ki vagy? Ki vagy huhogta mégis a tetőn a tornyon,
aztán az erdőn.
- üveglapok közé lapítva élek, mondta a Lovag.
Fekete szemesztert hallgattam, pirosbélű bódulatra
tanítottak a Kecskefejű Magiszterek.

Anyja mezítláb jött, le se ült, csak nézte
- bár lennék pacsirtaének és szállnék fölötted
húsvét hetében!
Csak ennyit mondhatok.

Az anyja mezítláb jött, senki nem látta, de
ő ezen nem csodálkozott.

BAÁN TIBOR

A költő hazatér

"Kiszállok a Futurum vonatából és nemzetiszín
bugyorral a hónom alatt elindulok Zala felé"

(Futóhomok)

Bécs Ernőt nemcsak verseiben oly gyakran s oly szeretettel emlegetett Zala, útnak indító szűkebb pátérija fogadja most be, hanem a tágasabb haza is. Bizonyosága ennek, hogy a költő *Fölött, alatt, között* című posztumusz kötete, melyet bizvást tekinthetünk az életmű egészét reprezentáló válogatásnak - megjelenőben. Mindebben nem valami kegyeletes aktust kell látnunk, hanem - s itt Poszler Györgyöt idézem - „a költészet életerejének” megnyilvánulását. Szellemi diadalt.

Bécs Ernő ugyanis hiteles, eredeti lírai világot tár verseiben elének. Témái közt elemi erővel jelenik meg a fiatalon átélt háború, majd az ötvenes évek tragikus hazugságvilága s persze a Kádár-korszak szellemi kilátástalansága. Bécs Ernő lírájában mindez összekapcsolódik a nagyvárosi lét ellentmondásainak, a civilizáció válságának képzetével. A lét újra meg újra mint hiány és szenvedés jelenik meg. A *Tél* című háromsorosban így: „Éles a fagy, mint a kések./ Csattan, mint ütés a vasban./ Kék üveggé fagy a lélek.” A versben tetten érhető József Attila-hatás tulajdonképpen félrevezető. Bécs Ernő ugyanis a nagyvárost újszerű módon láttató Kassáktól tanul, akinek expresszív nyelvi ereje, ez az avantgarde robbanóanyag; Bécs verseiben is váratlan módon ez nyilvánul meg. A *Strófák az Őszben* c. vers számos példával szolgál: „Komor házak utcabörtönében kongtak-bongtak magának/ Lépteink.” Vagy: „Vérünket és könnyeinket felitták a sápadt városi virágok./ Akartuk egymást, s megtömtük hangjainkkal a termék üres tüdejét.” Ugyancsak az avantgardé líra merész képalkotó leleménye hitelesíti a *Gyermekkori anziksz* című verset, mely így zárul: „Anyám arcára néztem,/ és olyan lett az este, mint egy nagy, fekete Vasaló.”

A másik hatás, mely a Kassák-féle inspirációnál is fontosabb, Füst Miláné. Mit tanult tőle a költő? Az élmény epikus transzformálását, a lelkiállapot képsorozattá szervezését, a cselekmény vizionálását. Mindebben, mint ez a *Gyermekkori anziksz* idézett soraiból is kiténik, s ez már a Bécs Ernő-i líra egyik fontos leleménye, idegesen feszült, máskor megejtően lágy festőiség nyilvánul meg. Chirico képeit idéző módon e lírában hangtalan szellemárnyakként jönnek-mennek a vonatok, mint az örök úton levés mitikus jelképei. Bécs másik, igaz, ritkábban jelentkező motívuma az angyal, aki Kondor Béla festészetéből is ismerős. De lássunk néhány példát arra, hogy miképp, milyen összefüggésben tűnnek fel az említett motívumok a versekben. Például így: „Dologtalan napjaink / a magasvasutak örökké vágató mozdonyai” (*Levél az alkoholról*). Máskor így: „csököjüket elmelesi a vonatfűtő, / szájukban füstöl a kenyér. // Csonka álmutat őrzöm a csikk-temetős megállóiban / aztán égbe száll velem is a

Zöld Vonat” (*Váltókon*). Az *Elementek a vonatok* című versben pedig így: „a szemafor szemhéja lecsukódik, / zuhanni készül a pillanat”. Ugyancsak drámai hatású kép a következő: „Katonák mentek a szürkületbe menekülő Nap után, / a lombokon macskeszemmel gubbasztottak / a feketeszárnyú angyalok”. Ugyanez a motívum a *Mikor a költő elé állt az Angyal* című versben a felelősségvállalás („van itt dolgom elég”) s az erkölcsi ítélkezés („Meddig várjak mosdatlan mágusok között / a bebocsátásra”) helyzetében villan fel. A tragikumot a lírában a szerelemvágy és a gyerekkori édenként felvillanó zalai táj hívása ellenpontozza. Utóbbira példa - többek közt - a *Zalai számvetés*: „Mosolygó lapályok, gótikus fenyeserdők, / ez a pátériám! / Hittem révült bolondoknak, kurjongató boldogoknak, mégsem találtam helyemet sehol... / .../ Fölballagok a fehér falú kápolnához, kitérül előttem a táj.../ ... / Szülőföldem, köszönöm hatalmad! / Sosem feledem a keresztutak szegényszagú Madonnáit”

Ezt a vallomást csak megerősíti, magasabb hatványra emeli a létezésbe szerelmes költő, aki verseiben egyre gazdagabb, egyre teljesebb egységben látja a világot. Nem utolsó sorban azért, mert egyre jobban szorítja az idő, hiszen „*Szitafejű kétségek sakkoznak*”, illetve „szóba jöhet az is, hogy megesz a fene // csaposok köptek a sarkamra, / rémült vagdaltak ugráltak elem a büfékben / Hiába söpörtem a szerelvényt / fölpofoztak a cefreszagú állomások” (*Fölött, alatt, között*). Bécs Ernő mindennek tudatában hősieles elszántsággal viszonyul a kikerülhetetlen véghez, mint ez a *Vasárnap* című vers keserűen ironikus számvetéséből is kiténik: „ötven után újra kiastad a szerelmet, / munkagödörben szaporodnak a macskakoponyák. // Kitzüheted melledre a Carcinoma hibernált csillagát. // Vivát!”

A művekből következtethetünk Bécs Ernő élettörténetére, érte ezen nem annyira a külső eseményeket, mint inkább a lelki mozgások kifejezésének igényét. A közérzet alakulásának vízióját. Külön bravúr, ahogy valóság és fikció, emóció és ráció (úgy is, mint történelmi, bibliai utalás, szerepjáték, családi legenda, közvetlen és közvetett vallomás, filozofikus összegzés, stb.) ötvöződik a versekben. Ám azt is látnunk kell, hogy ez a sokféle hatást szintetizáló líra mind rimes-ütemes, mind kötetlen megnyilvánulásaiban képes a lét átfogására, az egyediben az általános felmutatására.

Igy lesz Bécs Ernő költészete hiteles vallomás, megrendítő tanúságtétel. Egy magányos Don Quijote, egy lovag küzdelmének története a hiteles emberi szóért. Azért a megfellebbezhetetlenért, melyről a kötetzáró *A Lovag története* című versfűzés egyik darabjában ezt olvashatjuk: „Az én imámat akarom, amit gyermekségem óta keresek. / mennem kell, hogy elmondhassam egyszer az Igét.”

(Bécs Ernő posztumusz kötete elé.)

Dél - Nyugatnak szegletén

KANIZSA A SZÁZADELŐN

ARATÓ JENŐ
emlékiratából

Arató Jenő (eredeti nevén: Neusidler Jenő) 1891-ben született Nagykanizsán. Családjának ősei Németországból vándoroltak Magyarországra. Pápáról költözött Sormásra, ahol mészáros volt. Később Kanizsán kibérelte az egykori Zöldfa fogadót. Szerzőnk abban az épületben töltötte gyermekéveit, s bár a házba később a bíróság költözött, a család nem szakadt el a Zöldfától, hiszen Arató Jenő atyja ott lett törvényszéki bírósági írnök.

Arató naplójegyzete sokszínű, gépiratos gyűjtemény, s jelenleg a nagykanizsai Thury György Múzeum irattárának érdekes anyaga.

A Széchenyi téren töltöm gyermekéveimet. Előttünk vonulnak el - a szomszédos Felsőtemplom harangjainak zúgása közepette - a temetések. Ebben az időben a halottakat még a háznál ravatalozzák fel s hosszú, feketé-lő menet kíséri őket a városon keresztül ki a temetőbe, zúgnak a harangok, a gyászoló tömegben lassan halad a nagy díszes halottas kocsi, s mi az ablakból hallgatagon nézzük a nap-nap után megisméltendő gyászos színjátékot. Ha meg tűz üt ki valahol a városban előttünk vágatnak el nagy kűrtharsogással a tűzoltók - egy időben ugyancsak sűrűn vannak tüzek a Cicelle (későbbi Attila), Német (későbbi Király) és a Magyar utcákban meg a „Riesengassniban” (a későbbi Kinizsi utcában.) Szerencsétlenség történik valamire a városban, újra csak előttünk robog el a mentőkocsi, melyre mindig valami csendes iszonyattal nézek. A 48-asok - vagy ahogy sötétzöld parolijuk után hívják őket, a zöldkányák - meg a 20-as honvédek szintén mi előttünk vonulnak ki dobpergéssel, trombitaszóval a katonarétre gyakorlatozni. - „Katonabácsi nagyfejű, elmaradt a többitű, aki nem lép egyszerre, nem kap rétest estére” fűjük a katonamars dallamára a nótát. Nyári időben egymás után kocognak el házunk előtt a kiskanizsai parasztkocsik, a vasúti töltésen túl fekvő földjeikre mennek ki a „sáskák”, így csúfolják a városban a kiskanizsai pógá-rokat (de csak a hátuk mögött, mert szemtől szembe a sáska szóra nyomban előkerül a bicska (esténként meg jönnek haza a földekről marharéppal, csalamádéval

stb. megrakott kocsival.) És hogy várjuk vasárnap délutánoként a tűzoltó bandát, mely élén az öreg piros arcú nagy hasú Knoblauch karmesterrel s az első trombitással a „Tűzoltó palival” - civilben mészáros legény s hetykén kipödört bajszával az összes kanizsai cselédányok ideálja - előttünk vonul le hangos csinnadrattával a Zöldfakertbe, hol vasárnap délutánoként muzsikálnak. Hetenként kétszer szerdán és pénteken a Széchenyi téren szénavasárt tartanak - innen a tér régi neve: Szénatér - ilyenkor sűrűn megtelik a tér szénás, szalmás szekerekkel, melyek körül hangos beszédű szenázók alkudoznak a falusiakkal kampós botjukat bele-beledöfve a kocsikon magasra rakott szénába, szalmába; ugyancsak a Széchenyi téren zajlik minden évben augusztus vége felé a kétnapos hagyma vásár melyre még Szlavóniából is jönnek hosszú szekerekkel a hagymások; az országos vásárok alkalmával a Főutca és a szomszédos terek között a szűcsök ütik fel sátrukat, a falusiak tömegesen állják körül a sátrakat, nézegetik, vizsgálgatják a tulipánokkal kivarrt cifra szűrőket s a földig érő hosszú bundákat és nagyokat csapkodva a sátorgazda szűcsmester markába alkudoznak rájuk. A Felsőtemplom mögött ott áll a téren a mázsaház, itt mázsálják meg az eladott szénás, szalmás szekereket, szarvasmarhákat, sertéseket; olykor belopózunk a mázsaházba és nézegetjük Krénuszt, a nagy bajszos mázsamestert, amint mázsál, aztán a hangos beszédű kupecokat meg a falusiakat, kik a mázsaházban várják a „cédulát”.

Kisvárosi élet folyik körülöttünk és az utcákon kisvárosi emberek mozognak, kiket mind ismerünk, kiket napnap után látunk, s kik szinte hozzátartoznak mindennapi életünkhöz. A Plihál-ház előtt kinn áll malaclopó köpenyében, fején kis fekete sapkával hosszú pipájából nagyokat pöfékelve a nagybajszú öreg Plihál közjegyző, volt 48-as honvédőrmester; egy napon meghal Plihál bácsi, a Plihál-ház feketébe öltözik, a halottat látogatók között belopóznak a ravatalos szobába és megrettenve bámulom a gyertyák, virágok között mozdulatlanul fekvő öregúr viaszos arcát és tompán fénylő hegyes orrát - ő lesz az első halott, kit látok életemben. Naponta tízszer ellohol előttünk a szomszédunkban lakó Dr. Schwarz Zsigmond ügyvéd, kit hosszú lábairól gólya bácsinak keresztelünk el; lassan ballag a kórházi irodájába excentrikus pepita ruhájában Ruesz, a "foltos báró", egy gazdag emberből kórházi díjnokká züllött cigányképű úr; a Tóth-ház előtt morfondírozik panyókára vetett bolhaszínű kabáttal a rozmárbajszú Freyler Adolf, egy régi világból itt maradt ügy nélküli öreg fiskális, ki arról nevezetes, hogy olyan olvashatatlan az írása, hogy saját maga sem tudja elolvasni; az abnormisan kövér Sterbeczky városi katonai tanácsnok botjára támaszkodva lassan, nehézkesen vonszolja iszonyú hájtését; elgondolkozva sétál el előttünk Dr. Babos László ügyvéd elmaradhatatlan poétás La Valiere nyakkendőjével: aggregény és alázatos szerelmese a világirodalom klasszikusainak, beszél németül, angolul, franciául, olaszul és rosszul menő irodája sovány jövedelméből egymásután jelenteti meg műfordításos köteteit - szegényes életét a nagy költők alkotásai teszik széppé; és előttünk megy el rendes napi sétájára ki a vasúti töltés mellé a nagybajszú, szelíd mosolyú pápaszemes Halis István árvaszéki ülnök, szintén aggregény, kinek életét a város történetének búvárlása tölti be; s felfeltűnik az öreg, fehér hajú, lógó bajszú Barcs Gábor volt 48-49-es főhadnagy - szívesen mesél a szabadságharcról,

csak hogy már összekeveredik nála amit maga átélt azzal, amit olvasott vagy mástól hallott: minden csatában ott volt, egy időben több helyen is... - Egy kis város élete folyik lassú zajlással körülöttünk, melyben minden kis esemény jelentőséggel bír, melyben minden ember külön érdekesség számomra. A Széchenyi téri öreg ház puha, meleg fészek, melybe azonban bevetődik a külvilág dolgainak, embereinek képe, hogy emlékük egész életemben elkísérjen.

1897 . szeptemberében egy szép napon kézenfog az édesapám és elvisz a Hunyady utcai elemi iskolába, de a második osztályt már a Teleki utcában járom, mert a Hunyadyban csak első osztály van. A harmadikat pedig a Központi elemiben, mert a Teleki utcai iskolában csak egy fiú első és második és egy leány első osztály van. A Központi elemi iskola épülete két utcára, a Vasúti utcára és a Zrínyi utcára néző nagy egyemeletes épület, melynek a Zrínyi utcai frontján a földszinten fiú elemi iskola, emeleten fiú polgári iskola, Vasúti utcai frontján a földszinten leány elemi iskola, emeleten leány polgári iskola van elhelyezve. A nagy épületben csak úgy nyüzsög a sok gyerek, s a tíz percek alatt szaladgálás, kiabálás zajától hangosak a folyosók s a nagy udvar; a szigorú Wenzel Rezsú igazgató - ki az öreg Récsy György nyugalomba vonulása után 1899-ben lesz a kanizsai községi elemi iskolák igazgatója - néha reánk reccsent, de mi csak szaladgálunk, kiabálunk tovább, míg a tíz perc végét jelző csengetés vissza nem kényszerít bennünket az osztályba. - A harmadik osztályban tanítóm Poredus Antal, egy sápadt arcú, szőke bajszú, örökösen zsakettben, csíkos nadrágban járó úr lesz, míg a hittant Rasztics Rafael egy aranykeretes szemüvegű, hideg, kevés beszédű, szigorú franciskánus atya tanítja. Hát bizony most már több a tanul-nivaló, mint az első két évben, íráson, olvasáson, számoláson, hitfanon, éneken, tornán kívül most

már földrajzot - Zala vármegye földrajzát - nyelvtant, gazdaságtant, rajzot is tanulunk; gyakran kapunk számtani, nyelvtani, feladatokat, melyeket otthon kell elkészíteni. Egyszer nem csinálom meg a feladatot és Poredus tanító úrnak azt hazudom, hogy otthon felejtettem az irkámát; elküld érte haza, mikor aztán otthon édesanyámnak elmondom a dolgot édesanyám alaposan elver és visszaküld az iskolába, az iskolában meg Poredus tanító úr ver el és keresztültérdepelteti velem a délelőttöt; baj azonban nem lesz, év végére kitűnő áll a bizonyítványomban.

Az 1900/1901. tanévben járom a negyedik osztályt - a párhuzamos IV. osztályok közül a IV. a-ba osztanak be - az elemi iskolában mi leszünk a legnagyobbak és büszkén mondogatjuk:

Első osztály i, i, i

Második osztály nokedli,

Harmadik osztály nagy számár,

Negyedik osztály kis király! /Igaz, hogy a

harmadik osztályosok fordítva mondják a rigmust: harmadik osztály kis király, negyedik osztály nagy számár! A hittant ebben az évben is Rasztics Rafael tanítja, míg a tanítóm Erdősi /Biba/ Bálint, egy pápaszemes, ideges és goromba bolond lesz. Minden csekélység dühbe gurítja és ugyancsak elbánik a gyerekekkel, kik megharagítják. Mindennap megtörténik, hogy egy-két gyereket végigfektet a padon és irgalmatlanul megpálcázza őket; hol ennek, hol annak esik neki, s húzza meg a haját még pedig a füle mellett, hogy jobban fájjon, visít is az áldozat kínjában, mint a malac kit ölnek; állandóan seregestől térdelnek a gyerekek kinn a tábla mellett és mindennap bezár egy csomó gyereket: előadás után ott maradnak az iskolában egyikét óráig egy kis „tintalevesre, papírgaluskára”.; és csak úgy röpködnek a büntetések, ötvenszer, százszor, öt-százszor leírhatja „Az iskolában figyelni kell”. „Az iskolában csendnek kell lenni”, „Az iskolában karba tett kéz-

zel kell ülni”, stb. - vagy csupán le kell írni, mert a fiúk visszalopkodják a büntetés írásokat és legközelebb újból beadják. Félünk Erdősi Bálinttól, de egyáltalában nem respektáljuk, hiába ordítózik, dühöng, verekszik, büntet, semmi tekintélye nincs előttünk - vagy talán épp ezért nincs tekintélye; még az általa kinevezett vigyázóval sem sokat törődünk, kinek az lenne a dolga, hogy felírja a táblára a „rosszakat”. Nekem egyébként különösebb bajom nincs Erdősi tanító úrral, csak a számtan dolgozataimat küldi folytonosan haza - „mutasd meg apádnak!” - no nem azért mintha valami különösebben gyönyörködni lehetne bennük, meglehetősen gyenge számtanista vagyok, s bizony nem nagyon dicsekedhetem számtan dolgozataimmal. Mondom állandó dührohamaik vannak Erdősinek, de egyszerre elcsendesedik, mikor Ruzicska Kálmán tanfelügyelő megjön Zalaegerszegről iskolalátogatásra, hangját sem hallani addig míg Ruzicska az iskolát járja...

És elmúlik az 1900/1901. tanév is, lezajlik a vizsga, melyen - mint az elemi iskolai vizsgákon szokásos - tele van virággal az osztályterem és megjelennek a papák, mamák is, hogy meghallgassák csemetéiket; utoljára megyek Tedeumra a franciskánusokhoz az Alsótemplomba, hová a központi elemi iskolások és a polgáristák misére járnak szoktak - ekkor még nem a szigorúbb vörös barátok, hanem a szabadabb fekete reverendás ferenceseké a templom és a kolostor - kiosztják a bizonyítványokat, az enyém jeles lesz /két kitűnőm, öt jelesem és egy jóm van /és ezzel végeztem az elemi iskolával.

Az új esztendő meghozza a farsangot. Szüleim többször mennek bálba, mulatságba, ilyenkor nagy készülődés folyik, apám frakkot ölt, anyám kivágott bál toalettbe öltözik, rizsporszaggal parfümíllattal telik meg a hálószoba, s mi gyerekek az ágyból izgatottan nézzük

a báli készülődést: édesanyánk karcsú, nyúlánk, lányos alakja nagyon jól érvényesül az elegáns báli ruhában, apánk dús hajával, hatalmas fekete bajszával szintén igen elegáns a frakkban, s alig tudunk betelni nézésünkkel; aztán elrobog velük a kocsi, s magunkra maradunk Német nénivel, kinek gondjaira vagyunk bízva, ilyenkor mindig nálunk alszik. Másnap reggel aztán kíváncsian kutatjuk végig édesapánk zsebeit, hozott-e valamit a bálból - mindig hoz nekünk „cukkedlit” és mi élvezettel szopogatjuk a „báli cukrot”, mégis csak más az, mint a krumpli cukor, promíncli cukor, savanyú cukor, szíj cukor, melyben közönségesen részünk van. - Farsangi időben többször van nálunk vacsora, ilyenkor már kora délután beállít hozzánk a főzőasszony, az öreg Náncsi néni, ki nagyban süt, főz, süteményeket, tortákat csinál; bennünket gyerekeket korán ágyba dugnak és a hálószobában félálomban hallgatjuk a vendégek érkezését, majd az ebédlőből hozzánk átszűrőnköző vidám tereferé zaját. Szüleim általában élénk társadalmi életet élnek, sokfelé járnak és sokan járnak hozzánk is. Mikoss táblabíróék, Véber törvényszéki bíróék, Tripammer ügyvédék, Bent-zik ügyvédék, Vécsey törvényszéki bíróék, Plihal Viktor közjegyzőék - az öreg Plihal fia, kit apja halála után neveznek ki Kanizsára közjegyzőnek - Gyórfy ügyvédék, Bereczky járásbíróék, Remete ügyvédék, Knorr törvényszéki bíróék, Huszár törvényszéki bíróék, Gózony járásbíróék, özv. Kovács Károlyné, törvényszéki bíró özvegye - ezek a családok azok, kikkel összejárnak szüleim, de különösen Huszárné, özv. Kovácsné, s az öreg, hegyesre kipödört Mikoss Géza két anyámmal egykorú lánya, Melanie és Hedvig édesanyám jóbarátnői; egyszer a legkisebb Mikoss lánnyal, a velem egykorú Babával s pár más elemista fiúval, lánnyal műkedvelő előadást is rendezünk Mikosséknál, Forgó bácsi gyerekújságának a „Kis Lapnak” egyik vígjátékát adjuk elő, melyet szüleink végignéznek.

Virágvasárnapja, mindenki kezében „cicamaca” - így hívják Kanizsán a barkát - viszik a templomba megáldatni; az Alsótemplomban passiót énekelnek, melyet a részeges Musza kántor vezet; nagypénteken megnézzük az Alsó és Felső templomokban a szentsírt; nagyszombaton báránka béget kinn az udvaron és délután harangzúgás közepette vonul végig a városban a feltámadási körmenet; húsvétvasárnap reggel szentelt sonkát, tojást, kalácsot reggelizünk és örülünk a nyuszi hozta piros tojásoknak; nyüzsgő gyerekhadtól hangos az Alsótemplom előtti térség, a „cintórium”, egész nap megy a tojásbavágás: egyik gyerek tartja a tojást, a másik egy lépésről bevág egy két filléressel, ha megáll a tojásban megnyerte a tojást, ha pedig nem, elvesztette a két fillérest.

Néha Nemes Palcsival és Krisch Matyival hármában ellógunk a városba - gyermekszemünknek mennyi érdekes látnivalót kiabál az utca! - Dróthurkos sintérek kutyára vadásznak, a sintéregények mögött lassan jön a sintérekocsi, tele összefogdosott, szűkölő kutyákkal; pereccel telefűzött hosszú rúddal baktat a perces, kis csengőt csengetve tolja kocsiját a "gefiroeneszes" (fagyialtos) ember; felhangzik a drótostót kiabálása: drótoz-nyí, fótoznyi! avagy üveggel telerakott faalkotmányát hátán cipelő üveges tót kiabál: táblákot csinyányil; verklis emberek járnak házról házra, legtöbbször hátukon cipelik hangszerüket, de van olyan is, aki kis kocsin tolja maga előtt nagy zongora verklijét és szól a verklin a nóta: "Rézi, Rézi..." s mi nagyban élvezzük a muzsikát; ku-cséber cipeli a hátán édességekkel, déli gyümölcsökkel teli kucséber kosarát; a városba téved egy-egy oláh medvetáncoltató és bámulva nézzük a dobszóra nehézkesen lábra álló, ide-oda topogó, orrába fűzött láncát csörgető medvét; egyszer meg pláne olasz énekesek jönnek s az utcasarkon gitárkísérettel éneklük a jambót.

Aztán mennyi furcsa figura mászkál a századforduló Kanizsájának utcáin, züllött egzisztenciák vagy háborodott elméjű szerencsétlenek, kiket csúfolódva követ félutca gyerek. Itt van Süthal Pista - becsületes nevén Halvax István - egy kanizsai polgárcsalád meghibbant elméjű sarjadéka. Negyvenötven év közötti férfi, tűzpiros a haja s a borzas, rendetlen szakálla - innen kapja csúfnevét - zsebre dugva rövid botját peckesen lépked az utcán addig míg a legelső gyerekekkel össze nem találkozik, ki éles hangon rikoltja el csúfnevét: Süthal Pista! Süthal Pista! - és abban a pillanatban Süthal Pistának vérbe borul a szeme, kapja a

botját és dühösen rázva, rikácsolja fenyegeti, szidja, gyalázza a kölyket, ki vigyorogva iszkol tovább; miután pedig Sűthal Pista nem tud leszokni arról, hogy örökösen az utcát járja, a város meg tele van gyerekekkel, majd itt, majd ott hangzik fel Sűthal Pista rikácsoló ordítózása, örökös háborúság dúl Pista és a gyerekhad között. S itt van a Bolondos Irén - egy szerencsétlen elmebajos lány - ki révedezve, néha nagyokat felkacagva járja a várost, meg Szuszi Lajcsi, kinek egyetlen gyönyörűsége a „geberdusz” (pálinka), házról házra jár cincogtatva rossz hegedűjét, az eképp szerzett krajcárokat pedig az első pálinkás butikban beissza, aztán a Piri kazán, egy alacsony, visszataszító kinézésű, állandóan részeg öregasszony, dülöngélve járja a házakat, hogy összekolduljon pár krajcárt italra. Csütörtökint tele van a város koldussal, ez a koldusok napja, rongyos, piszkos koldushad imádkozva, kéregetve járja a várost, mennek házról házra, hol már előre kikészített krajcárok várják őket.

A város különben nem sok szórakozást kínál. A Centrál és a Korona kávéházak, mindkettő a Főutcában, a Szarvas étterem az Erzsébet téren, a Korona étterem a Főútcán, ezeket látogatják a férfiak, a Zöldfa söröző kertben iparosok, egyszerűbb emberek fordulnak meg. A Nagykanizsai Kaszinóban, melynek a Vasúti utcában saját emeletes épülete van, a kereskedők, ügyvédek, orvosok találkoznak, míg a Társaskörben a tisztviselők, polgáremlerek jönnek össze (helyiségei a Bazár épület emeletén vannak, utóbb a kör átköltözködik a Sugár utca sarkán álló ház emeletére.) A Polgári Egylet az iparosok kaszinója, étterme van és szép kertje, melyet nyáron sörözőnek használnak, az úri közönség szívesen látogatja úgy az éttermet mint a nyári sörözőt; a Polgári Egylet nagytermében rendezik az összes bálakat, multságokat s mindaddig míg a nyári színikör fel nem épül itt tartják a színi előadásokat is. Tervbe veszik az Erzsébet téren, de végül is pénz hiányában megleégesznek azzal, hogy a Rozgonyi utcában felépítenek egy nyári színikört. Ebben a színikörben nyarankint Kövesi Albert pécsi színigazgató társulata játszik; ma a színészek egyszerű megjelenésükkel elvesznek a dolgozók tömegében, akkor ugyancsak élénk színfoltot képeznek Kanizsa életében: az urakon cilinder, s fantasztikus szabású ruhadarabok, a hölgyek merész toalettekben, nagy plörözös kalapokban díszlegnek s állandóan pénzes aranyifjak nyüzsgönek körülöttük, a színtársulat ugyancsak élénkséget hoz a nagykanizsai aranyifjúság életébe. A Keresztény Nőegylet és az Izraelita Nőegylet a jótékonyosság szolgálatában állnak, ennek érdekében rendezik estélyeiket, vásáraikat; a kultúrát az Irodalom

és művészeti kör szolgálja, mely télen felolvasó délutánokat rendez, a körnek dalárdája is van - ez a város egyetlen dalárdája - melyet a pécsi származású Böhm Emil vezet (a Főútcán van néki Díszmű áru üzlete). Komoly zenei életről alig lehet beszélni; pár zenetanár, köztük a legtekintélyesebb a városszerte ismert Sterneck Zsigmond, tömött fekete bajszával, nagy hajával, széles karimájú művész kalapjával érdekes megjelenésű férfi, egyébként kiváló zongorista; egy-két műkedvelő kvartett, az egyikben játszik Gürtler Ferenc a jeles violinista, a gimnázium vonós zenekara, mely akkoriban emelkedik magasabb nívóra, mikor Lukács József piarista páter, a kiváló muzsikusi veszi át vezetését, a tűzoltók rezes bandája, no meg pár cigánybanda - ezek képviselik a város zenei életét. - Athletikáról ebben az időben még nem lehet beszélni, az ismeretlen valami, a férfiak a Tornaegyletben tornáznak, mely a német minta szerinti tor-názást űzi. Újságja kettő van a városnak, az előbb hetente kétszer - csütörtökön és vasárnap megjelenő „Zala”, melyet a borzas hajú, cigányképű Révész Lajos szerkeszt élénken, frissen, és a hetente megjelenő álmos, unalmas „Zalai Közlöny”, melyre a kanizsaiak kegyeletből előfizetnek, de olvasni nem igen olvasnak.

*

A városi élet sekélyes vidéki élet. Itt mindenki ismeri egymást, itt mindenki tud mindenkiről mindent; ha új ember jön a városba, rögtön kitudják, kicsoda, micsoda, honnan jött - itt nem lehet elvonulva élni; maradéktalanul bele kell olvadni a kisváros életébe, melyben árgus szemek figyelik az ember minden lépését. Néha kirobban valami szenzáció, ilyenkor heteken, hónapokon át beszélnek a dolgról, újból és újból megtárgyalják az esemény legkisebb részletét is, különben teljes az unalom.

(Közreadja: Pék Pál)

BÜKY LÁSZLÓ

FELDERÍTÉS

(Jónás Csaba könyvéről)

A verseskönyv címének az a tevékenység a szótári jelentése, amelynek során valakit vagy valamit felderítenek: derűssé, vidámmá tesznek. Ám jelent a szó mást is: katonai szempontból különféle körülményekről való tájékozódás megszerzését. A könyvecske első néhány lapjának olvastán kiderül, ez a felderítés nem katonai műszó, de nem is a derű óráinak számlálgatása. Hamar megsejtjük, miféle felderítésről van szó. Olyan műveletről, amely az életről folytat tájékozódó megfigyelést. Ám maga a megfigyelés ugyanakkor a másik értelemben is felderítés, hiszen eredményeképpen, amint a cikluscímek mutatják: Korai öröm, Késő bánat és Ki nevet a végén, van valamiféle derű. Ez a derű azonban a borús ég kiderüléséhez hasonlatos, valamelyest kitisztul mindaz, amit a szerző az életről megfigyelt, amit az életben látott.

Jónás Csaba 1968-ban született Budapesten. Gimnáziumi tanulmányait Nagykanizsán végezte, majd a szegedi egyetem bölcsészettudományi karán szerzett diplomát. Ifjú ember tehát, akinek, ha helyet akar találni benne, valóban fel kell derítenie az életet mindkét említett értelemben.

Alapvető élményeiről árulkodik a kötet nyitóverse (Az írás művészete): „Véres dráma játszódott le szombaton a dél-norvégiai Farsund város egyik sportlőterén. Egy ismeretlen helyről támadó orvlövész agyonlőtt két sportlövőt, akik éppen a lőtáblák előtt tanulmányozták eredményeiket. A támadó néhány perc múlva meggyilkolta az áldozatokhoz siető két orvost is, majd megsebesített két másik személyt is.” Tehát az örömet adó cselekedetek vérbe fulladnak - ez a tapasztalat. A továbbiakban is többször érezhetjük az efféle önmagát pusztító élet- és gondolkodásjelenségek megtalálását, illetőleg leírását.

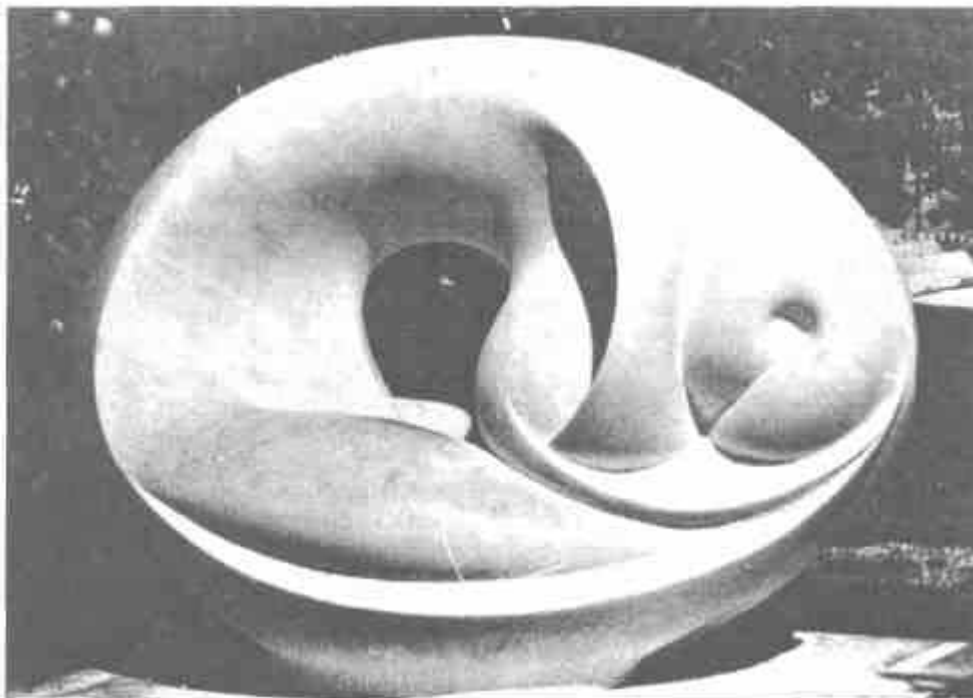
A versíró szinte mindenről úgy beszél, mintha egy újságba írna bekezdésnyi híreket, nyoma sincs a stílusban az irodalmiságot jelző vagy idéző módozatoknak. Nem a nyelvi kifejezésmód eljárásai tartják össze próza költeményeit, hanem a legtöbbször nagyon is szűkre vont gondolati keret: „Ha a stílus természetes, nagyon meglepődünk, hiszen a természet ritka mesterség” - mondja. Másutt pedig azt olvashatjuk a stílusról, amely megintcsak a lényeg hordozója: „Márpedig aki a szavakban csal, az nemcsak az életet sinkófálja el, hanem a csók lehetőségét is”, vagyis az öröm és a bánat egyenlő a természetességgel és a csalással. Mégis hisz a szavaknak, a beszédnek az erejében a fiatal költő: „Ez a mondat az életedbe kerül./ És ha odakerül, ott is marad. (Késő bánat)” E paradoxonba forduló kifejezésmód is jelzi, hogy törekedik a szerző a gondolkodásmódok felderítésére, megtalálására is. Némely darabja (Berkley Filozófia, Az időjárás) jól mutatja ezt. Tapasztalatai ugyan némelykor végletesen kiábrándítók: „A sétálók, ezek a legérzékenyebb anakronisztikusok, mindenekeelőtt az időjárás-

ban fejtenek ki roppant tevékenységet. Elvetik az időjárásból a célt és az irányt - így az lépésről-lépésre elbizonytalanodik, fokról-fokra tisztázódik, míg végül elpárolog", ám azt találja magára érvényesnek, amit a Napló című versben mond ki: „A visszapillantó-tükörből vezetek, és sohasem tévedek". A dolgok visszafordított képpel való rajzai olyan kicsiny mozaikképeket eredményeznek, amelyek magát a költőt teszik derűssé: „A kicsiny, mulandó dolgok nagyon / szépek, szemben a nagy faragott kövekkel (...)", ezért azután az emberi élet végső helyén - a szintén groteszk visszapillantótükörből láttatott - temetőben is kicsiny, múlandó dolgok történnek: a fényes koponyákra madár, lepke vagy bogár száll.

Jónás Csaba nem tisztít meg talált tárgyakat, jobbra csupán körvonalazza, miket talált és merre. Nem akarja - rokonszenves módon - találmányait másokra tukmálni: „igyekszem észrevétlenül tudatos maradni, kezemben tartani a cselekmény szálait. A látható mögé kerülve kell a táj szerkezetének ismeretével visszaélnem.(...)" (Figyelem).

A látható mögött a Felderítés olvasóinak is fel-felsejlik már az a lírai tájék, amely a szerző világa. Nem teljes az áttekintése persze, nem is mindig tiszta a kép a prózaköltemények keresőjében, így a versképek néhol elmosódtak, néhol nem szerencsés a képkivágás sem, itt-ott a témaválasztás sem. Egészében mégis látunk valamit, s olyant, mint ami egy törvényszöveg első olvasásában szokott előtűnni: a rend alakításának kereteit. A második olvasás, a következő felderítés bizonyára alakítani és erősíteni fogja e kereteket. S anyaguk nemességére is jobban törekszik majd.

(JAK-Pesti Szalon Könyvkiadó 1993.)

Király Ferenc műve

Foto: Cservenka

KÖNYVEK ZALÁBAN

Kántor János Kurszán

ÜZENET PARTKÖZELBŐL

„Elmúlnak lassan a gógös évek, /egyszerűbbé válnak már napjaink, /hírnévre, kincsre minek vágyakoznánk? - /minden kis mozdulat búcsúra int”

- hangzik fel már-már lemondóan a kötet címét is adó költemény legelején.

Az 53 éves költőnek, lám, mégis sikerült önálló kötetet kiadni Zala és - remélhetőleg - az egész ország versolvasói elé. A könyvben szereplő hatvan vers összeválogatásában remek segítséget nyújtott neki hajdani magyartanára: *Tüskés Tibor*, aki nemcsak útra bocsátója volt, hanem mindmáig atyai figyelemmel kíséri *Kántor János Kurszán* költővé fejlődésének egyes állomásait.

Az első kötetes költőnek pedig nehéz dolga lehetett, hiszen a versíráshoz elengedhetetlen magasfokú műveltséget, a formai technikákat mind autodidakta módon kellett elsajátítania. Fáradhatatlan kitartása aztán végre meghozta számára az áhított sikert: verseinek immár önálló kötetben való megjelenését

Kántor János Kurszán - aki jelenleg geodéta a keszthelyi földhivatalban,- már 1 3-14 éves kora óta versel. Napi-és hetilapokban, Zala Megyei antológiákban több alkalommal is jelen volt verseivel, de végül most segítette őt hozzá a Zalai Írók Egyesülete a megérdemelt első kötetéhez.

A kötetben öt témakör köré csoportosulnak versei: *Önarckép, Vallomás, Búcsú, Ezredvégi Anziks, Meditáció*. A téma mindig egy-egy jellemző költeményének a címe is egyben.

Különösen az első három témakör verseire jellemző igazán a természetközéiben élő ember láttatásmódja. (Oka lehet ennek az is, hogy egy maga építette házban lakik Gyenesdi-áson...)

Bensőséges hangú szerelmes versei (Vallomás, Búcsú). Szerelme alakja el rejtezkedik, beleburkolódik a tájba, ahonnan aztán elő-előbukkan hű társaként a költőnek:

„Most, hogy a kert érő gyümölcscsel teli,/s a nyári nap még virággal tűzdeli/ tele a rétet, a réti tisztáson át/ jöjj ide kérlek csillagok hajnalán.”

Édesanyja iránti mély és meleg vonzalma jut kifejezésre az *Önarckép Anyám* című ötsorosban:

„Kimetszi a szél a tájból/fagyöngy-arcodat,/ s hozzá egyre felém: /megszerkesztett életemben/elmosódott Máriakép.”

Az elvesztésén érzett - még mindig sajgó-fájdalom szólal meg az Anyámnak, halottak napján soraiból.

A század - illetve ezredvég emberének nyugtalanító, zaklatott közérzete tör fel az Ezredvégi anziks költeményeiből. A korunk egyre riasztóbb történéseit érzékletesen feltáró versekből mégsem csak a pesszimizmus árad.

Kántor János Kurszán - minden múltbéli és a jelenben tapasztalható nyugtalanító ellentmondás ellenére - képes bizakodva tekinteni nemzeté jövőjébe:

„Hiszek e népben/egyetlen hazában/hiszek e népnek/ föltámadásában”- olvashatjuk a *Credóban*, amelynek felépítése - nagy merészség! - az Apostoli hitvallást idézi emlékezetünkbe.

A meditáció versei a költő felelősségteljes komolyságáról, az emberi lét végletes kérdéseiről szólnak: például a hitről, amely nélkül nem létezhetünk a világban:

„befelé égünk s akár a lázadó,/megmentett hitünk tesszük le elétek”

Kántor János Kurszán képi világa letisztult, kikristályosult. Érett költő minden tekintetben. Olyan, akinél szinte létformává vált a versben gondolkodás. A fentebb említett szívós kitartás görcsének nyoma sincs szárnyaló képein. Finom színek, lágyág, szelídség, halkszavúság az ő költői sajátjai.

(Zalai Írók Egyesülete, 1995.)

Szabó Ágnes

Szoliva János SZAVAKKAL

TAPOGATÓZOL

Szoliva János zárkózott, szemérmes költő. Az elhallgatások, a végletes szentenciák művésze. A rációt abszolutizálja, s mindazt, ami elsőként érintheti meg az olvasót (a képekbe oldott érzelmeket például), a háttérbe tolja. Mintha a vers csak véletlen találat lenne, s akaratlan születne a költő tollán, hogy kimondhassa, ami „belülről virágzik.” S ahogy befelé figyel, érzi, hogy a „kötések fellazulnak”, hogy „világgá fut” ezer arca, s hogy végül „a megmértetés sáncába hullva) balsamos maszk”-ját temeti.

Szoliva János birkózik a verssel, de „véges és végtelen közt” nincs más irány, csak mi „a kétes semmin át (...) a végtelenbe visz”, bár „az álarcból kilóg az arc”, s „törtött tükörből pislog” ránk a kor.

Könyve végül is több, mint az első kötetek általában. Szerzője hatodfél évtized magasából tekint önmagára, mindannyiunk világára, s a megélt valóság szinte elnémítja: a metaforák fuldokolnak, a tárgyak árny nélkül szétomlanak, de a költőre szabott történelem emberszabású, ezért miénk a pesszimizmusa, ezért fogadjuk el ítéletét: „visszahúz, ami felemel.”

Költőnk takarékosan bánik a szóval, de költészete gondolatilag tágas. A filozófikus dal mestere ő, s ha felfénylik egy-egy szóképe, hasonlata, az a legjobbak társává teszi: „tükröd fényében /úszik el az éj” - „Add kölcsön tekinteted,/ hogy felragyogjon sajgó tévedésem” - „a virrasztó kandeláberék /.../ kerülgetik egymást /az országnyi sötétben”.

Látható, hogy metaforái nemcsak a megnevezés eszközei, a rejtettebb gondolat azonosító jegei. Értjük az alig-alig takart vágyakozás képeit épp úgy, mint a közvetlen politikumot kerülő, mégis megrázó sorait a Szünetjel-ben, a Szolida-ritás-ban, a Helyszíni tudósítás-ban vagy a címadó Szavakkal tapogatózol strófáiban.

Verseit azzal ajánljuk az olvasó figyelmébe, hogy tán maga is elhiszi egyszer: kiléphet a „mókuserék”ből, hiszen nem „szobortól szoborig vezet az út.”

(Zala Megyei Pedagógiai Intézet, 1995.)

Pék Pál

A KULTÚRA NAGYKÖVETE

KIRÁLY FERENC

szobrai a Balatoni Múzeumban

Hajós Ferenc, a Szlovén Köztársaság nagykövete a kultúra nagykövetének nevezte Király Ferencet, s hogy ez mennyire igaz, azt a művész életútja is igazolja. Király Ferenc Lendván él és alkot, az ottani várban hozta létre a lendvai Galériát és Múzeumot, amelynek művészeti vezetője. Évtizedekkel ezelőtt hívta életre a Lendvai Művésztelepet - ez évben volt a 23. -, s jóvoltából a világ számtalan művésze ismerte meg a pannon tájat és hagyta ott keze nyomát, amit a lendvai Galéria műalkotások formájában őriz a műértő utókor számára.

Magam a 14. Nemzetközi Művésztelep meg-hívott alkotójaként ismerhettem meg Király Ferencben azt az önzetlen, örökké égő tenni-akarást, amivel - talán önmagának, talán a világnak - igazolni kívánja a művészetek határnélküliségét, internacionális voltát. Az alkotás mellett szervez, keze alatt formálódik az a páratlan művészeti anyag, amely a lendvai Galéria tulajdona, s fáradhatatlan mozgatója a Muravidék és a határos magyar területek művészei közötti együttműködésnek. Művészeti munkája és szerényen is kiemelkedő egyénisége a szlovéniai művészeti élet vezér-

alakjává tette. Számtalan kollektív kiállításon volt jelen alkotásaival, ám egyéni kiállításainak száma szerény. Legutóbbi - szombathelyi - kiállítása kapcsán Salamon Nándor így ír róla:

„Király Ferenc nehéz utat választott, amikor a közép-európai, ráadásul kisebbségi, már-már gyökereit vesztett alkotó ember pozíciójából az egyetemes művészet orkait célozta meg. E sors élesen belehasított késleltetett indulásába, de egyben keményre acélozta akaratát, büszke tartá-súra szilárdította gerincét, mélyen lelkébe ágyazta az önmagába, népébe, az emberiségbe vetett hitet... Szobrászunk szerencséje, hogy még időben felismerte, honnét száznak tudatának, énjének éltető erei. S bátran elindult, hogy meg-megkeresse övét... hisszük, munkái végre szellemi valójukban részévé válnak a magyar szobrász- művészetnek.”

Király Ferenc szobrainak nagyrésze - bár mesterien bánik a kővel, a bronzsal, az agyaggal - fából készül. Az anyag, a pannon tájhoz való kötődés mellett, leginkább szolgálja az örökké visszatérő motívumvilágát, a férfi-nő párkapcsolatot, a termékenység,

Foto: Cservenka

a születés szimbólikus világát. Az esetenként totemisztikus hatású szobrainak varázsa a szemléltő szinte vonzza, hogy megérintve, megsimogatva „érezze” az alkotások szimbolikáját. Ismeri és becsüli az anyagot, a fát, a felület meleg fényét hagyja érvényesülni, csak ritkán fokozza a hatást a véső vájta rusztikus felület meghagyásával. A zárt kompozíciók lágy, hajladozó ivekkel, egységes belső harmóniáról árulkodnak, s ez a harmónia a művész legfontosabb eszköze. Ez vezeti vissza az alkotás során az örök nagy titok kereséséhez, az emberi lét nagy ajándékához, a teremtés-termékenység-szaporodás-születés folyamatához.

A kiállításon ez az érzékiség hat ránk tudat alatt is, ez az alig érzékelhető szuggesztivitás, ez a kezet simogatásra mozdító vágy, ez az ősi, misztikus varázs.

*

A kiállítás megnyitása után váltottam szót Király Ferencsel.

- Művészetekben örökké visszatérő téma a teremtés, a termékenység. Az emberiség alapproblémái, a világot nap mint nap foglalkoztató gondolatok nem köszönnek vissza szobraidban. Miért?

- Az itt látható szobrok jelentik azt a világot, ami engem körülvesz, mindazt, ami foglalkoztat, ez a világ az én természetemből fakad. Úgy is mondhatnám, hogy ez egy nagy szerelem - az emberiség, az állatvilág, a növényvilág örök megújulása - ez számomra az örök szerelem.

- Alkotásaid túlnyomó részét fába álmodod, s a látogató szinte vonzódik, hogy megérinthesse, megsimogassa őket.

- Nagyon szeretem a klasszikus anyagokat, a fát, a követ, a bronzot, a csontot és a nemesfémeket. A fa viszont együtt él velem, láthatom, megérinthetem, látom, hogy mi rejlik benne, mi kívánczik ki belőle. Kevesebb szobrot készítettem kőből, bár pályám kezdetét ez az anyag jellemezte. A Pannon Táj viszont fával vesz körül, s ez ma meghatározó anyaga munkáimnak.

- A Lendvai Művésztelep két év múlva ünnepli életrehívásának 25. évfordulóját. Készültök-e már a jubileumra?

- A 20. művésztelep alkalmából Szombathelyen rendeztünk egy összefogó tárlatot és csodálatos volt látni azt a heterogén anyagot, ami az elmúlt évek során került ki a nemzetközi alkotógárda kezéből. Ez már eddig is egy csodálatos gyűjtemény. Most bizonyos intézményi változások várhatók, a galéria és a múzeum önállósodik, de bízom abban, hogy a művésztelep megmarad,

Imádság

Foto: Cservenka

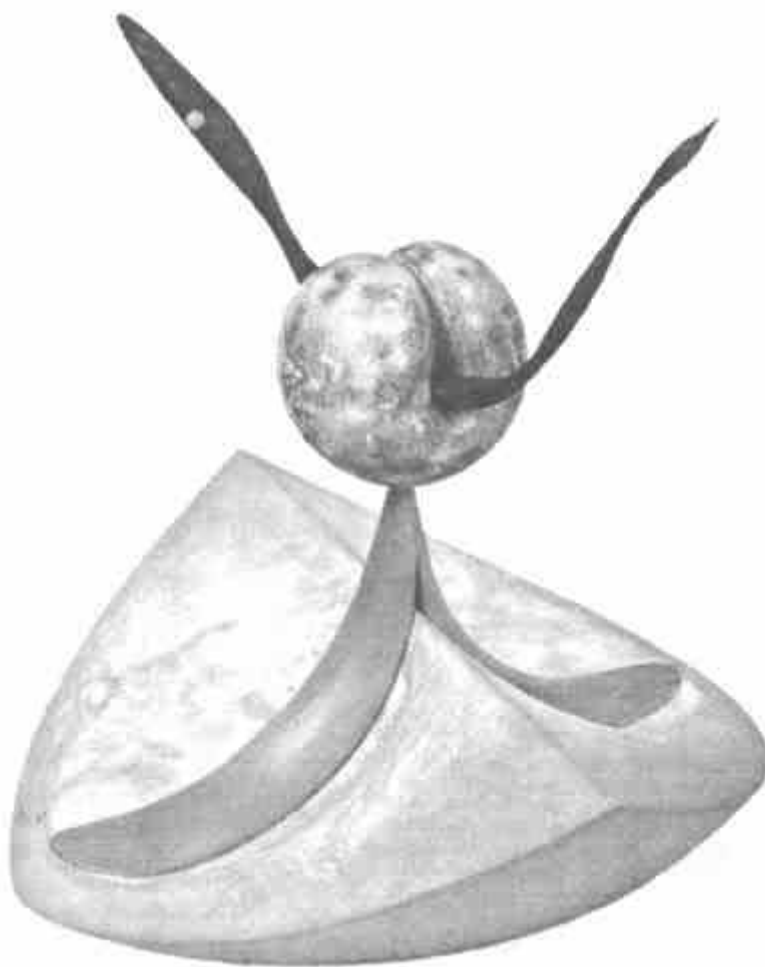
hiszen kevés település büszkélkedhet negyedszázados nemzetközi művészteleppel. Én hiszem, hogy ünnepelni fogunk.

- A jövőben hol találkozhat a közönség a munkáiddal?

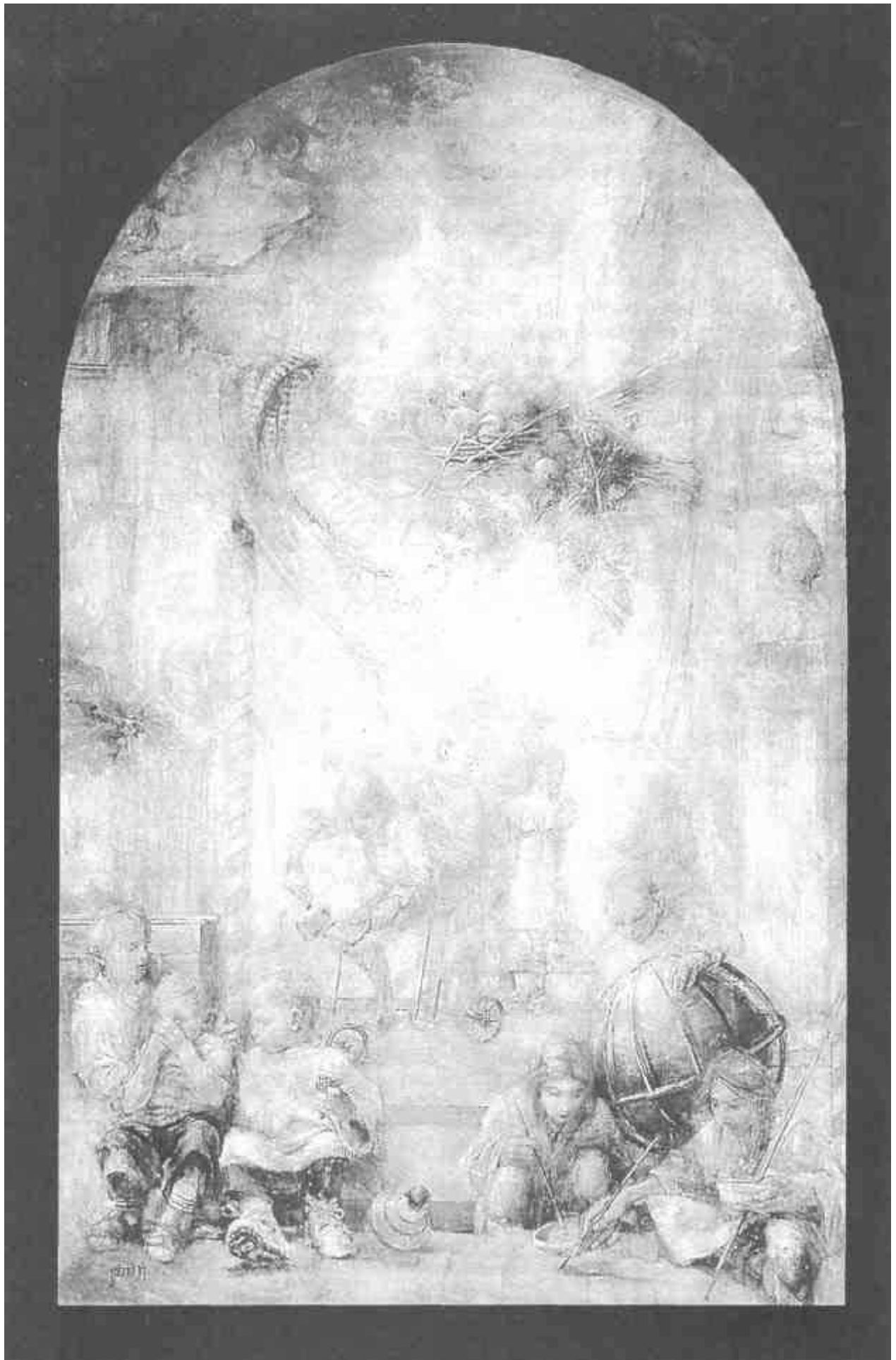
- Péntek Imre hívott Székesfehérvárra, s ha megfelelő kiállítóteret találunk, úgy boldogan bemutatkozom ott is. A lenti Művésztelep évek óta vendégül lát, így ott sok munkám van köztéren. Szeretem Magyarországot - hiszen magam is magyar vagyok - és szeretném, ha minél több ember megismerhetné a szobraimat.

Király Ferenc elhozta hozzánk szobrait, elhozta azt a belső békét, ami sugárzásával - ha rövid időre is - kizökkent bennünket a hétköznapi monotóniájából, a tragédiákból, a rohanásból. Megállít, hogy adjon valamit abból a titokból, amelyhez emberségével ő közelebb került.

Cservenka György

Csábítás

GÁBEL JÓZSEF • JÁTÉKOK (PANNÓ)

EGRI MÁRIA

GÁBRIEL JÓZSEFRŐL

Gábrriel József festőművész

1952-ben született a Zala megyei Söjtörön. 1980-ban szerzett diplomát a Magyar Képzőművészeti Főiskolán. Hamarosan a Művészeti Alap, majd a Fiala Képzőművészek Stúdiójának tagja lett. 1984-től a *Mérite Atristi-que Europeen - Europeese Kunstverdienste* felvette tagjai sorába.

1982-től mutatkozik be önálló tárlatokon, tizenegy alkalommal magyar városokban, illetve Hamburgban, *Opo-leben* (lengyelországi, Antwerpenben állított ki).

Számos díjat nyert, ezek közül kiemelkedik a *Mouscron Ezüstérem*, és a *Chader-díj* {1982}, valamint a *Művészeti és Folklor Fanács díja* (1984), *Koksijde 6. Európai Művészeti Szalon grafikai aranyérme*, illetve a *VIF-pályázat grafikai II. díja* (1985), *Szőnyi István ösztöndíj* (1987) *Kulturális és Nívódíj* (1993), *Nagydíj a Dunántúli Fárlaton*.

Zalaegerszezen él és dolgozik.

Ünnepet kínált a zalaegerszegi hangversenyterem: ismét Gábrriel József képei között találkozhattunk. A tisztább, nemesebb öröm iránti vágy gyűjtötte össze a harmóniára szomjazókat.

Hiszen napjaink olyannyira telítve vannak erőszakkal, stresszel, feszültséggel, hogy robbanásrakész bombaként bolyongunk mindannyian környezetünkben. Hovatovább az emberiség egyik fele támad, a másik fele pedig fél. Nincs biztonság semmilyen téren, bizonytalan a jelen, a jövő, az állandóan változtatott múlttól nem is beszélve. Szinte állandósult rossz közérzetünket rendszeresen áradó friss anyaggal táplálják a médiák, a kikapcsolódásra szánt műsorok jelentős része is hangos, erőszakos. Holott az emberek legnagyobb része békére, nyugalomra vágyik. A teljes életre, amelyben az anyagiaknál talán fontosabb az erkölcs, a biztonság, a nemes érzelmek. Vajúdjó társadalmunkban igen nehéz a túléléssel küzdő egyén bajaira általános megoldást találni. A művészet talán az egyetlen olyan terület, amely többfajta megközelítésben is értéket teremt, amely az alkotó és a befogadó számára egyaránt erős, pozitív érzelmi töltést eredményezhet. A képi megfogalmazás felhasználhatja a szépség, a rend, a teljesség, a kiegyensúlyozottság vizuális megjeleníthetőségét felébresztheti az ember elkérgesedett örömszerző képességeit, egymásban, a világ befogadásában, a kapcsolatokban rejlő pozitív érzelmeket. Mindazt, ami kívül áll a politikán, a merkantilista szemléleten, az erőszakon.

Gábrriel József egy a kiválasztottak közül. Az a művész, aki képes megállítani itt és most a jelenidőt. Képein új tereket, világokat nyit meg előttünk, ahol egyszerre érzékelhetjük a régmúlt korok s egy, talán elérhető jövő reményteli hangulatát. Gábrriel vásznain összefolynak, összeépülnek az idősíkok, magunk is utazóvá válunk a szemlélődés során.

A festmények a színes ceruzarajzokkal, tusrajzokkal együtt teljesítik ki mindazt, amit Gábrriel művészete érint. Kitűnő mesterségbeli felkészültségét igazolják színes rézkarcai, ecsetkezelése, rajzbéli kiválóságát pedig a félig megjelenő testrészletek, kezek, hajló-csavarodó torzók, arcok, szemek. Ugyanúgy koncentrálnak egy-egy állatfajra, madár szárnyra, mint ahogy egy régi malomkerékre, berozsdált szerkezetre, kalitkarácsra. Tárgyi részletei, kosztüm-kellékei hol felismerhetőek, hol elúsznak képein a festék foltokkal, egymásra kent festék rétegekkel együtt a képtér túloldalára, hogy ott újabb foltokkal - fényekkel, konkrét rész-elemekkel újabb csomópontban egyesüljenek. Mozgásban vannak Gábrriel képelemei igazolva a művész „befejezetlenség” elméletét, a festménynek mint az életnek magának is a folyamatos voltát, s ebben a pillanatnak, a kép-részletnek csak átmeneti jelentőségét.

Egyik ritka „megnyílt” pillanatában vallotta: „...nagyon nehezen tudok befejezni egy képet. Sokáig „kotlok” rajta, és tulajdonképpen ez az érdekes számomra; ezt a szakaszt szeretném kinyújtani... Mivel egy folyamat ez az egész - és az életünk is egy folyamat - az időben mindig elhagyunk valamit és valami felé megyünk... Mint ahogy az ember napjában, órájában is, a képről is úgy gondolom, hogy az élet része... látszani kell benne, ahogy az ember létezik... Minden kor emberei belebotlottak ugyanazokba a dolgokba. A sötét középkor sem volt sötét, s a reneszánsz sem volt reneszánsz, s ugyanúgy átvágták az emberek egymás torkát, kicsinyesek voltak vagy nagyok - de ahogy haladunk az időben, ahhoz hozzátartozik elég sok minden: a relikviák... Mikor az ember egy ilyen nagy lélegzetet vesz - és én nagy lélegzetet vettem, amikor nekiláttam a képeimnek - akkor nincs olyan, ami ne tartozna bele... Kevés vagyok én a világhoz, de hát Sisyphus is ezt csinálta...”

Nagyapám emlékezetére

Gábriel szemérmes, nehezen szóra bírható. De ha megszólal, vagy ír; gyönyörűen fogalmaz. Akár rímes sorokkal, akár kristálytisztán fejtegetett bölcs gondolatokkal ajándékoz meg. Több ízben elgondolkoztam már azon, ha Gábriel nem az ecsetet választja, nem lehetett volna-e a szónak is hasonló mestere?

Az évek során abban a szerencsében lehetett részem, hogy munkáit többször vállalhattam, bontogathattam. Többször írtam, beszéltem is mindarról, amit számomra Gábriel világa jelent. Vagy legalábbis megpróbáltam a magam pőre szókincsével szavakra fordítani azt az erős érzelmi töltést, amely bennem Gábriel képeihez asszociálódik. De olyan pontosan közelíteni saját szándékaihoz mint ahogy azt ő maga elmondja, úgy érzem sosem tudok.

Számomra ünnep az áhított találkozás Gábriel József legújabb képeivel, amelyek mintegy korábbi műveinek folytatásaként vezetnek tovább, egyre mélyebbre és távolabbra a Gábrieli-bolygó tereibe, különös színekkel és formákkal megjelenített, múltakból és jövő-képzetekből szőtt sajátos idejébe.

A napi kínlódások hálójából kiszakít Gábriel József. Jó nézni a képeket, elmerülni mindabban amit elénk terít, bennünk megindít. Ha közel engedjük magunkhoz a képeket, a bennünk ébredő rezonancia is határok nélküli. Kinek-kinek a saját világát tágítja, a saját kérdéseire válaszol. Észrevétlenül alakít, mássá, jobbá, teljesebbé varázsol. Mint ahogy teszi azt minden műfajában az igazi művészet.

Elhangzott 1995. október 5-én a Zalaegerszegi Városi Hangverseny- és Kiállítóteremben.

Fagyöngy

JAZZ - SZIGET

KANIZSÁN

Az igazi jazz 1972-ben nyert polgárjogot Nagykanizsán. Egy orvos - dr. Beke Árpád - és egy költő - Pék Pál - kezdeményezésére jazzklub alakult, hogy az addig szétszórta baráti társaságok együtt ismerjék meg a jazz-zenét. Az értelmiségi mag köré szerveződött középkorúak óriási érdeklődést tanúsítottak, s így - lemezbemutatókkal, koncertekkel, műfajelméleti előadásokkal és kirándulásokkal - sokszínű program alakulhatott. A vendég előadók között a jazz-élet olyan kiválóságai fordultak meg, mint Gonda János, Pege Aladár, Benkó Sándor. Simon Géza Gábor Louis Armstrongról és John Coltraine-ról tartott előadásai és Szabados György szuggesztív jelenléte máig emlékeztetéseket.

Az 1972-es Alba Regia Nemzetközi Jazz Fesztivál döntő változást hozott a nagykanizsai jazz-mozgalomban is. Ekkor vetette fel Pék Pál és Kém Sándor Kiss Imrének, a Magyar Rádió zenei szerkesztőjének, hogy a rádió Nagykanizsán is rendezzen fesztivált. Kiss Imre - miután meggyőződött a város vezetőinek segítőkészségéről - támogatta az ötletet, s 1973-ban már világhírű zenészek állhattak az úttörőház színpadára. A fesztivál után ugrásszerűen megnőtt a klubtagok száma, s megalakultak az első zenekarok is, a Kanizsa Jazz Együttes és a Hot Brass Band. A zenekarok aztán rendszeres vendégei lettek a vidéki kluboknak. Jazz zenei oktatás indult a zeneiskolában, ahol olyan kiválóságok tanítottak, mint Süle László és Apáthy János. Baráth Zoltán Hot Brass Band-jében pedig többször fellépett a virtuóz gitáros, Gadó Gábor is.

A nagykanizsai Tiborc-fivérek - András, Dénes és Iván - is sok sikert mondhatnak magukénak. András, Gárdonyi László bőgőseként házi koncerteket rendezett, melyeken a kitűnő zongorista is fellépett. Ő és Dénes végül Németországban telepedett le. Iván, aki Kanizsán és Székesfehérvárott szerepelt több együttesben, rövid görögországi tartózkodás után az USA-ba költözött. New Yorkban, Chicagóban és Buffalóban élt, s mozgalmas „jazz-évek” után 1983-ban jött haza. Azóta Kanizsán zenél.

A kanizsai fesztiválok, természetesen, változó színvonalúak voltak, s lényegileg három korszakra oszthatók. Az első 1973-1980-ig tartott, s fő jellemzője, hogy a két-három napos zenei rendezvényeken a társművészetek is szerepet kaptak. Közönséget vonzott az avantgarde irodalom, a fotó-, film- és plakátművészet.

Az 1981-86-ig terjedő időszakot pénzügyi gondok jellemezték. Mindenesetre új színfolt volt ebben az időben a work-shop (az alkotóműhelyi társulás). Cecil Taylor, Eberhard Weber és Didier Lockwood koncertjei voltak felejthetetlenek.

1991-től a fesztivál felvette az Alpok-Adria nevet, jelezvén a szándékot, hogy a munkaközösség kulturális programjaihoz kíván csatlakozni. Ezért - a hazai együttesek mellett - főként olasz, osztrák, horvát és szlovén zenekarok léptek fel, egy-egy világhírű szólistával, de szerepelt amerikai és skandináv zenekar is. Gleisdorf, Nagykanizsa testvérvárosa big-band-jével vett részt az eseménysorozaton.

Mindhárom korszak közös jellemzője az a kanizsai specialitás, hogy fiatal - addig ismeretlen - előadóknak és együtteseknek adott lehetőséget a nemzetközi mezőnyben a bemutatkozásra.

Pleszkán Frigyes, Kathy Horváth Lajos, Gárdonyi László (ma a bostoni Berklee College of Music zongoraprofesszora) és a Franciaországban élő Snétberger Ferenc is itt debütált. Nagykanizsán ünnepelte 66. születésnapját Teddy Wilson, és itt kötött azóta is gyümölcsöző kapcsolatot Dezső Csaba és Bosko Petrovics.

A sajtó mindig élénk érdeklődéssel, nemegyszer jogos kritikával illette a fesztivált. Rendszeres tudósítások jelentek meg Gelencsér Gábor és Devecseri Iván tollából a Nemzetközi Jazz Fórumban (IJF) is.

Jó érzéssel írható le, hogy a negyedszázados jubileuma felé közeledő fesztivált a városban harminc vállalat és magánszemély támogatja.

Ezért is aktuális az 1972-től élő üzenet: I Love Jazz Kanizsa!

Halász Gyula

Horváth Péter

JAZZ - SZIGET

25 év a színpadon

CZEGŐ TERÉZ EGRSZEGEN

Váratlanul „törtem” rá. Éppen ebédre várt két stúdiós lányt. Teréz mama, így is becézik.

Emlékszem rá még főiskolás korából. Tomcsa Sándor Rucskánéját alakította nagy sikerrel. Aztán elkerült Temesvárra, ahová a színház akkori igazgatója, Sinka Károly hívta, még harmadévesként, és sok szép szerepet ígért neki. Be is váltotta őket. Czegő Teri sokat; nagy és híres szerepeket játszott. Negyedszázada van a pályán.

Az asztalon - a zalaegerszegi színészházban - meghívót látok, két fénymásolt fényképpel. Az egyik a friss színművészeti diplomás Teri, a másik a napokban készült a „mamáról”. A meghívó a csütörtöki mesebemutató utánra szól. Czegő Teri hűséges típus, nem mindenki marad a pályán ennyi ideig. Szeret főzni, a meghívás is „kóstoló”-ra szól, de csak másnak. Magának nem. Ritkán eszik egyedül, bár egyedül él. Magányos és mégsem az. Tele van jókedvvel, élni akarással, és erővel. Még, ha fáj is imitt-amott, kívül-belül...

- Emlékszel, mikor interjút akartam készíteni veled?

- Igen... A Ványa bácsit játszottuk... Persze, nem lehetett. Akkor már el-menőfélben voltam az országból. A férjem német volt, át akartunk telepedni Németországba. Egy időben mindenki el akart jönni onnan... Emiatt kirúgtak a színházból. Egy év múlva meghalt a férjem. Már nem volt értelme elhagynom az országot; mihez kezdtem volna egyedül Németországban?... Visszavettek a színházba. De előről kellett volna kezdenem mindent. Kezdő fizetéssel alkalmaztak..., roppant megalázó volt. Nem lehetett Thália papnője, aki egyszer már Nyugatra kíváncszott. Aztán mikor édesanyám is meghalt, áttelepedtem Magyarországra. Telepedtem? Jöttem a nagy semmibe. Szerencsémre ismertem Sík Ferit, aki rendezett Temesvárott, találkozott vele, ő segített Békéscsabára szerződgetni. Egy évig a Nemzeti fizetett, majd szerződtek hivatalosan is. Aztán három év után átjöttem Zalaegerszegre. Nyolc éve vagyok itt.

Szeretem. Remélem innen is megyek majd nyugdíjba... Ha megérem.

-Milyen volt ez a huszonöt évéd?

- Nagyon vegyes. Sok rosszal, sok jóval. A Pygmalion Elizája, az Ingenélők Irénje, A néma levente Ziliája, a Ványa bácsi Jelenája, Osztrovszkij Viharának Katyerinája..., jaj, ne is soroljam, a Salemme boszorkányokban Proctor-né..., rengeteget játszottam. És jó partnerekkel. És nagy sikerem volt. Ezt a kritikák bizonyítják, nem én mondom.

- S hogy érzed magad itt?

-Jól, tényleg nagyon jól. Nem azért, mintha elhalmozódnának szerepekkel, - egyébként minden szerepemet szeretem, amiket játszom -, hanem emberként. Én nagyon szeretem ezt a társulatot, és azt hiszem, hogy ők is engem. Legalábbis a visszajelzésekből merem feltételezni. Nem véletlenül szólít anyának az egész társulat.

- Ez hogy alakult?

- Nem is tudom..., mindenki foglalt volt, nekem volt időm, azt mondtam, főpróbaszakaszokban, gyerekek, gyertek hozzám, én főzök, esztek nálam, így délután pihenhetek egy kicsit az esti próba előtt... Engem mindenütt szerettek, Temesvárott, Békéscsabán is. Kell ennél több?

- Soha nem keseredtél el?

- Dehogynem, de elhatároztam, hogy túl fogom élni... Rengeteg okom lett volna felkönyökölni és nekikeseredni. De ezt nem engedheti meg magának az ember. Rendesen neveltem magam... Én mindig vidám vagyok.

Igen, és mégis ott bujkál szemében a szomorúság, a szája széle meg-meg-gömbül. De azért tartja magát. Erős asszony. Csak akkor sír, amikor egyedül van...

- Belegondoltál ebbe a huszonöt évbe? Mint mikor néha szilveszterkor el határozzuk, hogy jövőre új életet kezdünk, minden másképp lesz.

- Én sosem mondom ilyesmiket, mert ezek a dolgok nem tőlem függenek. Az élet furcsa dolgokat produkál. Ha a férjem élne, én nem itt ülnék. Fiatalon azt

P. SCHAFFER • EQUUS
(Zalaegerszeg)

hisszük, hogy megváltjuk a világot, aztán kiderül, hogy nekünk mutatja meg a világ... Nekünk kell tanulnunk. Aztán egyszer arra ébredsz, hogy már téged figyelnek, és tőled tanulnak... És közben eltelt szinte az egész élet...

- A fiatalok szoktak tanácsért fordulni hozzád?

- Előfordul. De én jobban szeretem azt, ha ellesik tőlem a szakmát. Azt, ahogyan játszom, dolgozom, vagy ahogyan dolgozni készülök. Hiszen tudod, igazán így lehet megtanulni a színját szást, ha ellessük a „szakmát”. Most is van alkalmam így tanítani, hiszen a meseben én vagyok a mama, körülöttem ott vannak a csibék. Pontosságot, fegyelmezettséget, odafigyelni akarást, fürgeséget, vagy technikai trükköket el lehet lesni-lopni.

EGY KRLEZA - DRÁMÁBAN
(Temesvár)

CSIKY GERGELY • INGYENÉLŐK c. darabban
Rajhona Ádámmal (Temesvár)

Most nagyon vigyázok is, hogy senki se mondhassa, ó, hát ezt anya is így csinálja. Nem, ha anya így csinálja, akkor oda kell figyelni. A munkához való hozzáállás akkor is tisztességes kell legyen, ha némán statisztálok.

- **A**zért jó iskolát „kaptunk” mi annakidején.

- Büszke is vagyok rá. Megtanítottak arra az alázatra, ami nélkül lehetetlenség ezt a pályát „megfutni”. Én Kovács Györgyöt, aki tanárom volt, soha nem fogom elfelejteni. Egész életemen végigkísér.

- Mi érdekel még a színházon kívül?

- Minden! Nagyon szeretek olvasni, de mióta ilyen drágák lettek a könyvek, alig tudom megengedni magamnak, hogy vásároljak. És nagyon sok restanciám van az olvasnivaló területén... Apropó, láttad Zoli új kötetét?

Hátranyúl s leemeli testvére verseskötetét a polcra. Czegő Zoltán: Lelkek világhuzatban. Elovassa a dedikációt is: „Teri húgomnak nagy szeretettel, fel Zalába, fel színpadokra, melyeken áll s figyel a világra”. Kölcsönadja. Lelkemre köti, hogy adjam vissza, nincs sok példány amúgy se belőle. Régen ki volt tapétázva a fal könyvekkel... Most pár szép kép függ a falon. Hobbija még a kézimunka. Székelyföldi „írással” varr, művészien. De „úri hímezést” is. Ha sok ideje van, az öltözőben hímez. Rokonait, ismerőseit, innen és túl a határon már ellátta ajándékerítőikkel, párnahuzatokkal.

-**É**rdekel minden. A hírek..., tudod, mióta színes televíziót vettem, kinyílt a szemem a világra. Én nem is tudtam, hogy ilyen színes a világ! Bejön a szo-

bámba az egész gyönyörű világ, sajnos a háború is..., Papucsban, pizsamában nézem, hogy lövik egymást az emberek... - nem tudja folytatni, elcsuklik a hangja. Majd erőt vesz magán.

- Szereted az embereket?

- Igen. Igen.

És megakad a beszélgetés. Már nem is próbálja visszatartani, palástolni meghatódottságát.

- Ez nem szégyen, nem is szégyellem, csak kicsit belegondoltam a huszonöt évbe és „meghatódtam” magamtól - próbálja elútni egy kis nevetéssel az „in cidenst”.

Mintha anyámat látnám. Azokat az asszonyokat, akik soha nem akarják mások lelkét saját nyavalyáikkal terhelni. Magukban sírnak. Mi csordul mégis túl? Mi az, ami fáj? Amiről mégsem tud hallgatni?

- Az élet... Az egyedüllét keserves dolg. Dehát ezen is túl kell tegye magát az ember - sóhajt végül kicsit könnyebben -, de fáj. Fáj, hogy nem tudom megosztani a férjemmel az örömeimet, a gondjaimat. Édesanyámnak nem tudom elküldeni a legújabb kritikát; hát ő gyűjtötte ugye...

Különös, és szomorú csendekkel tarkított a beszélgetés. Fel-felcsillog néha a kacagása, érezni, komolyan örül, hiszen öröme született, mint minden ember, aztán mégis elnehezedik a szó, és hangos sóhajtással szakítja félbe a beszéd folyamatát a keserűség.

- Nincs ember, akinek ne lenne reménysége.

- Nekem már olyan borzasztó nagy reményeim nincsenek. Remélem, hogy még egy ideig egészséges leszek fizikailag-szellemileg, és akkor egy kicsi reménységem a pályán is lehet, nem?

- A Hamupipókéval ünnepled a huszonöt éves jubileumodat.

- A, hát én ezt nem vertem nagydobra, nem is tudják igazából.

- Mégis, ajándék tud lenni egy előadás, amit éppen akkor játszol.

Nem válaszol azonnal. Aztán új lélegzetvétellel kezd.

- Nekem ez ajándék. És őszintén, nagyon jól érzem benne magam. Egy felszabadult, aranyos, kedves, igazi játék. Nagyon jól tudunk Farkas Igivel dolgozni. Jóleső érzés, hogy bízik bennem. De nekem általában nem voltak gondjaim a rendezőkkel. Mindegyikükkel tudtam dolgozni.

- Köszönöm, hogy időt szakítottál a beszélgetésre, annak ellenére, hogy váratlanul ért. És azt kívánom neked..., hogy elégedett légy abban, amiben élsz. Hogy az, ami van, megelégtessen.

- Az a helyzet, hogy az is vagyok. Soha nem kell abból kiindulni, jaj, nekem milyen kevés van. S akinek még ennyi sincs? Nem mondhatom, hogy szerencsétlen vagyok. Egészséges vagyok, még szellemileg is friss, minek panaszkodnék? Édesapám székeley asztalos volt, édesanyám háztartásbeli. Kilencen vagyunk testvérek. Mind a kilencen élünk - háromfelé. Három itt, Magyarországon, három otthon, Erdélyben, és hárman Ausztráliában. Édesanyám mégegyszer meghalna, ha látná, hogy szétszóródtunk.

- És ebből művésziélek...

- ...több, de aki diplomával is rendelkezik „erről”, kettő - neveti el magát. - Én magam a középső gyerek vagyok. Ugyanakkor iker. Lánytestvérem utánam tíz perccel született. Én vagyok a sor „dereka”. Elöttem is, utánam is négyen vannak.

Terez talán ezért olyan, amilyen. Talán ezért lett ő az egerszegi színművészek „anyája”. Mert, hogy olyan méltósággal, erővel viseli a bánatot is, örömet is. Mert ő a középső gyermek. Aki tud még sírni és uralkodni is tud a sírásán. Aki szeret, és akit szeretnek. Aki egyedül van és sosem. Vagy mégis?

Lejegyezte: Nászta Katalin

SZOLZSENYICIN DRÁMÁJÁBAN
(Zalaegerszeg)

Dr. Rózsa Miklós VÁROSI KÖZIGAZGATÁS KANIZSÁN 1690-ben*

Jegyzetek:

1] Kerecsényi Edit: Adatok Nagykanizsa településtörténetéhez a "Polgárok lajstroma (1745-18261" alapján. Zalai Gyűjtemény 8. Zalaegerszeg, 1978. 115.

2] Kanizsa város Tanácsának jegyzőkönyve 1690-1755. Thury György Múzeum Nagykanizsa. 72.2.1. ltsz. Továbbiakban: Tjkv.

3] Degré Alajos - Simonffy Emil (összeáll.): Zalamegyei Levéltár. A területi levéltárak fondjegyzékei 23. Magyar Országos Levéltár. Budapest, 1970. 19.

4) A jegyzőkönyvi kötet külső és belső ismertetőjelek szerinti irattani ismertetése: Dr. Rózsa Miklós: Kanizsa város Tanácsának bírói tevékenysége a török uralom megszűnése utáni évtizedben. Nagykanizsa, 1989. Gépírat a Nagykanizsai Honismereti Munkabizottság gyűjteményében. 1-147. old.; 6-12.

5) Mayer Theodor: Verwaltungsreform in Ungarn nach der Türkenzeit. Wien und Leipzig, 1911. 19; H.

Pályf Ilona: A kamarai igazgatás bevezetése a töröktől visszafoglalt területeken. Emlékkönyv Domanovszky Sándor születése hatvanadik évfordulójának ünnepére. Budapest, 1937. 474-487., 477.

6) Instruction und Ordnung nach welcher unsere... in...Ofen Bestéibe Cameral Inspection...sich...zu verhalten hot. Közzétéve Bánrévy György: Az első hivatalos intézkedések a visszafoglalt Budán 1686-ban. Tanulmányok Budapest Múltjából (to vábbaikban TBMI V. Budapest, 1936. 242-270. függelékéént.

A törökök a felajánlott kapituláció alapján 1690. április 13-án átadták gróf Batthyány Ádám tábornoknak Kanizsa vára kulcsait. Attól kezdve, hogy a keresztény seregek bevonultak a vár falai közé, a katonaság lett az egyetlen jogszerű hatóság, amely a hatalmat gyakorolta. Kanizsának a kapitulációkor elvonult török megszállókön és a hozzájuk szegődötteken, a renegátokon kívüli társadalmi a megszállás évtizedei alatt nem bénult meg és a hatalomnak a félhold uralmát szolgálók kezéből a keresztény katonaságra való átszállása után a város kontinuitásra utalóan élte életét.

A várról és a városról az április 13-át közvetlenül követő időből csak néhány, elsődlegesen katonai vonatkozású adat áll rendelkezésre. Későbbi forrásokból ismeretes és következtethető, hogy a helybeli népességhez a visszamaradt mintegy 200 törökön kívül olyan magyar, német és rác lakosok is tartoztak, akik már a török uralom idején is itt éltek. Ezek számáról adat nem maradt fenn. Ezért az eddigi kutatás eredményei csak annak megállapítására korlátozottak, hogy Kanizsának az 1690. évi felszabadításakor kevés lakosa volt.

Az 1690. április 13-a utáni források egyik legfontosabbika a városi tanács 1690. június 16-i alakuló üléséről szóló bejegyzéssel kezdődő tanácsi jegyzőkönyvi kötet. Ennek adatait alig hasznosították eddig a város történetének kutatói. Ugyanekkor 1690. évi tanácsi iratok hiányában e kötet nyújt legalább részleges lehetőséget a magunk elé tűzött cél megvalósítására, így Kanizsa török alóli felszabadulása utáni új tanácsa létrejöttének, szervezeti adottságainak, valamint a

felszabadulás évében kifejtett igazgatási tevékenysége ismertetésére.

A jegyzőkönyvi kötet azonos kéztől származó 1690. évi bejegyzései német nyelvűek, mégpedig olyan személytől származnak, aki a bajor-osztrák nyelvjárást beszélte. Egyrészt ennek illusztrálásaként, másrészt mert a jegyzőkönyvi kötetben használt szavak, kifejezések, nyelvi fordulatok megismerése hozzásegít a múlt minél objektívebb érzékeléséhez, a jegyzőkönyvekben rögzített tények, megnyilatkozások ismertetésénél zárójelben közöljük a jegyzőkönyvben használt szót, kifejezést. Ki, ill. milyen tisztséget viselő volt az, aki az 1690. évi bejegyzéseket a kötetbe beírta - nem tudható. Az megállapítható, a bejegyzésekből, hogy írójuk ismerte a latin nyelvet is, és következtethető, hogy járatos volt a jogban.

A töröktől visszafoglalt területek gazdasági és polgári megszervezését az uralkodó teljesen a bécsi Udvari Kamarára bízta. Egy 1684. évi udvari konferenciái döntés szerint a Győrtől, Komáromtól lefelé terjedő területet egészen Belgrádig, a Duna mindkét partján külön tartományként („provincia, seu principatus"-ként) budai központtal kellett igazgatni. A terület kamarai igazgatását Buda 1686. szeptember 2-i visszafoglalása után az ugyanebben az évben felállított és a bécsi udvari Kamarának alárendelt budai Kamarai Felügyelőség (Camarel-Inspection) látta el. Az ennek alárendeltségét, jogkörét, feladatait további intézkedésig megállapító hivatali utasítást az Udvari Kamara 1686. november 5-én adta ki. A felügyelőség 1690-ben átalakul kamarai adminisztrációvá.

* Első közzététele a Dunántúli településtörténete c. sorozat IX. kötetében. Szerk.: Solymosi László és Somfai Balázs. Veszprém, 1992., 113-120. old.

(*Ofnerische Camaral Adminisztration*) A Kanizsa török alóli felszabadítását követő időnek a kutatás jelenlegi állása szerint ismeretlen szakaszában, de biztos, hogy 1690. június 15-e előtt megkezdte működését a városban egy, a Kamara képviseletében eljáró császári bizottság. E császári bizottság által újonnan választott (*von der Khay/serlichen/ Comission neu erwölte*) bíró (*Richter*) és tanácsnokok [*Rhats Verwantli-chen*], akiknek száma 10 volt, 1690. június 16-án tartották első tanácsülését (*Rhats Session*).

A tanácsülésen felbontották és nyilvánosan felolvasták a tanácsnak átadott instrukciót [*uns zugesellte Istruction eröffnet und öffentlich abgelesen worde*]. Ez után a császári bizottság az iránti kérelemnek tett eleget, hogy a bíró és a tanács az instrukcióval összefüggésben szerintük szükséges néhány pontot megszerkesszen [*etliche puncta ver-fasset*] és átadjon. Ezekről a császári bizottság úgy nyilatkozott, hogy a rájuk vonatkozó válasz a folyó évi június 19-i keletű, lepecsételve átvett (és pontokba szedett) válasziratba foglalva a városi kancellárián az említett instrukció mellett található.

Az, hogy a császári bizottság az inst-rució felolvasása után eleget tett egy, az ülésen elhangzott kérelemnek, az annak ellenére igazolja a bizottságnak az ülésen való jelenlétét, hogy tagjainak neve a jelen levők jegyzőkönyvi felsorolásában nem szerepel. Az, hogy a június 1 ó-i ülésen törtéteknek a jegyzőkönyvbe vezetésekor egy június 19-i keletű irat átadását is megemlítette a jegyzőkönyvvezető, azt igazolja, hogy az ülésen törtéteknek a jegyzőkönyvi kötetbe jegyzésére nem az ülés napján, hanem utólag (emlékezet vagy feljegyzés alapján), mégpedig a császári bizottság június 19-i keletű válaszána átadása napján, vagy az után került sor.

A jegyzőkönyv szóban forgó bejegyzése arról tudósít, hogy Kanizsa török uralom utáni városi tanácsának már első ülése idején volt kancelláriája. Ez azt jelenti, hogy

a tanácsi munka végzése egyes feltételeinek kialakítására, ilyenként a kancellária létrehozására már a tanács első ülése előtt sor került. Ugyanakkor a kancelláriának már az alakuló ülés kori megléte magában rejti egy olyan feltevés lehetőségét is, hogy Kanizsán a császári bizottság által választott tanács alakuló ülése előtt is működött tanács. Lehet, hogy e tanács megléte és tevékenysége visszanyúlik a török uralom idejére. Hiszen ismeretes, hogy a török uralom alá került városokban a hatalmat gyakorlókkal szemben alárendelt helyzetbe került keresztény lakosság érdekeit a török által megtűrt városi tanács képviselte.

Felvetődik a kérdés, nem a szóban forgó instrukció volt-e az az 1690. június 15-i keletű szabályozás, amelyet dr. Szukits Nándor 1878-ban - elhibázottan! „Városképviseleti házszabályok”nak nevezve - azzal a tájékoztatással közöl, hogy a szöveg a „város okmánytárában” őrzött német nyelvű eredetinek a szövege.

A felvetődött kérdésre választ az irodalomban nem találunk. A válaszadáshoz elsődlegesen a szabályozás közzétett szövegének áttekintése kínálkozik. Abban a helyzetben vagyunk azonban, hogy a szabályozásnak 1932. évi adat szerint Zala vármegye levéltárában őrzött eredetijéről készült fordítás fényképmásolatban rendelkezésre áll. Ennek szövegét a Szukits által közölt német szöveggel egybevetve, elsőként öltük szembe, hogy az instrukció - várostörténeti szempontból éppen hogy igen fontos - 1.2.pontja a Szukits által közölt szövegből hiányzik. Az összehasonlítás további két megállapítást eredményezett. Az egyik: Szukits az instrukciónak az eredeti német szöveg szerinti pontjai közül egyeseket nem teljes terjedelmükben közölt. A másik, hogy a magyar fordítás nem egészen hűen tükrözi az eredeti szöveget. Az eltérések arra indítottak, hogy a szabályozást mind a közzétett német szöveg, mind a fordítás alapján áttekintsük.

7) Nagy István: Buda adóterhei a törököktől való visszafoglalástól a Rákóczi-szabadságharcig. TBM.XI. Budapest, 1956. 33-76.; 34. - Nagy István későbbi művében az átalakulás éveként 1691-et jelöl meg. Ezzel egyezik Ember Győző időmeghatározása. (Nagy István: A Magyar Kamara 1686-1848. Budapest, 1971. (továbbiakban: Nagy I. 1971.1 34: Ember Győző: Magyarország közigazgatása 1711-1765. levéltári Közlemények 1983. 1-2. sz. 25.)

8) Tjkv. 1. old.: A bíró jegyzőkönyvi kötet más helyein Stadtrichter. A tanácsnokok Rhats Herr-nek, Rhats Verwanger-nek, Rhats-Freindt-nek, s van amikor Juratusnak nevezve szerepelnek. (Tjkv.2., 11., 12., 14., 18., 19., 20., 21., 22., 26., 37 old.)

9) „...pontot megszerkesszen” tulajdonképpen azt jelenti, hogy a felmerült kérdéseket pontokba foglalja. A kamarai ügyintézéshez hoz zártartozott a kérdések pontokba foglalása. (L: fi. Pályf i.m.481 .old.) Ehhez igazodott a Kanizsán eljáró császári bizottság.

10) Jankovich Miklós: Buda város keresztény tanácsa a török hódoltság korában. TBM XIV. Budapest, 1961. 147-159.

11) Bátorfi Lajos: Adatok Zalamegye történetéhez I-V. Nagy-Kanizsa, 1876-1878.; V. 43-50.

12) A volt vármegyei levéltárban 1932-ben megvolt eredetét akkor a Nagykanizsa városról szóló iratokat tartalmazó iratcosmóban. A.A. jelzés alatt őrizték. A fordítást a várostörténeti jelentőségű további 5 irat fordításával együtt Zala vármegye alispánjának 22944/ni. 1931. sz. rendelkezésére dr. Fára József akkori vármegyei főlevéltárnok készítette és látta el 1932. július 18-i keletű hitelesítési záradékkal. A 6 fordításnak az 1932-ben adott „A Neo-Acquisti-ca-Commissio rendeletei a török iga alól felszabadított Nagykanizsa város újjraalapításáról 1690-1698” cím alatti gyűjteménye fénymásolatban megvan a nagykanizsai Városi Könyvtárban, mire Kiss Tivadar könyvtári főmunkatárs hívta fel a figyelmet, amiért e helyen is köszönetet mondok neki.

- A gyűjteményben levő iratok nem mindegyike a Neo-asquistica Commissio által kiadott rendeleti - Sem az eredeti iratok, sem a Fára által készített fordítás, amelyről a fénymásolatok készültek, napjainkban már nem voltak elérhetőek.

13) L. 5. és 7. sz. jegyzetet.

14) Mayeri. m. 19., Nagyi. 1971. 24.; Ember i. m. 25.

15) Babits Antal: A kamarai igazgatás Pécs városában 1686-1703. Pécs, 1937. 9., 12., 18.; Mayer i.m. 19. a ++/ alatti lapalji jegyzet.

16) Közli Bónis György: Pest-Budai hivatali utasítások a XVIII. században. Buda pest, 1974. 27-31.

A szabályozás bevezetőjéből következően ennek kibocsátója „A Dráva és Száva folyó menti magyarországi újszerzemények megvizsgálására és berendezésére kiküldött római császári és királyi bizottság”, címettje Kanizsa városának és várának bírja és tanácsa, *rendelgetése*, hogy számukra jól használható rendtartásul és megfelelő zsinórmértékül szolgáljon némely dolgokban követendő magatartásukhoz. A szabályozás *kiadásának helye és ideje*: Kanizsa, 1690. június 15. Az *aláírás helyén* csak ezt olvashatjuk, hogy „Ex Commisione Sacrae Caesare Regiae Maiestetis”.

Kanizsa török alóli felszabadulásakor a Győrtől, Komáromtól a Dráváig terjedő újszerzeményi terület a Budai Kamarai Felügyelőség (1690. július 13-tól Kamarai Adminisztráció) kamarai-gazdasági igazgatása alá tartozott. Csáktornyan működött a Magyar Királyi Kamarának a horvát ügyeket intéző szerve, a Csáktornyai Kamarai Adminisztráció, amelyre 1689-ben rábízták a Dráva-Száva-köze keleti részének, Alsó-Szlavóniának, mint újszerzeményi területnek (amely később a Szlavónia nevet kapta) a kamarai igazgatását. E területet illetően a Csáktornyai Kamarai Adminisztráció közvetlenül a bécsi Udvari Kamara fennhatósága alá tartozott s ekként kettős alárendeltségben volt.

A kamarai igazgatási szervek területi illetékességének illetén megoszása mellett felmerül a kérdés, hogy „A Dráva és Száva folyó menti magyarországi újszerzemények megvizsgálására és berendezésére kiküldött római császári és királyi bizottság”-ot mely szerv küldte ki, működése (illetékessége) a két folyó mentének milyen széles sávjára terjedt ki. A bizottság kiküldője közvetlenül a bécsi Udvari Kamara, vagy a területi illetékességénél fogva eljárni jogosult Budai Kamarai Inspektorátus, avagy - Kanizsának Csáktornyához közelebb fekvésénél fogva - a Csáktornyai Kamarai Adminisztráció volt-e? Ez utóbbinak lehetőségére gondolat az váltotta ki, hogy a Budai Kamarai Inspektorátus

területi illetékessége alá tartozó Pécssett, a városnak a török alól 1686. október 21-én történt felszabadítását követő első kamarai felderítő úton, 1687 nyarán az egyik résztvevő és az összeírást végzők egyike Nagy György László volt, aki 1686. május 7-től mint csáktornyai kamarai adminisztrátor működött. A felmerült kérdésre a válasz a feladatul kitűzött levéltári kutatástól, elsősorban a Budai Kamarai Adminisztráció levéltárának tanulmányozásától remélhető.

Az a tény, hogy a Dráva és Száva folyó menti magyarországi újszerzemények megvizsgálására és berendezésére kiküldött bizottság által a kanizsai városi bírónak és tanácsnak adott 1690. június 15-i keletű instrukcióval sok helyen még a fogalmazásban is megegyezik a Budai Kamarai Adminisztráció által Buda sz. kir. főváros polgármesterének és tanácsának 1696. január 23-i kelettel adott hivatali utasítás, arra enged következtetni, hogy a kanizsai instrukciót kibocsátó bizottság a Budai Kamarai Inspektorátus által kiküldött bizottság lehetett (vagy ha mégsem, akkor a két hivatali utasításnak azonos volt a szövegezője, avagy mindkettő közös minta alapján, esetleg a budai a 6 évvel korábbi keletű kanizsainak is az alapulvételével készült.)

A kanizsai bírónak és városi tanácsnak adott instrukció a tanács tagjait kötelező magatartási szabályokat, továbbá szervezeti és működési előírásokat, feladatmeghatározásokat, valamint ügyrendi szabályokat, de a tanács bíraskodási jogkörrel való felruházását, és ezzel kapcsolatos hatásköri szabályozást is tartalmaz. Ilyenként a szabályozás a mai fogalmak szerinti:

- szervezési jogszabály,
- szervezeti és működési szabályzat és
- testületi ügyrendi szabályzat

tartalmi elemeinek egyes részeit öleli fel. Mint ilyen, a korai abszolutizmus idejétől rendszeresen használt hivatali utasításnak az a változata, amely nem valamely tisztséget, hivatalt

betöltő, vagy valamely megbízás teljesítésére kötelezett személy jogkörét és feladatait határozza meg, hanem egy testület működését szabályozza.

Az instrukcióban foglalt rendelkezések közül 7-nek az érvényesülésével találkozunk a tanácsi jegyzőkönyvi kötetnek az 1690. évből az alakuló ülés után még hátra maradt 6 hónapja alatti bejegyzéseiben. Ezek:

- a bírói joghatóságnak a tanácsra ruházásáról szóló és a bírói jogkört szabályozó 5. pontbeli,
- az illeték- és díjszedési jogot adó 7. pontbeli rendelkezés,
- a tűzvédelmi előírásokat tartalmazó 8-11. pontbeli rendelkezésekben említett,
- a tűzvédelmi biztosi tevékenységről szóló 9. pontbeli,
- az éjjeliőrök alkalmazását előíró 11. pontbeli rendelkezés,
- az osztrák mértékek használatát előíró 14. pontbeli rendelkezés,
- a polgárrá válás feltételét és a polgárrá válás ügyében a tanácsot terhelő kötelezettséget megállapító 12. és 15. pont szerinti rendelkezés, amelyekből fakad a polgári jogállás megszüntetését is magában foglaló jogkör.

Annak alapján, hogy az instrukció

- kibocsátója az abban megnevezett bizottság,
- keletje egy nappal korábbi, mint az új tanács alakuló ülésének napja,
- rendelkezéseinek érvényesülésével a tanács 1690. évi működéséről adatokat megőrkítő jegyzőkönyvi kötet bejegyzéseiben találkozunk,

arra a meggyőződésre jutottunk, hogy az alakuló ülés jegyzőkönyvében az ülésen felolvasottként említett instrukció a szóban forgó, tehát a korábban levéltárban őrzött és Szukits által némi kihagyással közzétett szabályozás. Meggyőződésünkben megerősít, hogy a jegyzőkönyvben június 19-én átvettként és a városi kancellárián az instrukció

mellett találhatóként említett választ az instrukciónak a volt vármegyei levéltárban őrzött példánya mellett, azzal azonos iratcsomóban őrizték. Az instrukcióval egyidejűleg az is lefordításra került.

A válaszirat ugyanattól a bizottságtól származó irat, amely az instrukciót adta ki, és tartalmánál fogva az instrukció kiegészítése.

A válaszirat 12. pontja az instrukció 6. pontjának a tanács és a katonai parancsnok közötti viszonyt szabályozó rendelkezését egészíti ki azzal, hogy a köztük a jogállásuknál fogva felmerülő kérdésekkel az Udvarhoz kell fordulni, s annak válaszáig e kérdés felmerüléskori állapotot kell fenntartani.

A válaszirat befejezése az instrukció 12. pontjának végrehajtásához ad eligazítást, amikor úgy rendelkezik, hogy a háborús tisztek nem minősülnek polgárnak.

A válaszirat szerinti intézkedések és rendelkezések között van olyan, amelyen alapuló tanácsi intézkedésre az 1690. évben sor került. Ilyen:

- az 1. pontba foglalt közlés, melyből arról értesülünk, hogy 1690. június 19-e előtt is működött Kanizsán harmincadhivatal, másrészt, hogy számolni lehetett *jövőbeli* városi írnokkal;
- a 2. pontba foglalt intézkedés, amely szerint a bizottság adott a városi tanácsnak:
- a város körül fekvő malmokat,
- a területén fekvő erdőségekből „egy jó részt a jogokkal együtt”,
- ispotály céljára szolgáló ingatlant a hozzá tartozó földekkel;
- a válaszirat befejezésében írt közlés, hogy
- a húsarak megállapítása a városi tanácsra tartozik, és hogy
- a háborús tisztek nem polgárok, és meg kell szüntetni az összes polgári kiváltságaikat.

A tanács alakuló üléséről készült jegyzőkönyvi bejegyzés arról is tudósít, hogy

17) A fordítás a 12. sz. jegyzetben említett gyűjteménynek egyik darabja. E fordítás fénymásolatát is őrizi a Nagykanizsai Városi Könyvtár.

elosztattak a köztisztviselők (*sind die officia publica aufgatheih*). Ezt követi a határozat arról, hogy az egyes köztisztviselőket melyik tanácsnoknak vagy más személynek kell majd ellátnia. A felosztás a *tanácsra háruló feladatok végzéséhez szükséges munkának a tanács tagjai közötti megosztása. E munkamegosztásból látszik megállapíthatónak Kanizsa török alóli felszabadítása utáni tanácsai igazgatásának szervezeti felépítése.*

A városi tanácsra hárult feladatokat

- a városi kancellária [*Statt Canzlei*],
 - a városi kamarai hivatal [*Statt Camer*],
 - egy-egy tanácsnok,
 - valamely polgárjoggal rendelkező vagy más személy:
 - mint megbízott vagy
 - mint kirendelt
 - látta el.
 - A Kancellária vezetéséről nincs rendelkezés (és a későbbi jegyzőkönyvi bejegyzésekben sincs nyom).
 - A városi kamarai hivatalt vezetni (*die Statt Camer fiehren*),
 - az építkezéssel kapcsolatos tisztséget viselni (*das Pauamt tragen*), és
 - a malmokkal kapcsolatos tisztséget ellátni (*das Mihlamt versehen*)
- a jegyzőkönyvben megnevezett egy-egy tanácsnoknak kellett;
- az erdők feletti felügyelet ugyanez a tanácsnoké lett (*über die Waldung soll die Inspection habén*), aki az építkezésekkel kapcsolatos tisztséget kapta,
 - a földekkel és elhatárolásukkal foglalkozás (*die Veldt Incumbenz und Vermarckhung*), szintén a jegyzőkönyvben név szerint megnevezett (más) tanácsnoké lett;
 - a jövőben megépítendőként említett ispotály feletti felügyeletet az ugyancsak név szerint megnevezett két tanácsnoknak együttesen kell ellátnia (*die Obsichtyber Kunftig er-pawenden Spital soll tragen*),
 - a kémények megvizsgálásával és az ezek feletti felügyelettel a tanács megbízott (*der Visiterung der Rauchfang und Aufsicht*

derselben ist Committiert) a Várban két és a Külvárosban két, név szerint megnevezett polgárt, akiket tűzbiztosoknak (*Feuer Committsarien*) nevezték,

a verekedések és veszekedések megszüntetésére és megakadályozására a Várban egy és a Külvárosban egy név szerint megnevezett személyt rendeltek ki (*sind bestellt*).

Ezek szerint a 10 tanácsnok közül 3-nak volt saját ügyköre, míg két fő ilyen nem rendelkezett. Köztisztviselőt kapott továbbá: polgárjoggal rendelkező 4 személy, és polgárként nem említett 2 személy.

Az 1690. év 16 különböző napján történekről szóló bejegyzések közül 5-nek a szövegéből állapítható meg, hogy azok tanácsüléseken *Rhats Session, in pleno Senatu, in pleno consilio*) készült jegyzőkönyvek, tanácsülésként jegyzőkönyvezték azt az ílést is, amelyen nem volt jelen a tanács valamennyi tagja, hanem csak a városbíró, valamint 5 tanácsnok.

Belső szervezeti intézkedésként jön gyelembé az alakuló ülés után 11 nappal, június 27-én tett az az intézkedés, amely izerint valaki tanácsszolgának (*Rhats Dieler*) felvételét.²¹ Az 1690. július 24-i bejegyzések egyike szerint volt még egy tanácsszolga. A jegyzőkönyvi kötetben azonban az utóbbi felvételéről bejegyzés nincs. Amennyiben ez nem jegyzőkönyvvezetés! mulasztás következménye, akkor abból kell kiindulnunk, hogy az utóbbi már az alakuló ülés előtt tanácsszolga volt. Ez megerősít ebben, a már említett megítélésünkben, hogy Kanizsának már a „császári Commissio” által megválasztott új bíró és tanácsnokok alakuló ülése előtt is volt ismeretlen szervezésű és szervezetű tanácsai igazgatása.

Az éjszakai közrendről és a tűzvédelemről való gondoskodáshoz szükséges szervezési intézkedés volt 4 éjjeliőr (*Nachwach-er*) felfogadása, ill. a kémények havonta történő megvizsgálása, s ahol szükséges, ott

13) L 5. és 7. sz. jegyzetet.

14) Mayer i. m. 19., Nagy I. 1971. 24.; Ember I.m. 25.

15) Babits Antal: A kamarai igazgatás Pécs városában 1686-1703. Pécs, 1937. 9., 12., 18.; Mayer I.m. 19. a ++/ alatti lapalji jegyzet.

16) Közli Bónis György: Pest-Budai hivatali utasítások a XVIII. században. Buda pest, 1974. 27-31.

17) A fordítás a 12. sz. jegyzetben említett gyűjteménynek egyik darabja. E fordítás fénymásolatát is őrzi a Nagykanizsai Városi Könyvtár.

18) Tjkv. 19. old.

19) Tjkv 1., 18., 33., 34. old.

20) Tjkv. 18. old.

21) Tjkv. 6. old.

22) Tjkv. 17. old.

23) Tjkv. 10. old.

kitisztítása végett egy grazi kéményseprővel (mert ilyen iparos akkor Kanizsán még nem volt) a tanács által kötött megállapodás.

A szervezési intézkedésekhez tartozott az elvégzett munka honorálásának megállapítása. Ez a befolyt bírságok és leltározási díjak (*Straffen und Inventurs Gebihren*) mikénti felhasználása tárgyában az 1690. november 17-i tanácsülésben hozott határozat. Eszerint a 2 forint és ennél kisebb összegű bírságokból származó bevétel a városbíró, 1/3 része pedig az összes tanácsnokot (*gesamthen Rhats Gliedern*) egyetemleg illette meg. A határozatnak a leltározási díjak felhasználásáról szóló részébe belekeveredett az ilyenek fizetése alóli mentességet megállapító rendelkezés is. A leltározási díjak felhasználásáról szóló további rendelkezések mellett, hogy a felhasználást szabályozták, egyben a fizetendő díjak összegét megállapító rendelkezésekként is irányadók voltak.

Az ismertett szervezési intézkedésekről tudósító bejegyzéseken kívüli 22 bejegyzés közül a mai felfogás szerinti *igazgatási jogkörben tett intézkedés* jegyzőkönyvezése volt 6 bejegyzés.

Ezek egyike egy városi polgár által, aki mint keresztény a török uralom idején is Kanizsán lakott, iratszerkesztés iránti kérelem teljesítése volt. E szerint a tanács elkészített egy, Batthyány generálishoz intézett kérelmet tartalmazó írást és azt el is küldte a generálisnak.

Az igazgatási jogkörben tett további intézkedések közül 3 az italmérési jog gyakorlásával kapcsolatos, 1 a tűzrendészeti hatáskörben tett intézkedés volt és 1 a polgárjog intézményét érintette.

Az italmérési jog gyakorlásával kapcsolatban hozott tanács határozat szerint a harmincadosnak jelentendő volt, hogy a külvárosban nyilvános kocsmák (*öffentliche Wirthsheuser*) tartására és cégér kiakasztására azok kapnak engedélyt, akiknek más foglalkozásuk nincsen és a város közönségének hasznot hoznak.

Az általános érvényű rendelkezés megalkotásakor nyomban kiderült az az örök igazság, hogy a szabályozott viszonyok nem olyan egyformák mint ahogy azt a szabályt megalkotók vélik. Volt ugyanis a városban olyan személy, akinek volt foglalkozása, mégpedig mestersége, s ezért nyilvános kocsmá tartására és cégér kiakasztására engedélyt nem kaphatna. Azért azonban, mert a tábori sebész foglalkozású kérelmező mesterségét csekély számú polgárság veszi igénybe, és így megélni nem tud, bormérésre (*das Weinschenkh/en*) engedélyt kapott. Ezt követően a tanács nyílt kocsmának a várban tartására 3 személynek adott engedélyt, azonban kizárólag sör kimérésére.

Tűzrendészeti hatáskörben eljárva, a tanács bírságot szabott ki amiatt, hogy egy külvárosi lakosnál, az egyik tanács szolgánál a felesége beleegyezésével a sérült kemencében egy másik asszony tüzet rakott, ami kéménytűzet idézett elő. A tanács szolga magasabb bírságot kapott, mint a tüzet okozó asszony. A tanács felhívta a szolgát és feleségét, hogy menjenek máshová lakni.

Polgárjog ügyében hozott határozatot egyetlenegy találunk a tanács jegyzőkönyvi kötet 1690. évi bejegyzései között. A tanács egy polgárt az általa előterjesztett kérelemnek helyet adva elbocsátott a polgári kötelékből, de azzal, hogy polgárjogának megszűnése folytán az instrukció értelmében mindenféle polgári mesterségtől tartózkodnia kell.

A jegyzőkönyvi kötet 1690. évi bejegyzései közül a tanács működésére vonatkozó szervezési intézkedésekről, valamint az említett városigazgatási intézkedésekről szóló bejegyzéseken kívüli többi 16 bejegyzés a tanács bírósági jogkörébe tartozó jogvitás ügyekről és az ezekben történt jogszolgáltatásról tudósít. A tanács bírói joghatóságának ítélkezési gyakorlatának mind anyagi jogi, mind eljárásjogi szempontból való vizsgálata külön tanulmányt érdemel.

24) Tjkv. 18-19. old.

25) Tjkv. 36-38. old.

26) Tjkv. 7-8. old.

27) Tjkv. 11. old.

28) Tjkv. 11-12. old.

29) Tjkv. 17. old.

30) Tjkv. 36. old.

31) L. a 4. sz. jegyzetet.

A KANIZSAI VÁROSI TANÁCS 1690. ÉVI SZEMÉLYI ÖSSZETÉTELE, FELADATAINAK A TANÁCSNOKOK KÖZÖTTI MEGOSZLÁSA, A TANÁCSI MEGBÍZOTTAK ÉS KIRENDELTEK, SZERVEZETI EGYSÉGEK, VALAMINT ALKALMAZOTTIAK AZ 1690. JÚNIUS 16-ÁN LÉTREJÖTT ÉS AZ EZT KÖVETŐ IDŐRE TERVEZETT ÁLLAPOT SZERINT.

VÁROSBÍRÓ

Fischer György András

TANÁCSNOKOK

Fodor László	Kniedl Jakab	Liebreich János	de Lamberzan Jakab	Schaefer György János	Simbellini Péter	Schober József János	Klingentrat Jakab	Wellawitsch György	Zwetomitsch Mihály
földekkel és elhatárolással való foglalkozás		építkezéssel kapcsolatos tisztviselői tevékenység vizsgálója és az erdők feletti felügyelet ellátója	hús, bor, kenyér és más kereskedelmi cikkek inspectora	malmokkal kapcsolatos tisztviselői tevékenység ellátója	a Városi Kamara hivatal vezetője	a jövőben megépítendő ipartelep feletti felügyelet gyakorlója			

1690. aug. 3-án lemondott tanácsnoki tisztéről.

Kemények felügyeletével megbíztattak

a Várban: Dalgner Mihály és

Bauer János polgárok

a Külvárosban:

Kiszi Frigyes és Schizenhofer Mátyas polgárok

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

Syndicus *

Városi Kancellária

Városi írnokok x 2 tanács szolgja

BERTÓK PÁL

A KESZTHELY - HÉVÍZ KÖZÖTTI VASÚTI ÉS VILLAMOS KÖZLEKEDÉS MEG NEM VALÓSULT TERVEI

Ha Keszthely fejlődéséről, közlekedéséről, gazdasági életéről beszélünk, minden tekintetben meg kell említenünk Hévizet is. Meleggyógyvizének közelsége, és annak vonzásának a hatása irányította, és meghatározta Keszthely közlekedését és fejlődését.

Keszthely földrajzi fekvésének körülzártsága, elszigeteltsége miatt, annak ellenére, hogy itt nyílt meg az első gazdasági főiskola, és itt rendezték meg a helikoni ünnepeket - ami tulajdonképpen ismertté tette Keszthelyt, - Héviz nélkül mégis fejlődésében elmaradt kis mezőváros maradt volna hosszú ideig.

1839-ig, amíg a fenéki hidat meg nem építették, (mely 1839 március 2-án lett kész, és először egy disznókereskedő ment át rajta a kondájával, majd utána egy tikász!) Keszthelyt dél felől elzárta a Balaton és annak nyúlványa nyugatról a Zala, és Héviz lefolyásának elmocsarasodott területe, északról a keszthelyi hegység erdővel borított dombjai. Így délről csak nyugati irányba átvezető két út volt az, ami rossz állapota miatt nehezen, de megközelíthetővé tette Keszthelyt.

Ha a fent felsoroltakhoz még hozzáadjuk azt, hogy a hatalmas grófi birtok uralta Keszthelyt és környékét, így világosan kitűnik az, hogy nem volt nagy vonzó ereje Keszthelynek. 1850-ig még a postakocsi járatok is elkerülték, csak az 1861 április 1-én megnyílt Déli Vasút által megépített, Balatonszentgyörgyön Keszthely néven megnyílt vasútállomással változott meg a helyzet.

A Déli Vasúttal az utasok könnyen és kényelmesen eljutottak Keszthely vasútállomására, ahonnan azonban társaskocsik szállították az utasokat Keszthelyre, és Hévizre. Annak ellenére, hogy a társaskocsiknak a menete, menetdíjai szabályozva voltak, mégis nagyon sok panasz érkezett az illetékes hatóságokhoz, a társaskocsi tulajdonosok, illetve azok alkalmazottai részéről elkövetett visszaélések miatt. 1876. augusztus 7-én a megyei Bizottsági Közgyűlésen határozat született. Balatonszentgyörgy-Keszthely-Héviz között megépítendő lóvasútról. (E lóvasút építésének a terve a jelenben is megtalálható a keszthelyi Balatoni Múzeumban!)

A lóvasút Balatonszentgyörgy-Keszthely között az országúton haladva Keszthelyen (a Balatoni Múzeum mellett délfelé) kapott volna állomást. Majd a Kossuth Lajos utcában a jelenlegi ATI-nál elkanyarodva a Deák Ferenc utcában a laktanya mellett elhaladva a Georgikon

épületén túl a gróti park mögötti részen ki a jelenlegi országútra, és utána Hévizre lett volna a lóvasút iránya - illetve vonala. Pénz hiányában azonban elmaradt az építkezés.

Az 1888 szeptember 27-én elkészült, és a forgalomnak átadott kis, 10 kilométeres Balatonszentgyörgy-Keszthely helyi érdekű vasúttal indult meg igazán Keszthely és Héviz fejlődése. Ettől az időtől kezdve Keszthely és Héviz között társaskocsik-fiákkerek bonyolították le az utasok szállítását.

A keszthelyi vasútállomásra beérkező vonatoktól Hévizre, majd onnan vissza szabályozva volt a társaskocsik indulásának és menetdíjának ideje, illetve összege. Ezeket a szabályozásokat azonban a társaskocsik hajtói nem tartották be, kihasználva kiváltságos helyzetüket, visszaéltek vele.

A rossz és poros Keszthely-Héviz közötti országút, a lassú közlekedés, a visszaélések most is ezek megszüntetésére, és egy jobb, biztonságosabb közlekedés megvalósítására készítette az illetékeseket.

A közvéleménynek előbb a Keszthely majd 1894 után a Keszthelyi Hírlap adott hangot lapjaiban, melynek köszönhetően a következő tervek születtek meg.

1899. november elején a kereskedelemügyi miniszter Weisz Oszkár mérnök Szilágy-solymói lakosnak engedélyt adott a keszthelyi vasútállomástól Hévizfürdőig, keskenypályájú, gőzmozdonyú vasútvonalra, valamint az előbbi vonalból Keszthely város belterületén az Andrássy téren kiágazó, a Balaton-partig vezető lóvasútra.

Az előmunkálati engedély egy évre szól.

Az építési költségek hiánya miatt a vasútépítés elmaradt.

1905. november végén a kereskedelemügyi miniszter megadta Réta Ferenc, és Gross Márk budapesti lakosoknak Keszthelyről-Hévizre, mely Keszthely vasútállomásról a Főutcán át, a gróf Festetics palota mellett elvonuló utca a Hévizre vezető országút mellett, esetleg annak felhasználásával Hévizfürdőig vezető szabványos 70 cm. keskeny nyomtávú villamos, vagy gőzüzemű helyi érdekű vasútvonalra az előmunkálati engedélyt egy évre !"

Ez az engedély sem hozott eredményt és elévült! Azonban az is lehetséges, hogy ehhez az elévüléshez segített egy új, komolyabb vállalkozó, a Ganz Villamos Rt. melynek a kereskedelemügyi miniszter előmunkálati engedélyt adott egy villamosvasút megépítésére Keszthely és Héviz között.

Az 1906. november 18-i Keszthelyi Hírlap írja, hogy „A Ganz Villamos Rt. főtitkára Ripka Ferenc ismertette a tervet, számítva a város, az uradalom, a hévízi bérlő támogatására. A balatoni fürdőtől elindulva, a vasútállomás érintésével a Kossuth Lajos utcán, majd a Georgikon utcán át a kanizsai országúton a gáti-dombig, (a mostani trafótelepig!) hol át vág az uradalmi rétre, és a kellemes ligeten (a vadaskert) az akácok mellett átszelvén a Gyöngyöspatak két medrét, a hévízi gyalogút mellett (a vadaskerten át vezető út folytatása Hévízre, melyet nagyon jó volna járhatóvá tenni!) vezet egész Hévízig. A vasút hossza 6.8 kilométer, az összes vágány hossza 7.2 kilométer, a villamostelep előtt kocsisín elágazás lesz. A beruházás költsége 250.000 korona.”

A második terv szerint, melyet Kell Dezső városi mérnök készített, „a vonal a gáton túlmegy a páhok legelőig, hol bekanyarodva egyenes irányban - és mind ezt szilárd talajon - az új szanatórium alatt haladva közvetlenül a fürdőiroda mellett ér véget.”

„A tervezett villamosvonal közigazgatási bejárása, a leendő vonal minden részletre kiterjedő szemléje - 1907 június 26-án de. 9-órakor kezdődött, melyen részt vett Dezsőfy Aurél miniszteri államtitkár, Mechwart Hugó miniszteri mérnök a kereskedelemügyi minisztérium részéről, Lehoczky Albert vezérkari százados a hadügyminisztérium részéről, Ariger Aurél királyi főmérnök a földművelésügyi minisztérium részéről, Nagy István mérnök a posta és távirada igazgatóság részéről, Dr. Decsényi Árpád a Vármegye közönség, és a grófi uradalom részéről, Nagy István városbíró, és még tíz különböző hivatali küldött.

A bejárás du. 2 órakor ért véget, és a bizottság teljes részletességgel tárgyalta a tervezet minden részét, figyelembe véve a felmerült összes kívánságokat. Az uradalom minden álláspontja is respektáltatott - hogy az útvonal ne vágja ketté az egyik táblát - az iskolák elé táblát csináltassanak, stb. Majd a Hullám szállóban ebédeltek és a terjedelmes jegyzőkönyvet is itt írták alá.”

A jegyzőkönyv szerinti tervet a Ganz Villamos Rt. előkészítette és dr. Ripka Ferenc a város vezetőivel ismertette, a végrehajtására 531.000 korona van előirányozva. A vasút finanszírozására részvénytársaság alakulna, a 100 koronás részvények után a Ganz-cég a 4%-os kamatot fizetne. Végül úgy döntöttek, hogy szeptember 6-án lesz a további tennivalók céljából az értekezlet megtartva.

Azonban ez az értekezlet nem lett megtartva, mivel a részvények jegyzése nem érte el a kívánt eredményt. Ezzel kapcsolatosan így ír a Keszthelyi Hírlap 1908 november 19-i száma.

„A villamos ügyben megindított mozgalom korai halálát szomorodott szívvel jelentjük.

A legfőbb érdekeltek nem jegyezték részvényt, így a közönségnek sem jött meg nagyon a kedve. A szép törekvés rövid szenvedés után csendesen elszenvedült. Egyébként éljen a magyar ipar!”

Ismét hiába volt minden törekvés! Akinek van pénze annak van kocsija is. Akinek nincs pénze az meg menjen gyalog!

Az újságíró keserű szavai nagyon is valósak, az érdektelenség, a közöny ismét megghiúsított egy szép tervet.

1909 októberében a Ganz Villamos Rt. talán abban a reményben, hogy most már majdnem egy év elteltével megváltoztak az érdekeltek véleményei, új terveket ajánlott fel megvalósításra.

Az első új villamosvasúti terv, „mely felsővezetékéből táplált, vágány nélküli villamos gépkocsijai magán az úttesten haladnának talpaik gumiperemzettel lesznek ellátva, ezáltal az állatokat folytonosan vadító, és riasztó kipufogások, zajos zaklatások, füst, gőz, és bűz teljesen elmarad.

Míg a villamos vasút építése 800.000-900.000 koronába kerülne, addig ez a terv csak 120.000 korona és sokkal hamarabb elkészülne. Kizárólagosan azon múlik, hogy mennyi lesz a részvények jegyzése.”

Miközben a tervek végrehajtásának lehetőségeire vártak, Keszthely-Hévíz között autómobil közlekedést létesített egy társaság. Az autómobilok félóránként indultak, a menetidő 7-8 perc, és a menetdíj oda-vissza 1 korona 60 fillér.

Ezzel az autómobil járatokkal megkezdődött Keszthely-Hévíz között az utasoknak gépkocsikkal szállítása és lassú fejlődése. Ugyanakkor megszűnt a társaskocsik monopol helyzete, és megkezdődött „uralmuk” alkonya. A gumikerekű villamoskocsik közlekedésének megvalósítása ismét elmaradt az érdekeltségek közönye, a pénz hiánya miatt.

Az újságokban is közölt, meg nem valósult tervek nem csak társaságok, hanem magánszemélyek is reagáltak és komoly alapok nélküli tervek is születtek. Ezek közül a Keszthelyi Hírlap 1913 március 16-i száma is közöl egyet, melyben a levélíró egy tíz tagú vasúti bizottság létrejöttét javasolja, kik előmunkálati engedélyt kérnének egy Keszthely-Hévízfürdő-Szentandrás-Boldogasszonyfa-Szentgyörgyvár-Zalaapátig építendő vasútvonalra, esetleg gőz, vagy villamos vontatással. A Zalán építenének egy vizierőművet, és az ott kapott árammal az egész vonalat üzemeltetni lehetne villamos vasúttal. Ugyancsak Keszthelyen is közlekedne ezzel az árammal villamos.

Bizonyára semmi összefüggés nincs az újságcikk és a májusban összeült megyei gyűlés létrejötte között, amikor is vasúti értekezletet tartottak Tersztyánszky Ödön elnökletével.

Vajda Ákos javasolt két vasútépítési tervet, hogy a Szombathely-rumi vonalon Türijénél, vagy Zalaszentgrótnál csatlakozzon a vonalhoz, egy Keszthely-Hévízfürdő-Szentandrás-Vindornyaszőlős-Kisgörbő-Türje érintésével egy új vasútvonal.

A másik terv szerint esetleg Zalaegerszeg-Bozsok-Felsőnemesapáti-Orbánosfa-Nagykapornak-Misefa-Nemesrádó-Zalaigrice-Pacsa-Szentpéterúr-Zalahosszúfalu-Zalaapáti-Szentgyörgyvár-Páhok-Hévíz-Keszthely vonalán létesüljön egy új vasútvonal.

1914. április 14-én ez ügyben ismét volt egy értekezlet, de végül is a szokásos ok miatt - pénz hiány - a terve csak terv maradt.

Az 1914. július 5-i Keszthelyi Hírlap közlése szerint a kereskedelemügyi miniszter, Fürst János sümegi gyakorló ügyvédnek, valamint Kollin és Török budapesti lakosoknak, mémők vállalkozóknak, Keszthely-Hévíz-Sümeg között, rendesnyomtávú, gőz, esetleg motoros üzemű helyiérdekű vasútvonal építésére az előmunkálati engedélyt megadta. A Hírlap szerint az előmunkálatok már meg is indultak, és az érdekeltek a vonalat már be is utazták, vagyis közigazgatási bejárást tartottak. E terv végrehajtásához Sümeg 10 vagon gabonát ajánlott fel! A többi község is gabona felajánlásokkal járul hozzá az építéshez.

Az építési költség elégtelensége miatt és az első világháború kitörését követő infláció, nehéz gazdasági helyzet miatt az építkezés elmaradt.

Nem csak magánvállalkozók, és vállalatok akartak vasúti összeköttetést létesíteni Keszthely és Hévíz között, hanem Keszthely város vezetősége is megtett mindent ez irányba.

1925. szeptemberében a képviselőtestületi ülésen Keszthely Malatinszky Ferenc képviselőtestületi tag a Balatonszentgyörgy-Keszthely-Tapolca vasútvonalának elmaradottságát, Keszthely-Hévíz közötti közlekedés lassúságát, színvonalát kritizálva egy vasútvonal építését javasolta Keszthely, és Hévíz között.

Indoklásában többek között felhozta Keszthely fejlődésének elmaradottságát Hévízzel szemben, mivel Hévíz az utóbbi években gyors fejlődésnek indult. "Ezért

minél előbb meg kell építeni a hévízi villamost, vagy bármely más sín összeköttetést, mert ez Hévízt közelebb hozza Keszthelyhez. A keszthelyi építkezések hiányának és Hévíz egyre gyorsuló fejlődésének a közlekedés rossz minősége az oka!" Ez természetesen nem egészen így volt, nem a közlekedés volt az oka Keszthely elmaradottságának e tekintetben.

Keszthely város részére nem volt meg az a lehetőség, hogy saját erőből építsen vasúti összeköttetést Hévízre, állami támogatásra lett volna szüksége, mivel a helyi érdekeltségek tétlensége miatt, a már többször is megkísérelt részvény íratásokból fedezendő építési költségek előteremtése kudarcba fulladtak. A kereskedelemügyi miniszter - akihez abban az időben az ilyen ügyek tartoztak -, nem lépett, az ország gazdasági helyzete miatt nem reagálhatott Keszthely ilyen irányú kérelmére.

A keszthelyiek 1926 július 20-i Keszthelyi Hírlap szerint küldöttséget küldtek Valkó Lajos kereskedelemügyi miniszterhez, ígéretet adott - ígérni lehet! -, hogy augusztus végén okvetlenül megkezdik a vasútvonal építését Keszthely, és Hévíz között, és a jövő szezomban már üzembe helyezik!"

Ebből az ígéretből sem lett megvalósulás, mivel az építési költségek 22 milliárd papírkoronába kerültek volna és ehhez még hozzá menne két milliárd korona forgalmi eszközök vásárlása címén. (A korona elértéktelenedése miatt már ebben az időben nyomták az új bankjegyeket a pengőt, mely 1927. január 1-ével lépett életbe!)

A Keszthely város vezetősége 1927. február 28-án 55. tagú küldöttséggel mentek fel a kereskedelemügyi miniszterhez kérésüket megismételve. Mivel azonban egy év elteltével sem történt semmi, így elhatározták, hogy még nagyobb számú küldöttség megy fel a kereskedelemügyi miniszterhez és e küldöttség létszámát 100 tagúra szavazták meg. Végül mégis csak Reischl Richárd országgyűlési képviselő, és Reischl Imre városbíró utazott fel a miniszterhez, hol úgy a kereskedelemügyi minisztertől, mint a MÁV elnökétől ígéretet kaptak egy Keszthely-Hévíz-Sümeg közötti vasútvonal építésére.

Ebből az ígéretből sem lett vasútépítés.

CSÉBY GÉZA

Egy versfordítás margójára

1814-ben három ifjú látogatott Dukára. Az Itáliából éppen hazatért ifjú Wesselényi Miklós báró, Pataky Mózes az ifjú báró nevelője és Döbrentei Gábor. Előtte már meglátogatták Berzsényi Niklán, Festetics György gróftól Keszthelyen, Kisfaludy Sándort Sümegen... A kis Vas megyei faluba Dukai Takácsékhoz érkeztek, kiknek fiatal és csinos Judit lányuk verselgetett, dalai már közkezen forogtak.

A látogatás jól sikerült. A fiatal költő versei tetszettek, s különösen Döbrentei vette pártfogásba, aki később is javítgatott megjelenés előtt álló munkáin. A látogatáskor tőlük kapta a Malvina költői nevet. Ezután szinte az egész ország költőtársadalma megismerte. Költői fejlődésében lényeges a rokon Berzsényivel való kapcsolat, aki saját ízlésének megfelelően próbálgatta egyengetni pályafutását.

Első, nyomtatásban is megjelent verse: Döbrentei Gábor barátomhoz Erdélybe a már előbb említett látogatást követően született. 1815-ben az Erdélyi Múzeum III. kötete közölte.

1817. február 11-12-re Dukai Takács Judit meghívást kapott a mecénás gróf, Festetics György Helikoni ünnepére. Itt a Dunántúl jeles íróival találkozhatott: Kisfaludy Sándorral, Berzsényi Dániellel, Pálóczi Horváth Ádámmal és nem utolsósorban Kisfaludyné Szegedy Rózával, kivel kellemetlen szóváltásba keveredett. Berzsényi az esetről így számol be Kazinczynek 1817. február 27-én kelt levelében: „...Egyszer a gróf kínálá Dudit. (Dukai Takács Juditot-Cs.G.) Kisasszony, úgymond Kisfaludyné, már most nem módi ám a konyhában jóllakni, hanem itt benn kell enni. A gróf mosolygott, s kérte Dudit, hogy senki kedvéért a gyomrát el ne rontsa.” A költő a gróf későbbi meghívásainak is eleget tett, s 1817. májusában, majd 1818. februárjában és májusában is ellátogatott a keszthelyi Helikonra. 1819. februárjában csupán versét küldte el. Ekkor már férjnél volt. 1818. augusztus 9-én vezette oltár elé Göndözt Ferenc, aki kevésbé volt érzékeny Helikon műzsáira. Nem is volt szerelmi házasság. Ez, a családi kötelék, költői haldoklásához vezetett.

1983-ban az 1817-1819-es Helikon ünnepségekkel kapcsolatos kutatásaim során került kezembe a keszthelyi Balatoni Múzeumban három, pár lapból álló, kékes, illetve zöldes cémával összefűzött, aranymetszéssel ékített és kéz-

zel merített papírból álló füzetecske. A három füzet Dukai Takács Judit saját kezével a keszthelyi Helikonra írt verseit tartalmazza. (Erről részletesen a Zalai Gyűjtemény 31. számában számoltam be, „Dukai Takács Judit kéziratos vers-füzetei” címmel. (A három füzetecske az 1817. februári, májusi és 1818. májusi ünnepekre készült. Minden bizonnyal volt több is, hisz 1818. februárjában is jelen volt, 1819. februárjában pedig elküldte verseit az ünnepre. Ezek azonban lappanganak.

A három füzet érdekessége volt, hogy három részben, vagy teljesen ismeretlen Dukai verset tartalmaznak. Ezek közül kettő magyar nyelven, egy német nyelven íródott. A három versre csupán dr. Perényi József irodalomtörténész hívta fel a figyelmet egy kevésbé ismert lap, a Veszprémi Hírlap 1912. november 10-i számában. A felfedezés azonban visszhang nélkül maradt és eltűnt az idő süllyesztőjében. A három vers: Búcsúzás, Féld Blumen, Három szép érzés.

Dukai Takács Judit német nyelven is verselt, tehát nem különös a Feld Blumen kézirata. Vadász Norbert, aki ezigdig a költő legteljesebb monográfiáját és versgyűjteményét készítette el (Dukai Takács Judit élete és munkái. Bp. Franklin, 1909.), is közöl német nyelvű költeményt (Die Hoffnung). Magán a Helikonon magyar, német és latin nyelven verseltek, deklamáltak.

A Feld Blumen (Mezei virágok), az 1817. május 14-én huszonhetedik születésnapját ünneplő Hohenzollem Josephiene hercegnő tiszteletére íródott. (1817. május 21 -én került felolvasásra a Helikonon). A hercegnő Festetics György fiának, Lászlónak volt hitvese. A házasság révén kerültek európai uralkodócsaládokkal is rokonságba a Festeticsek. Nem véletlen tehát, hogy Dukai Takács Judit lényegesnek tartotta a köszöntőt, méghozzá olyannyira, hogy a hercegnő anyanyelvén írta azt. Tollát - amint a vers is bizonyítja

- hasonló könnyedséggel forgatta németül, mint magyarul. Az alkalmi vers színvonalát ugyan nem haladja meg a költemény, nőies német nyelvű magyar költeménnyel köszöntötte.

A vers fordításánál igyekeztem a XIX. század elejének, de elsősorban a poetria szókincsének felhasználásával dolgozni, nyelvtanilag azonban a mai szabályoknak megfelelően jártam el.

A kéziratot Perényi József olvasatában használtam fel.

DUKAI TAKÁCS JUDIT

Mezei virágok

Josephiennek, Hohenzollem Hochingen hercegnőnek,
Tolnai Festetics hitvesének, születésnapjára ajánlva
1817. május 14-én.

E fényes nap élembe jövő rámnevet
S arany sugárral átjárja szívemet,
Midőn ezüsttel csillámot hint a hajnal
S mint madárhad omladoz csillagfolyammal.

Az Amarantusz liget új gyümölcsöt terem
S csak nekem kell tűrve kínlódnom? Ah, de nem.
Rohanj el tőlem bú, rohanj el fájdalom
S ma fájó szívemet enyhél altatom.

Oltárodnál Szent Természet letérdelek S
Magyarhon mezőjén nyugtot ott lelek.
Halljátok Istenek szavam a felhőn át,
Nézzétek honnunk lánya dús áldozatát.

Legyenek napjaid szépek fényes dáma,
Nagy Szellem te Helikon királyi ága.
Kísérjenek könnyű szféráknak táncosi S
kedves mirtusz dús fűtjeid megleli.

Az élet nézd, vadul tajtékozó tengerár.
Pusztá, kietlen s öröm sincs benne már. ó
szende lélek, neked az éden legyen, Hol
élted forrásánál dús virág terem.

Születésnapodat köszöntse két virág,
Mellyet Parnasszus nem, csak mezők földje ad.
E két virág óvja, vidítsa éltedet;
Emez a megelégedés, amaz a tisztelet.

Fordította Cséby Géza

SZÁNTO ENDRE

Hévíz a két világháború között

A két világháború között eltelt 25 év Hévíz életének egyik legszebb időszaka. Hévíz ekkor szerzett igazán európai sőt világhírt magának felzárkózva a már régebb óta híres európai fürdők mellé.

A két világháború közötti békeévek megalapozója ifjabb Reischl Vencel volt, aki még az első világháború előtt 1905 és 1914 között teremtette meg azokat a feltételeket, melyek saját korában modernnek minősültek. Ekkor építették újjá a mai kórházsort, északon és délen új épületekkel megtoldva, ekkor épültek a tó fölött az első kupolás faépítmények, új fürdőorvos került a fürdőhöz dr. Schulhof Vilmos személyében, aki nagy szaktekintélyével járult hozzá Hévíz nevének megismertetéséhez. Bevezették a villanyvilágítást, és az első világháború kezdetének évében elkészült a fürdőtelep ivóvízrendszere és csatornázása is. A közeli településeknek is kedvezett a fürdő fejlődése, Hévízszentendrason egyre többen kezdtek szobakiadással foglalkozni, az alsópáhoki területen felépült a Grand Hotel Hévíz. Hévíz elindult az európai fürdőkhöz való felzárkózás útján.

Az első világháború éveiben azonban megállt a látványos fejlődés, az építkezés. Példát mutatva vonult be a hadseregbe dr. Schulhof Vilmos, majd Hévízszentandrás jegyzője Vajda Ákos, akit főhadnagyként 1915-ben hősiességéért a király a Signum Laudis érdeméremmel tüntetett ki. A háború éveiben Hévízen sebesült katonák százai pihentek. A Kurszalomban rendezett művészestek túlfizetéseiből összegyűlt több száz koronás bevételket a hadirokkantak és hadiözvegyek kapták.

A háborút követő években ismét visszatért a megszokott ritmusba az élet. A fürdőtelep mellett elindultak az építkezések Hévízszentendrason is. Hévíz szerepének növekedéséhez az is hozzájárult, hogy az ország területének összezsugorodása folytán olyan kiváló hévfürdőink kerültek a határokon kívülre, mint Pöstyén, Trencsénteplic, Herkulesfürdő és Püspökfürdő. A magyar közönség a budapesti reumafürdőkön kívül alig látogathatott más fürdőt, mint Hévizt. Az újabb fellendülés kezdete egyben lezárása is volt egy időszaknak. 1923-ban meghalt ifj. Reischl Vencel a fürdő bérloje. A tó és a fürdőtelep bérletét Reischl Vencel gyermekei, vagyis a család folytatták tovább. A fürdőtelep további fejlesztésében Reischl Imre (Keszthely bírója) és Reischl Richárd (országgyűlési képviselő) vállalt nagy szerepet.

Reischl Imre és Richard - ha szerényebb léptékben is - követték atyjukat Hévíz fejlesztésében. A sajtó azonban hangzatosabban fogalmazott: „A magyar Karlsbadot akarják itt felépíteni, bár kissé Monte Carlóra is emlékeztetve”. A Reischl-féle Hévíz Gyógyfürdő Bérlettársaság 1924. november 25-én herceg Festetics Taszilónak beterveztette azokat az átépítési és tatarozási munkálatokat, melyeket a tél és a tavasz folyamán Hévízfürdőn szándékoztak végrehajtani. Egyúttal engedélyt kért a hercegtől a tervbevett új építkezésekhez. A tó északi partján 1926-ban 200 kabinos strandfürdőt építettek. A következő évben pedig ugyanott felépült az emeletes strandépület. A Reischl bérlettársaság 1929-ben bővítette a tó fölötti épületeket, majd 1931-32-ben a kupolás fürdőházaktól keletre egy új épületet helyezett a tó fölé, melyet vasszerkezetre szerelt nyitható-csukha-tó üvegtetővel láttak el. hogy rossz idő esetén is lehetővé vált a tófürdő használata. Itt kapott helyet később a súlyfürdő is.

A 20-as évek elején a fürdőteleppel egyidőben megindult Hévízszentendrason is a fejlődés. Felparcellázták a község Fő utcája (Andrássy u. - ma Széchenyi u.) és a fürdőtelep között elterülő közlegelőt, összekötve ezzel Szentandrás a fürdőteleppel. Ezzel elkezdődött a két, eddig különálló település (Hévízszentandrás és Hévízfürdő) össze-épülése. A felparcellázás a mai Kossuth L utca és a Kölcsey utca közötti területet érintette. Az elgondolás lelke a rendkívüli képességű (az első világháborúban hadviselt) Vajda Ákos főjegyző volt, aki a község fejlesztésének tervét kidolgozva annak mozgatója lett. Az ő jegyzőségének idejére esik Hévízszentandrásnak, ennek a kis falunak városias jellegű üdülőhellyé fejlesztése. Vajda Ákos körülbelül ugyanazt a szerepet töltötte be Hévízszentandrás életében, mint Reischl Vencel a fürdőtelep fejlesztésében. A község lakói rájöttek arra, hogyha a tó partja.közeliében elterülő közlegelőjüket telkekre osztják el, és azokon villákat, szállodákat és modern épületeket emelnek, akkor nemcsak községüket fejleszthetik naggyá, hanem igen sok embernek teszik lehetővé a hévízi gyógytó vizének használatát. „Egyszerű magyarokban majdnem csodamódra kelt itt életre a teremtés ösztöne, az alkotás vágya - olvassuk a gyógyfürdő 1930-ban kiadott ismertetőjében -, és bár küzdeniük, dacolniuk kellett a jövő bizonytalanságával, a közönnel, sokszor a gáncsoskodó akadékosággal is, mégis megteremtették ezt a fürdőközséget.”

Amikor látták azt, hogy a fürdőhely látogatottsága évről évre növekszik, építkezni kezdtek azon az útvonalon, mely a községből a tóhoz vezet. Az első világháború után merész lendülettel indult meg az építőmunka, melynek eredményeképpen az 1920-as években az egykori közlegelő helyén szinte máról holnapra a földből nőtt ki négyzetes úthálózatával. Északról délre húzódó párhuzamos utcáival (Mexikói u., Petőfi u., Erzsébet km. u. Szt. László u.) az új modern Hévízszentandrás. 1922-ben a fürdőtelepet közigazgatásilag is Hévízszentandrásához csatolták.

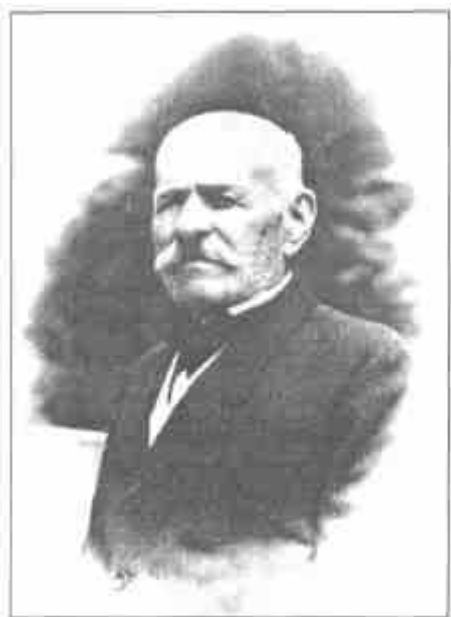
A szentandrásai újonnan felparcellázott területen gomba módra nőtt ki a földből a sok, egy- és kéteemeletes épület, villa, kertes ház. Mozi, posta, üzletek épültek. A szűk mezei határral rendelkező község lakossága bevándorlókból rohamosan szaporodott, akik birtokukat pénzzé téve ide költöztek, és négy-öt kis szobából álló házat építettek. Ezeket a szobákat három hónapon át fürdővendégek részére kiadták, és így akarták egész évi megélhetésüket megkeresni. 1926-ban a szentandrásai részen már ötször annyi lakás volt, mint a fürdőtelepen, tehát a fürdővendégek száma is jóval több volt itt.

Míg korábban az építkezések elsősorban a tóra és annak szűkebb környékére korlátozódtak, addig a mostani építkezések már sokkal nagyobb területet fogtak át. Elsősorban a közlegelő 1914-es felosztása nyomán keletkezett 75 villatelen, vagyis a fürdőtelepen kívül indult meg az építkezés, de építkeztek a fürdőtelepen és a régi Szentandrás is. Így lett a régi kis Árpád-kori szentandrás-páh elválaszthatatlan része és kiegészítője a forrástó partján kiépült fürdőtelepnek. Az építkezések során a régi Szentandrás is üdülőhellyé vált, a gyógykezelések központja azonban továbbra is a fürdőtelep maradt.

1923-ban indult meg Hévízen nagy üdülők építése is. A magyar királyi posta 1923-ban vásárlás útján jutott gyorsan üdülőhöz - megvette a Tulipán szállót (a mai Bibó Középiszkola) és alakította ki ott üdülőjét. 1923-ban megépült a magyar királyi csendőrség gyógyháza (a mai BM-üdülő régi szárnya). 1924-ben a nyugdíjas katonatisztek vásároltak bérházat üdülő céljára. Ez volt a mai Pátria szálló saroképülete, amelyet egy évvel azelőtt 1923-ban épített Re-ischl Richárd, a fürdőtelep akkori bérelője. Az 1923 júniusában megnyílt szállodát - mint érdekességet említem - a fürdő bérelője legitimista érzelmeinek kifejezéséeként „Kiskirály szállónak” nevezett el. IV. Károlynak, az előző évben, 1922-ben meghalt utolsó magyar királynak a fia, Habsburg Ottó a trónörökös, vagyis a „kis király” - akiről az épület a nevéet kapta - akkor még csak 11 éves volt.

1920-ban került Hévízre Schulhof Vilmos mellé mint fürdőorvos-helyettes dr. Moll Károly, s gyógyította a reumás mozgásszervi beteget. Moll Károly a fürdő gyógytanyezőinek felismerésével, kivizsgálásával, majd később a súlyfürdő feltalálásával szerzett magának nemzetközi hírnevet.

A hévízi fürdőélet résztvevőinek száma a két világháború között tovább növekedett, megsokszorozódott. „A hévízi nagy népvándorlásnak okozói a csodás víz, a tiszta, tápláló levegő, az olcsó élelmezés és lakás, de okozója a rend, a tisztaság, és a fürdőigazgatóságnál tapasztalható finomság, előzékenység és az európai értelemben vett udvariasság. Hévízen a vendéget mint vendéget szeretik. Valami családias összekapcsolódást tapasztaltam a vendég és fürdő között. Ezért a vendégek Hévízre hazamennek. Ez a legnehezebb és legjobb fürdőpolitika” - írja N. Szabó Gyula 1931 -ben kiadott monográfiájában. A vendégeket pedig - ahogy azt a korabeli ismertető írta - ellátták a kényelem

IFJ. REISCHL VENCEL

REISCHL IMRE

és szórakozás számos lehetőségével: „Térzene délelőtt és délután 2-2 óra. Gyógyterem, olvasóterem, napilapok, könyvtár. Fürdősétány, park, gondozott sétautak. Országos hírvű cigányzenekarok a vendéglőkben és kávéházakban. Naponta magas színvonalú hangversenyek, színműelőadások, kabarék, fővárosi művészek szereplésével. Állandó mozi. Délután és este több helyen tánc. Kölcsönkönyvtárak. Táncanfolyamok. Tenispályák.” - az ismertető gazdag társasági életéről tanúskodik.

Ifjabb Reisch Vendel 1905-től folyamatosan minden évben kiadta a fürdőtelep kurlistáját, a Hévízfürdőn megszálló emberek névjegyzékét. A vendégek könyvek bejegyzéseiben egyre gyakrabban bukkanunk egy-egy előkelő miniszter vagy országgyűlési képviselő nevére. Írók, művészek, festők egyaránt szívesen keresték fel a fürdőhelyet. "Hévízfürdő az ország legfontosabb gyógyfürdője, üdülőhelye és a magyar középosztály kedvelt nyári találkozási helye lett." - emlékezik vissza Reischl Marcell (Ifj. Reisch Vencel unokája) - Szinte úgy látszott, hogy mindenki ismer mindenkit, és az előzékeny udvariasság nyomja rá bélyegét mindenre. Rend, tisztaság és fegyelem volt mindenütt."

A két világháború közötti évek Hévízfürdő egyik legszebb időszakára. A település - igaz szerényebb méretekben - már kezdett hasonlítani az Európában közkedvelt fürdőhelyekre. Ez nemcsak a külsőségekben, hanem a fürdőközönség társadalmi összetételében, viselkedésében is megmutatkozott.

Milyen is volt egy jellegzetes fürdőhely ezekben az években? Külsőségekben leginkább a romantika, a szecesszió stílusjegyeit hordozta. Elmaradhatatlan része volt egy fürdőhelynek a sok kiépített sétaút, a Promenade, a

zenepavilon, az ivókút, a fürdőkápolna, a kurszalón (gyógyterem) vendéglővel, étteremmel, kávéházzal. Egy "hiteles" fürdőhelyhez hozzátartoznak azok a mondák és legendák is amelyek a fürdőben történt csodálatos gyógyulásokról szólnak. Számontartották mindenhol azokat a betegeket is, akik azon a fürdőhelyen kerestek és találtak gyógyulást. Hévíz a jellegzetes magyar úri fürdők közé tartozott, ahol a nyári szezonban - és ez is a megmérettetés része volt - jobbnál jobb cigánybandák egész sora szórakoztatta a vendégeket. Sok híres cigányprímás muzsikált, így Radics Béla, Sovánka Nándor, Magyar Imre. Hangversenyek, kiállítások, műkedvelő előadások tették színessé az itteni fürdőéletet.

Ha a fürdőhelyek társadalmi jellemzőit figyeljük, akkor észrevehetjük, hogy feltűnően sok a magyarországi fürdőhelyek vendéglátóiparában, de a fürdő látogatói között is a zsidó származású. A fürdőtelep társasági életének másik résztvevője a dzsentrí, az elszegényedett kis- és középnemesség volt.

Móricz Zsigmond, a magyar kritikai-realista irodalom kiemelkedő alakja sok időt töltött a 20-as, 30-as években Hévízen. Reumatikus panaszokkal érkezett Hévízre, s itt derült ki róla, hogy emellett cukorbeteg is. Dr. Moll Károly főorvos hosszú időn keresztül kezelő orvosa volt az írónak, akihez az évek folyamán meleg barátság kötötte. Móricz az itt eltöltött évek során több írásban is elemző leírását adja a korabeli fürdőéletnek. A Rokonok című regényében, amelyet itt Hévízen írt, olvashatjuk:

"... A múlt nyáron az iszapfürdőben volt, a fogságban szerzett csúza miatt. A meleg víz tavában figyelte meg, hogy mi a társaság... Azon a helyen, ahol a forrás felfakad, s ahol a nép szája szerint feneketlen a tó, tehát

A tőzegfenekű tó

legalább 25-30 méter mély... a társaság tagjai itt vertek tanyát. És itt a tömeghez tartozók nem is jelenhettek meg. Nem volt ez kimondva semmiféle szabályzatban, de így alakult ki természetesen az élet szokásai alapján. A társaságbeliek mind jó úszók, jó lovasok, jó sportemberek... Ha valaki nem közülük való odatéved, percek múlva elszégyenkezik, mert megérzi, hogy nem odavaló. Itt baráti társaság van együtt, s annak a belső, magános és bizalmas dolgait kilesni nincs joga senkinek, aki nem odavaló... De honnan ismerik annyira egymást? Hiszen a fürdőn csak a betegek vannak együtt közülük is... s mégis, mintha egy családnak régi tagjai, az egész életben együtt nevelkedett, közös emlékekkel összefűzött emberek tűnnek fel, akik itt vannak együtt... Ez a réteg egy és egységes és homogén. Ha megjelenik valaki, akit a társadalmi szálak ehhez a társasághoz fűznek, azonnal felismerik egymást, s már egy óra múlva együtt vannak, és együtt mulatnak. Aki nem közülük való, az tíz év alatt nem tehet olyan előmenetelt ebben a körben, mint a legelső pillanatban az, aki az ország valamely táján ugyanennek a rétegnek a gyermeke. Hatalmas szervezet ez. Ennek a kezében van az egész ország minden hatalma és állam ereje. Mindannyian a magas hivatali gárdához, a hadsereg legmagasabb tisztikarához vagy a földbirtok hatalmasaihoz tartoznak."

Móricz Gellért Oszkárhoz írt levelében is erről a fürdőéletéről szól: Jaj barátom, különös az, ahogyan az élet dolgozik. Az élet műhelyében játék módjára folynak a titokzatos munkák, s munkálatok. Itt most már annyira éberem tudok lenni, azt figyelem, hogy az emberek elvannak szána, hogy nem vesznek tudomást arról, hogy a világszellemben változás történt, amíg nem muszáj. Itt a fürdőben legjobban meglátszik a kasztszellem. Mindenki valamilyen körhöz tartozik és testtel védi annak bástyáit. Mint Dobó István és Katica leánya. Csupa Dobó-család vesz itt körös-körül. Mindenki ostromol felfelé és védekezik lefelé. A dzsentrí a fellegvárban. Az övük a teraszon a jobbik oldal. Miért a jobbik, mikor teljesen egyforma mind a két oldal? Mert ők ott telepedtek meg, tehát ez az előkelő. Oda betörni nem lehet. A főpincér, mint egy vezérkari főnök, diplomáciával és pincérei hadával tereli el a nemkívánatos elemeket. Nagyszerű és legyőzhetetlen érvek állnak rendelkezésére. „Le van foglalva, méltóságos uram”. Mindenki méltóságos. A rangbeliek, mert azok, vagy nem, de megilletné őket, a többiek, hogy ne legyenek sértve. Most a méltóságos cím úgy halad előre, mint harminc év előtt a nagyságos. A dzsentrí tehát a helyét tartja. Minden éjjel mulatás. Reggel négyig. Mindig van valaki, akit ünnepelni lehet. A valaki mindig a társaságnak tagja születésénél fogva. Például ha egy

öreg úr, akinek hajdan Sárosban uradalma volt - bizonyára már akkor is sárosi méretekben, de hát a magas levegőt is beleszámítva holdakban. De az emléke, barátom. Hogy ő vaddisznóra sohase ment fegyverrel, hanem mindig csak ebekkel. S ezt mindenki tudja s elmondja és ennek valami különleges aromája van. A főpincér legyint, amikor azt kérdelem, hány üveg pezsgő fogyott. Pezsgő, az meghalt. A legolcsóbb bort isszák, még azt is csak spórolva. De lehet mellette dalolni....

A katonatisztek valamennyien be vannak utalva valamilyen címen valahova. Autón, ha valaki saját autóján elviszi őket, annak a dámák bőven fizetnek. Szemmel láttam, hogy egy öregúr, míg az autójában bekísérte a hölgyeket, a járdától az autóig három méter távolságon kilencszer csókolta meg az egyik szép asszonyt. A férje nevetett rajta: „Még ilyet nem láttam” - mondta nevetve. Ha ő ül be az autóba, ma Keszthelytől idáig 60 fillér. Tehát 1 Pengő 20 fillérért kilencszer engedte megcsókolni a feleségét. A sofőrnek viszont egy fillér borralalót sem adott. Egyik tiszt sem. De az országúton az útkaparó, amint észrevette, hogy tiszték ülnek a kocsiban, mereven szalutálva állott. Senkinek nem jutott eszébe, hogy egy kézlegyintéssel tudomásul vegye őt. Én, született nép, akaratlan köszöntöttem kézzemeléssel. Észre sem vették. Talán szerencséire.

Ez még ma az élet, az élet üres formája. Az üres formák csodálatosan fenntartják magukat. Minden két ember közt megvan a távolság. A távolságot a régi feudális kor szabta meg. Így őrzik, mint a pap a szentséget. Míg a szivárvány az égen van: mintha örök szilárd híd lenne." A móríci gondolatok után most említsünk néhány szót ennek a társasági fürdőéletnek a lehetőségét megteremtő és fenntartó 35 éves Reischl bérletnek utolsó éveiről is.

A Reischl - családban a 30-as évek elején viták rontották meg a testvérek közötti kapcsolatot. A családi viszály annyira elmérgesedett, hogy a fürdőt a bérlet lejárta előtt vissza akarták adni az uradalomnak. Reischl Richárd 1934. június 29-én az alábbi baráti hangú levelet intézte dr. Lénárd Jánoshoz, a hercegi uradalom főtitkárához: „A múltkor futólag említettem, hogy családomban viszályok vannak, aminek folytán annyi kellemetlen óráim volt már, hogy idegeim teljesen tönkremennek, mert nővéreim ahelyett, hogy méltányolnák a fürdő érdekében egész éven át kifejtett munkánkat, most már olyan modorban támadnak bennünk, ami idegen emberrel szemben sem lenne megengedhető.

A fürdőnek a bérlet lejárta előtti visszaadására mégsem került sor, de a bérlők ezután már csak a parkosításra, a fürdő szépítésére, a szállodák modernizálására és kényelmére áldoztak, mintsem újabb építményekre.

Reischl Richárd egy másik, 1939. február 24-én, Festetics Taszilóhoz írt levele mintegy összegzése a 35 éves bérlet tapasztalatainak: „Bár a közhiedelem a bérletet aranybányának tartja, mert tény, hogy az utolsó 14 évben az nagyobb jövedelmet produkált, mint más - gazdasági - bérlet, mégis, ha a rideg tényeket vizsgáljuk, elsősorban azt kell megállapítanunk, hogy a bérlet kezdetétől, 1905-től kezdve 1914-ig, tehát 10 év alatt családunk minden mozgatható vagyonát fektettük Hévízbe, és a szerződésben előírt 300 000 Pengőn túl legalább 600 000 Pengő főként helyeztünk el a fürdő emelésére, anélkül, hogy a háború kitöréséig számottevő jövedelmünk származott volna. Majd jött a négy háborús év, ami minden további fürdőfejlesztésnek útját szegte, utána a forradalmi esztendő. Ezen 6 év alatt Hévíz nemcsak, hogy jövedelmet nem hozott, de gonosz kezek raktárainkat feltörték, és majdnem 100 000 Pengő értékű berendezési tárgyakat raboltak el. 1905-től -1923-ig tehát 18 éven át még a befektetett tőkénk kamatát sem kaptuk vissza. Csak 1923-tól kezdett Hévíz hasznot hajtani. Tehát a bérlettartalom utolsó 17 éve volt az az időszak, amikor Hévízfürdő jövedelmet nyújtott.

A 30-as évek javuló gazdasági helyzete, majd a kibontakozó háborús konjunktúra hosszú ideig kedvezően hatott a fürdővel már közben egybeépült Hévízszentandrás fejlődésére. Közel egy évtizedes harc eredményeként 1939. januárjában Hévízszentandrás közigazgatási határa 133 holddal (kb. 75,5 ha) megnövekedett. A Belügyminisztérium határozata alapján a községhez csatolták a szomszédos Alsópáhok területének azt a részét, melyen a Hévízi-tó közelében épült üdülők és szállodák álltak, egy került Hévízszentandráshoz a tisztviselők Ady Endre utcában álló két háza (mai Helios B és C), valamint az 1933 és 1935 között épült Zrínyi Miklós honvédtiszt üdülő (ma a Honvéd Szanatórium régi épülete). Az átcsatolt területekért Hévízszentandrás évi 2212 pengő kártalanítási összeget fizetett 1945-ig Alsópáhoknak.

Vajda Ákos hévízszentandrasi körjegyző szavaiból a töretlen fejlődés önbizalma cseng ki 1939-ben, amikor a fürdőt dicséri: "...nem félünk sem a külpolitikától, sem Szo-

boszlótól... Hévíz továbbra is Hévíz marad, a magyar föld egyik természeti csodája és a magyar élet patinás gyógyhelye. Gyógyító ereje, portalan, balzsamos levegője, berendezettsége, szép környezete, úri nyugalma utánozhatatlan, verhetetlen". A fürdőtelep képén azonban a vendégcsalogató reklámok ellenére is meglátszott a 30-as évek végén, hogy ezek már a Reischl család 35 éves bérletének utolsó éve.

A Festetics uradalom 1940. április 1-jével a fürdőtelepet házi kezelésbe vette. Az épületek leromlott állapotban, a berendezések mind a fürdőben, mind a szállókban a legelhasználtabb állapotban voltak. Herceg Festetics (III.) György (1882-1941) kevés ideig volt Hévíz "aktív" tulajdonosa. A keszthelyi hitbizomány birtokosa, titkos tanácsos, felsőházi tag 1941-ben meghalt. A hitbizományt néhány hónapos György nevű fia örökölte, akinek nevében anyja, mint törvényes és teljhatalmú gyám vezette az uradalmat. Hévíz a háborús években továbbra is állandóan telt házzal dicsekedhetett. Bár a telep egy részét a sebesült katonák foglalták el, a nagyobb részt az üdülni, pihenni, gyógyulni vágyó emberek töltötték meg.

Azért egy kicsit mégis mások voltak a háborús évek fürdőszeszonzjai: elmaradt az italos, ricsajos, dzsesszel, dízzel fűtött hajnali bálélet, de az ide gyógyulni járók túlnyomó részének tetszett, és jólesett a hangfogóval csendesített Hévíz. Az élet csendesebb volt ezekben az években de a megszokott programok ekkor sem maradtak el. Még 1944. elején is olyan újságcikkek jelentek meg a hévízi életről, amiből igazán nem érződik, hogy a háború már az országot fenyegeti: "Hangversenyek, műkedvelő színelőadások, kulturális előadások, műsoros esték egymást követik a gyógyszalonban, amely egyúttal színhelye is a közkedvelt hévízi Anna-bálknak".

1944 márciusában a németek megszállták az országot. Hévíz szállodáit hadikórháznak rendezték be. Az élet egyre komorabbá vált, majd 1945 március 28-án áthaladt Ukrán Front, amit ezután 45 év szovjet megszállás követett. Hévíz életében új fejezet kezdődött.

A tófürdő bejárata

PETÁNOVICS KATALIN

Egy néprajzkutató naplójából

Este van. A búcsúk közül néhányan a templom lépcsőjére telepedve, mások a kolostor folyosóján elhelyezett asztaloknál vacsoráznak: rántott csirkecombot, üdítőt, süteményt szednek elő a kosarukból. A templomból kiszűrődnek a közös imádság hangjai. A messziről jött nők, férfiak egész éjjel virrasztva könyörögnek magukért, családjukért, hazánkért, az emberiségért, a békéért.

Ezek a búcsúk mások, mint a 40-50 évvel korábbiak. Akkor a falvak megmozdultak, s aki csak tehetett, útrakelt a többiekkel együtt zászlókkal, búcsúi kereszttel, előimádkozók ún. „szentemberek, szentasszonyok” vezetésével gyalogosan, mezítláb. Szekér vitte utánuk ünnepi ruhájukat, elemózsiás kosarukat. Amerre elhaladtak harangzúgás köszöntötte a proceciót, s ők ünnepélyes meghatottsággal énekelték - imádkozták végig a sokszor 30-40 km-es utat. Most 3-4 idősebb asszony és férfi indul útnak busszal, vonattal. Nem figyelemfelkeltő külsőségek között, csak egyszerűen, de ugyanazon belső vágytól hajtottan: hogy kipanaszkodják magukat a Szűzanyának, megköszönjék a segítségét, s feloldódjanak a közösség felszabadító erejében.

Leültem közéjük beszélgetni. Sorra előkerültek a régies nyelvezetű, különös költői képekkel átszőtt imádságok, énekek, amelyeket ma is elmondanak naponta, s megtanítják rá — unokáikat is, ha egy családban élnek velük. Az énekek, imák fogytán kérétenül kitérülnek a nehéz, fájdalmas életutak, amelyeket vagy elfogadnak belenyugván, vagy értetlenül, lázadózva, soha bele nem törődve élnek meg, mert úgy érzik, hogy valami szörnyű igazságtalanság történt velük. Egy ilyen történetet szeretnék elmondani. 83 éves magas, szikár asszony ül velem szemben, egyenes derékkel, sötét ruhában, álla alatt megoldott fejkendőben. Sovány arcában mélyen ülő szeme tele van bánattal és valami kimondhatatlan, leírhatatlan keserűséggel. A lélekről beszélgetek vele és a mellette ülőkkel: mit tudnak róla, szerintük a testünk melyik részén tartózkodik, és mi a sorsa a halál után. Csodálatos archaikus lélekfelfogás bontakozott ki szavaik nyomán, amelynek különös hangulatot adott a hely, a kolostorfolyosó.

Az ői elkümben jól megfér egymással a keresztény tanítás, s az őseiktől örökölt hitvilág. Csak az botránkozik meg e kettősségen, aki bölcsebb akar lenni Istennél.

A fenti írásban a népi hitvilágból vett példák szerepelnek (A szerző)

Aztán mindegyikük mondja azt, amit elődeitől hallott: a lélek helye a fej; a tarkó (ahogy ők mondták: a kupa); az egész test; a vesék, mert Isten a vesékbe lát; de a legtöbben mégis azt vallják, hogy a lélek a vérben vagy a szívben van. Közismert mondásuk szerint „a vér a lélek”. Egy idős asszony így érvelt: „Isten lélek, és Isten maga a szeretet. Ezért a lélek helye a szív, hiszen azt mondjuk, hogy szívből szeretünk. Ha pedig szívből szeretünk, akkor a lelkünk a szívben lakik.” Ugyancsak ő fejtette ki a lelketlen ember fogalmát is. „A gonosz, rossz ember azért lelketlen, mert nem képes a szeretetre. Van lelke, mert Isten teremtette, és lélek nélkül nem tudna élni, de mivel ez a lélek rossz úton jár, szeretetlen, nem tudja betölteni igazi hivatását. Ezért olyan, mintha nem is lenne neki lelke.”

A jó ember lelke a tisztítóúton az égbe száll, és — ott olyan boldog, hogy nem kívánczik vissza. Természetesen senkisémet tudja a szem nem látta, fül nem hallotta égi létet elképzelni, de mégis úgy gondolják, hogy a mennyország hasonló a földhöz, csak egy kicsit jobb. Az emberek ott is azzal barátkoznak, akivel a földi életükben, a többieknek csak köszönnek, ha itt is köszönő viszonyban voltak egymással. Az ismeretlenekhez nem közelednek, de megvannak egymás mellett szép békességben. Halál után nem mindenki jut az égbe, és nem is rögtön. —' A közbenső időben még hazajöhet a földre, s tudtára adhatja az élőknek, hogy szüksége van segítségükre.

Kik ezek a nyugtalan, hazajáró lelkek?

- Akik ítéletükre várnak. Mert a sok lélek 40-50 napig is sorban áll, amíg Isten elé jut. Addig hazajárhat.
- Akik a tisztítóhelyen vannak, és szükségük van a földiek imájára, értük ajánlott szentmisére.
- A "letisztult lelkek", akik hagyományaik szerint már megszabadultak a purgatóriumból - azaz letöltötték büntetésüket - de még nem mennek egyenesen az égbe, mert elintézni valójuk maradt a földön.
- Akik az utolsó ítéletig bolyongásra ítéltettek, s esténként apró mécs láng alakjában népesítik be a földet olyan tömegben, hogyha az élők látnák őket, nem tudnának hová lépni.
- Végül hazajönnek azok, akik bűneik miatt a másvilágon sem nyughatnak soha: a gyilkosok, az öngyilkosok, a hamistanuk, a másokat megkárosítók, a hitetlenek, a holtig gyűlölködők.

NAPLÓ

A hazajáró halottak - ritka kivételektől eltekintve - nem láthatók. Éjjelente szellemként jönnek-mennek a lakásban: zörögnek, ajtókat csapkodnak, edényekkel csörömpölnek, lámpák gyúlnak, s alusznak el láthatatlan kezük nyomán. S mivel ismétlődnek e jelenségek, az élők tudják, hogy a holtak akarnak tőlük valamit. Félnak, szeretnének szabadulni tőlük, és igyekeznek megtudni kíváncsiságaikat. Szentelt vizet hintenek, szentelt gyertyát gyújtanak, s háromszor mondják: Minden jótét lélek az Urat dicséri. Mit kívánsz? -Ilyenkor a hiedelmek szerint szóban, álomban vagy gondolat útján tudtukra adja a halott, hogy misét, imát kér; vagy elintézetlenül maradt ügyét tegyék meg helyette, esetleg kedves tárgyát küldjék utána a következő halott koporsójában, vagy ássák el a sírjába. Kívánsága teljesítése után végleg elmegy, s nem jelentkezik többé. Nem így azok, akik nem találnak meghallgatásra. Ok folyvást visszajárnak, soha nem nyugszanak, s nem hagyják nyugodni az élőket sosem. Idős beszélgetőtársamat is évek hosszú sora óta szinte naponta zaklatják. Amint lefekszik, eloltja a villanyt, s elpihenne, megmozdul a szoba: a székek, az asztal, a szekrényajtók önálló életet élnek - nyitódnak, csukódnak, odább húzzák őket. Ő tudja, sejtí, hogy az ura és a huga látogatják. Kérdeztem tőle: imádkozik-e, mondat-e szentmisét értük, akkor bizonyára békén hagyják! Sohasem felejttem el a tekintetét, ahogy rámnézett: Én imádkozzam s mondassak misét értük? Én, aki ellen annyit vétettek? Én, akit a sárba tapostak, aki alól csaknem kihúzták mindazt, amiért egész életemben keservesen küszködtem? Soha! - Szótlatlanul, őszinte részvétellel néztem rá, mert éreztem, hogy a fájdalma megkövesedett lávaként veszi körül a szívét, s nem tud -talán már nem is akar - szabadulni tőle.

S akkor, mint fölfakadt sebből a vér, megindult belőle a szó, s mondta, mondta küzdelmes, megalázott életét: hogyan fizette ki a testvérét az örökségből, hogyan tette rendbe s bővítette saját erejéből a rámaradt kis házat, mert a férje nem sokat mozdított. Hogyan adott szakmát gyermekei kezébe, s nyújtott kenyeret, adott otthont a városból hazatért tönkrement hugának, aki azzal hálálta meg, hogy elcsábította a férjét, s el akarta pörölni feje fölül a házat. Évekig bíróságra járt az igazáért, miközben otthonában ott élt a testvére az urával. Naponta meggyötörték, de neki nem volt hova mennie, s nem is akart elmenni. Mindent elvettek tőle, ezt az egyet, az otthonát, nem adta.

Térje is, testvére is rég meghaltak. Mégsem bír felej-

teni, nincs ereje elengedni őket. Befalazva, megkövesült fájdalomként ott élnek a szívében - s mindennap előjönnek mihelyt estéknél aludni tér. Egész életében imádkozott, szentségekhez járult, de sohasem gondolt rá, hogy meg kellene bocsátania nekik. Meg sem fordult a fejében, hogy konok gyűlölete bűn.

Szép csendes párbeszédbe kezdünk Krisztusról, aki a keresztfán gyilkosaiért imádkozott, s nekünk is - bármily nehéz - meg kell bocsátanunk az ellenünk vétőknek. Nem érzellemmel - Isten nem ezt kívánja, - de akarattal próbáljunk úrrá lenni haragunkon. Megkínzói rég halottak - talán bocsánataért „kopogtatnak”. Aztán gondoltam egyet, s megkértem egy fiatal szerzetest, hogy hallgassa meg, s beszélgessen el vele. Azt akartam, hogy ne csak a szószékről, ne csak a gyóntatószék rácsa mögött - a sok gyónó egyikeként - találkozzon a búcsúsokkal, hanem szemtől szembe merüljön el egy enyhülni képtelen lélek tragédiájában. És egy kicsit reménykedtem, hogy sikerül megtörnie a jeget. A fiatal pap lelkes volt, egész szívével téríteni, meggyőzni, menteni akarta az öregasszonyt. Kissé félrehúzódva figyeltem. Egy-egy szép okfejtés után bizakodva várta a meglágyuló szív választását. De mindig ugyanaz hangzott el egyre kétségbeesettebben, mint akit senkisért meg: Én bocsássak meg? Én? Dehát engem öltek! Nekem ment tönkre az életem miattuk!

Végül már csak arra kérte a megrendült szerzetes, hogy a Miatyánkba szője be a fohászt: Uram, add, hogy meg tudjak bocsátani! S kérte, hogy így gyónjon meg.

Éjfél után ismét találkoztam az idős asszonnyal.

Meggyónt, megáldozott, s azt mondta, kicsit megkönnyebbült. És kigördültek száraz szeméből az első könnycseppek. Nem törölte le, hagyta, hogy a szanaszét kanyargó ráncainak csatornáin át ruhájára hulljanak. Rámnézett, megköszönte hogy meghallgattam, s hogy olyan nagy megtiszteltetésben lehetett része, hogy egy pap övele ilyen sokat foglalkozott. Aztán még hozzáfűzte: megpróbálom, amit mondtak. De nem értem: miért nekem kell megbocsátanom.

A ZALAI ÍRÓK EGYESÜLETÉNEK KIADÓI TEVÉKENYSÉGE

1983 - 1995

"A Zalaegerszegi Írókör 1982 elején alakult abból a régen megfogalmazott igényből, hogy azok a Zalában élő, írogató emberek, akik szerettek volna rendszeresen találkozni, módot és lehetőséget kapjanak erre" - írja Bán Zsuzsa körvezető és szerkesztő, a Zalai írók Egyesülete jogelődjének, a Zalaegerszegi írókör első kiadványának, az Egerszegi Füzetek 1. számának bevezetőjében. És itt még nem fogalmazódik meg a másik, talán legfontosabb igény, hogy legyen egy szervezet, amely rendszeres publikálási lehetőséget próbál szerezni tagjainak, esetleg hozzásegít a rendszerint oly nehezen megszülető első kötet kiadásához.

A már említett Egerszegi Füzetek sorozat 1983-ban indul máig tartó útjára, az írókörnek otthont adó Zalaegerszegi József Attila Városi Könyvtár, és a Városi Tanács anyagi támogatásával. Az 1. szám antológia-szerűen, valamennyi tagtól bemutat egy-kettő, vagy több írást, bár ez a teljeskörűség természetesen nem adhatott kiegyensúlyozott színvonalat, de az akkori írókört vezető mindenki számára lehetőséget kívánt adni, miután többen addig még nem publikálhattak sehol. Érdemes böngészni a tárgymutatóban a neveket. Bán Zsuzsa rendelkezett akkorra már két kötettel, Lackner László első regényét éppen elfogadta egy kiadó, Orsós Jakab első elbeszéléskötetén dolgozott... Arany László azóta Pécsre költözött, Szabó András elhunyt, Csonka Lajos még 1990. előtt külföldre távozott, Chak István itt még P. Nagy Istvánként jegyzi magát, többen már nem írnak, vagy eltávoztak a megyéből. A kötet maga mindenképpen figyelemfelkeltő hatású volt, és talán ez is ösztönözte a Zala Megyei Tanácsot, hogy még ugyanebben az évben kiadjon egy új zalai irodalmi antológiát, "Visszhang" címmel. (Szerkesztő: Pete György.)

Két év múlva, 1995-ben volt ismét lehetősége az írókörnek, hogy a sorozat 2. kötetét kiadja. Antológia helyett három, kötet nélküli szerző kapott lehetőséget, hogy bővebb terjedelemmel a nyilvánosság elé lépjen: Tóth Imre, Soós József és Chak István. "Abban a reményben vállaltuk soraikat - írta Lackner László szerkesztő -, hogy további munkáikban, a már eddig is kitapintható erényeik erősödnek, kifejezési formáik könnyedebbek lesznek, verseik ereje, szuggesztív kisugárzása növekszik." A három szerző közül talán csak Chak István járta tovább eltökélten a megkezdett utat, országosan több helyütt publikált, és jelent meg

verse a párizsi Magyar Műhelyben is, noha önálló kötettel eddig még nem jelentkezett ő sem. Érdekeség, hogy a füzet egy részét, az akkor még középiskolás, ma már képzőművész Oroszy Csaba illusztrálta.

1987-ben, a 3. füzetben két szerző kapott lehetőséget: Kántor János költő és Orsós Jakab író. Mindkét szerzőről tudni lehetett, hogy hamarosan összeáll egy önálló kötethez elegendő anyag, a megfelelő minőségben. (Szerkesztő: Bán Zsuzsa).

Egy évre rá jelent meg Bán Zsuzsa szerkesztésében a 4. kötet, amely visszatért az antologiaszerű körképhez, de ez tartalmi színvonalát tekintve mindenképpen igényesebb, mint a történeti jelentőségű 1. szám. Ebben publikált először Kondákor Gyöngyi költő, Horváth László prózaíró, és Károlyfi Zsófia, aki később képzőművészként lett igazán elismert. Ma is ír - elsősorban a képeihez kapcsolódó - verseket).

Az Egerszegi Füzetek 5. kötete 1989-ben került a nyilvánosság elé, Magyar Hajnalka szerkesztésében, és ismét írókört körképet felvállalva. Jó ötlet volt végre külső szerkesztőt felkérni az anyagok válogatására, így jobban érvényesülhetett a tárgyilagosság. A három "antológiás" szám közül ez a legszínvonalasabb, és ebben a füzetben jelenik meg először az ekkor már három kötetes nagykanizsai Pék Pál, és az azóta újságírói pályára váltó, önálló kiadói tevékenységet folytató Farsang Lajos (Galántai Dénes néven). Bán Zsuzsának ekkor már három, Lackner Lászlónak egy szakmai és két irodalmi kötete, Orsós Jakabnak egy novelláskötete jelent meg.

A helyi irodalom folyamatos jelenléte a zalai közéletben arra inspirálta a Zala Megyei Tanácsot, hogy egy új megyei irodalmi antológiát jelentessen meg, 1990-ben "Lüktetés" címmel, dr. Varga Zoltán válogatásában, és szerkesztésében. A húsz szerzőből tizenhat az írókört tagja volt.

1990-ben a Zalaegerszegi Írókör Zalai írók Egyesületévé alakult át. Talán az új szellem inspirálta, hogy a következő Egerszegi Füzetekben megpróbálták új, eddig rejtőzködő, tehetséges arcokat bemutatni. Így került pályázat útján a látókörbe Morvai Péter, Fa Ede, Szöllős Viktória és Ekler Ildikó. A 6. füzet négyük munkáit tartalmazza. Morvai és Fa érett költők, Szöllős tehetséges fiatal prózaíró, Ekler gyermekversei sokat ígérők.

Az Egyesület, megalakulása után, nagyon fontos missziót vállalt magára: meg kellett teremteni az anyagi háttérét annak, hogy régi, kötetel nem rendelkező és eddigi munkásságuk alapján arra érdemesült tagjainak, kiadhassák első kötetét. Így került sor 1993-ban arra, hogy Kondákor Gyöngyi, Lenti-ben élő költő első verseskötetét, a "Tengernyi dacnak születtem"-et megjelentessék, Lenti és a Zala Megyei önkormányzatának támogatásával, dr. Varga Zoltán szerkesztésében és előszavával.

Egy évre rá Kántor János Kurszán, Gyenesdiáson élő költő első verseskötetét, az "Üzenet partközélebről"-t sikerült megteremteni, a Gyenesdiási és a Zala Megyei önkormányzat támogatásával.

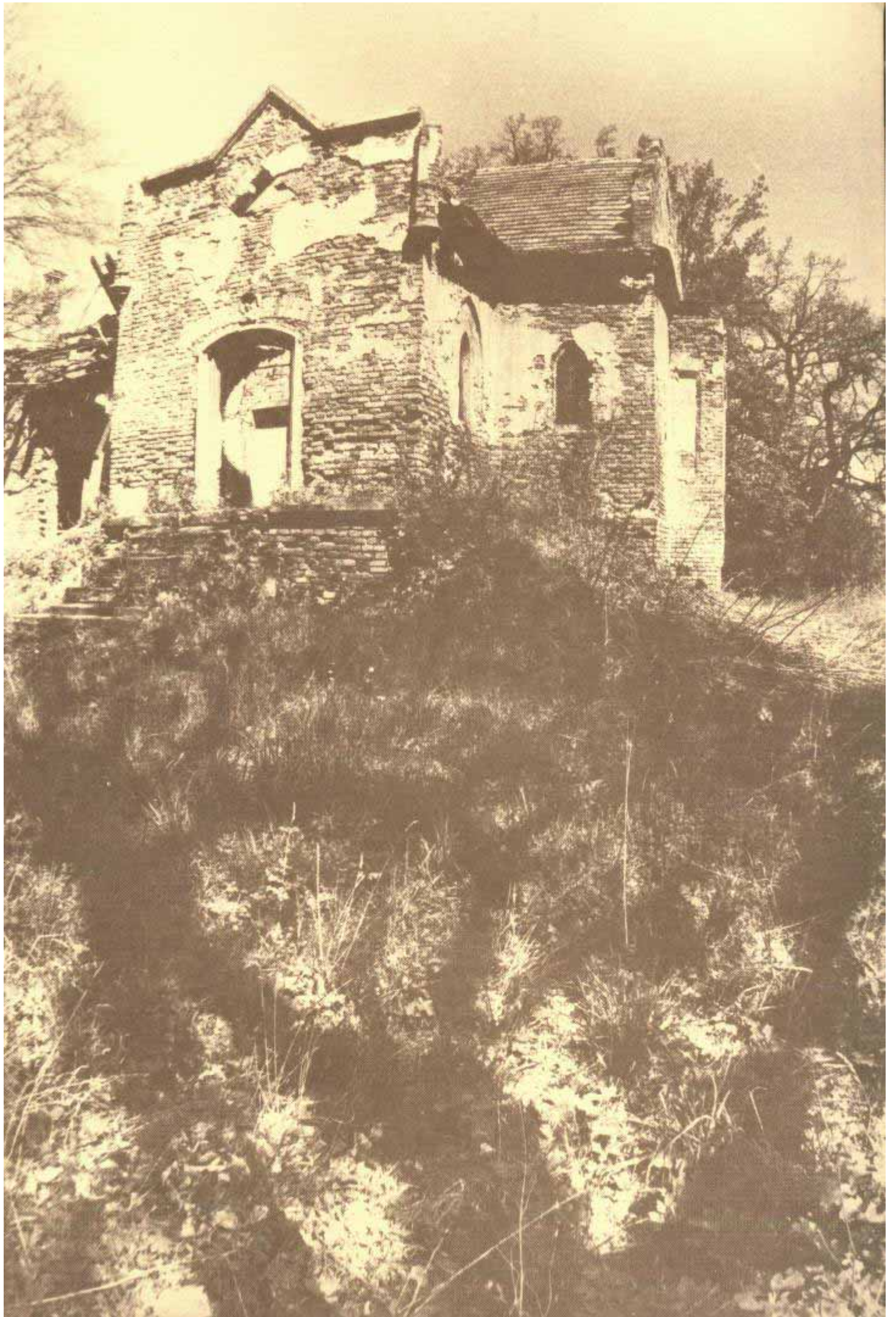
A verseket, egykori középiskolai tanára Tüskés Tibor lektorálta és válogatta, a kötetet Lackner László állította össze.

Előkészítés alatt áll Szeles József keszthelyi költő első verseskötetének kiadása.

Az egyesület eddigi legnagyobb vállalkozása, hogy - az önkormányzatok támogatásával - 1996-tól elindít egy új, kulturális folyóiratot, a PANNON TŰKÖR-t. Szeretné ezzel a zalai művészeti, művelődési és honismereti értékeket jobban integrálni a dunántúli és országos közéletbe; illetve elő szeretné segíteni gazdagabb, színesebb szellemi visszaáramlást a zalai városokba és falvakba.

Szerzőink:

- Ács József (1965 -), költő Budapest
 Aranyi László (1957 -) költő, Pécs
 Arató Jenő (1891 - ?) jogász
 Baán Tibor (1946 -) költő, Budapest
 Bence Lajos (1956 -) költő, Lendva
 Bertók Pál (1926 -) ny. vonatvezető, Keszthely
 Bécs Ernő (1929- 1985) költő
 Büky László (1941 -) nyelvész, Szentendre
 Cservenka György (1942 -) újságíró, Keszthely
 Cséby Géza (1947 -) irodalomtörténész, műfordító, Keszthely
 Egri Mária (1940 -) művészettörténész, Budapest
 Fa Ede (1935-) költő, Liszó
 Halász Gyula (1956 -) jazzkutató, Nagykanizsa
 Jónás Csaba (1968 -) költő, Budapest
 Lackner László (1943 -) író, Zalaegerszeg
 Ladányi István (1963 -) levéltáros, Hajmáskér
 Nászta Katalin (1950 -) színész, költő, Zalaegerszeg
 Orsós Jakab (1920 -) író, Gellénháza
 Pék Pál (1939 -) költő, Nagykanizsa
 Petánovics Katalin (1939 -) néprajzkutató, Keszthely
 dr. Rózsa Miklós (1924 -) történész, Nagykanizsa
 Szabó Ágnes (1942 -) tanár, Zalaegerszeg
 Takács László (1935 - 1990) költő
 Tar Ferenc (1955 -) történész, Keszthely

PANNON LOKOK

Kulturális folyóirat

KÖVETKEZŐ SZÁMAINK TARTALMÁBÓL:

Oláh János, Ambrus Lajos és Tábori Zoltán novellái; Nagy Pál, Turczi Zoltán, Péntek Imre, Villányi László, Szepesi Attila és Karay Lajos versei; Bakonyi István, Baán Tibor és Lackner László esszéi; Kapiller Imre, Horváth György, Kemény Mária, Vándor László tanulmányai; Tar Ferenc beszélgetése Kemenes Géfin Lászlóval; tudósítás a zalaegerszegi XI. Drámaírók és Színházi Szakemberek Találkozójáról – színházi szakcikkek; portré Frimmel Gyula zalaegerszegi grafikusművészeiről; helytörténeti dokumentumok, visszaemlékezések.

1995

Ára: 95 Ft.